

Yıl 2
Sayı 5
2021

Uluslararası

maarif

Dergisi

MAARİF SÖYLEŞİLERİ

PROF. DR. NAZİF GÜRDOĞAN
"İyilikte Yarışmayan
Toplumlarda
Gelişme Mümkün
Değildir."

RÖPORTAJ

PROF. DR. HALUK GÖRGÜN
Aselsan'ı Anlatan
Üç Kelime: "Bilim, Eğitim
ve Adanmışlık"

PORTRE

MEHMET FUAT SEZGİN
Bilim Tarihini Yeniden
Yazan Mütefekkir

ANALİZ

Eğitimde Yeni
Paradigma: Entelektüel
Tevazu

**SÜRDÜRÜLEBİLİR
KALKINMA
için EĞİTİM**

184 ülkeden 72.000'i aşkın uluslararası şirket güven ve istikrar için **TÜRKİYE**'yi seçti

Son 18 yılda uluslararası yatırımcılar Türkiye'de **220 milyar doların** üzerinde doğrudan yatırım yapmıştır.

(TCMB, 2002-2020 Nisan)

Türkiye'de 200'ün üzerinde Ar-Ge merkezi uluslararası yatırımcılar tarafından işletilmekte

ve teknoloji transferi sağlamaktadır.
(Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Mayıs 2020)

Türkiye'nin en büyük 5 ihracatçı şirketi arasında 3 uluslararası sermayeli şirket bulunmaktadır.

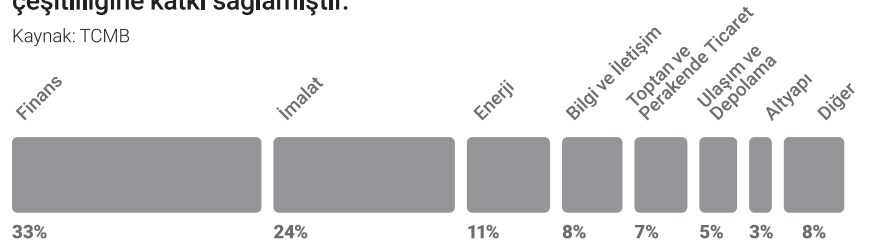
(Türkiye İhracatçılar Meclisi)

2001-2020 yılları arasında uluslararası şirketler, 4 binden fazla teşvik belgesi ile **320 Milyar TL yatırım** yaparak, 350 bin kişiye istihdam sağlamıştır.

(Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Mayıs 2020)

Birçok farklı sektöre yatırım yapan uluslararası yatırımcılar Türkiye'nin sektörel gelişimine ve çeşitliliğine katkı sağlamıştır.

Kaynak: TCMB

Türkiye'ye Gelen Uluslararası Doğrudan Yatırım Sermayenin Sektörel Dağılımı ve Kırılımı (%) (2002-2019)

**TÜRKİYE MAARİF
VAKFI**

Eğitime değer!

Türkiye Maarif Vakfı

E-posta: iletisim@turkiyemaarif.org | **Tel.:** +90 216 323 35 35

www.turkiyemaarif.org   tmaarifvakfi

Uluslararası Maarif Dergisi'nin beşinci sayısında, "Sürdürülebilir Kalkınma İçin Eğitim" konusu, akademisyen ve uzman yazarlar tarafından farklı yönleriyle değerlendiriliyor.

İÇİNDEKİLER

Yıl: 2, Sayı: 5, 2021

DOSYA

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İÇİN EĞİTİM

- 27 /** Sürdürülebilir Bir Gelecek İçin Beceriler
Assist. Prof. Dr. Filiz Keser Aschenberger
- 33 /** Türk Yükseköğretiminde "Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma" Projeleri
Prof. Dr. Vatan Karakaya
- 38 /** Sürdürülebilir Gelişme İçin Sürdürülebilir Okullar
Prof. Dr. Özgül Keleş
- 44 /** Avustralya Müfredatı ve Sürdürülebilir Okul Yaklaşımı
Dr Zeynep Yaseen
- 49 /** Eğitim, Sürdürülebilir Kalkınma İçin midir? Kalkınmaya Kısa Bir Bakış
Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Emin Türkoğlu
- 53 /** Küresel Pazarda Sürdürülebilirliğin Anahtarı: Standartlar ve Standardizasyon
Prof. Dr. Adem ŞAHİN

MAARİF SÖYLEŞİLERİ Prof. Dr. Nazif Gürdoğan

"İyilikte Yarışmayı İlke Edinmeyen Toplumlarda Hiçbir Alanda Gelişme Mümkün Değildir."

Mevlana'nın, Yunus'un dediği gibi her gün yeniden doğmak zorundayız. Her gün farklılaşan dünyaya hazırlıklı olmalıyız. Yeni dönemin itici gücü mahalleler değil kalitedir. Kalite pasaport taşımaz. **s. 20**

SUNUŞ

- 04 /** SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR GELECEK İÇİN EĞİTİM
Prof. Dr. Birol Akgün

EĞİTİM GÜNDEMİ

- 05 /** Nitelikli Eğitim İçin Türkiye Bursları
- 06 /** İklim Eğitimi Konusunda Uluslararası İş Birliği
- 07 /** Sekiz Türk üniversitesi ARWU listesinde
- 07 /** DSÖ ve UNICEF'ten Yüz Yüze Eğitim Çağrısı
- 08 /** Dünyanın En İyileri Arasında Bir Türk Öğretmen

EĞİTİM DÜNYASINDAN

- 10 /** İklim Politikalarında Yeni Dönem
- 12 /** Türkiye İlk Beş Ülke Arasına Girdi
- 13 /** Pandemi Sonrası Çocuklar Okula Nasıl Uyum Sağlayacak?
- 14 /** Çocuklarınıza Okumayı Nasıl Sevdirirsiniz?
- 15 /** Çocuğumla Şiddet Hakkında Nasıl Konuşabiliriz? 4 temel okuma

İNFOGRAFIK

- 16 /** Eğitim ve Sürdürülebilir Kalkınmaya (SDG) Etkileri

PORTRE

Prof. Dr. Mehmet Fuat Sezgin

Bilim Tarihini Yeniden Yazan Mütefekkir

Fuat Sezgin, kelimenin tam anlamıyla "Ârifdir". O, ölü toprağı serpilmiş bir hafızayı diriltmek, asırlardır unutulmuş medeniyet birikimini yeni nesillere aktarmak için ömrünü vakfetmiş, dünya bilim tarihinin yeniden yazılmasını gerektirecek ömemde eserler ortaya koymuştur.. **S. 88**

ANALİZ

58 / Dijital Oyun ve Çocuk
Şule Toyran

HAYAT BOYU ÖĞRENME

63 / Kalkınmada
Sürdürülebilirlik ve Yaşam
Boyu Öğrenme İlişkisi
Dr. Öğr. Üyesi Murat Akarsu

EĞİTİM TEORİLERİ

66 / Urie Bronfenbrenner
Ve Ekolojik Sistemler
Kuramı **Öğr. Gör. Fatma Aktaş**

ANALİZ

78 / Eğitimde Yeni
Paradigma: Entelektüel
Tevazu **Dr. Hayati Ünlü**

ÜLKELER VE KÜLTÜRLER

Mali: Batı Afrika'nın Gizemli Toprakları

Mali toprakları 13 ve 14. yüzyıllarda zengin ve güçlü bir imparatorluğa ev sahipliği yapmış, tarihinin en parlak dönemini yaşamış. Ülkenin ismi tarihte yer alan Mali İmparatorluğu ile bu imparatorlukta yaşanan Malinkeliler'den esinlenerek konulmuş.. **S.70**

76 / Mali'de Türkiye Maarif Vakfı

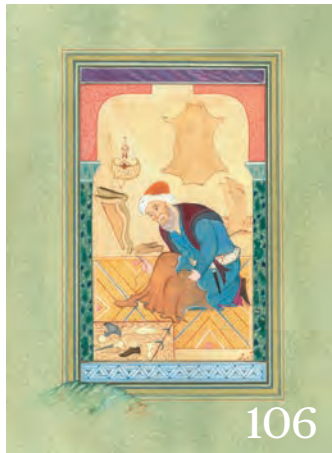

RÖPORTAJ

Prof. Dr. Haluk Görgün

Aselsan'ı Anlatan Üç Kelime: "Bilim, Eğitim ve Adanmışlık"

ASELSAN gibi dünyada her geçen gün adından daha fazla söz ettiren bir kurumun başarısının altında hiç şüphesiz sürdürülebilirliği önceleyen bir planlama vizyonu ve nitelikli insan potansiyeli var. **S. 82**

106

EĞİTİM TARİHİ

94 / Osmanlı'da Eğitime
Başlama Töreni
Prof. Dr. Cevdet Kırpık

KÜLTÜR SANAT

102 / Piksel İçeriğe Karşı
Büyüamin Kara

106 / Ahî Evran ve Ahîlik
Teşkilâtı **Rabia Arzupınar**

110 / DIE WELLE: Öğretmenin
Gücü ve Sınırlarına Dair
Menekşe Olgun

İmtiyaz Sahibi

Türkiye Maarif Vakfı Adına
Prof. Dr. Birol Akgün

Genel Yayın Yönetmeni
Prof. Dr. Cihad Demirli

Danışma Kurulu
Zekeriya Akçam
Prof. Dr. Aşkın Asan
Prof. Dr. Ahmet Emre Bilgili
Selim Cerrah
Tuğba Işık Ercan
Prof. Dr. Ayşen Gürcan
Doç. Dr. Mehmet Özkan
Prof. Dr. Semih Aktekin
Prof. Dr. M. Akif Kireççi
Prof. Dr. Zarfıe Seçer

Yayın Kurulu

Dr. Hasan Taşçı
Mahmut Mustafa Özdil
Mustafa Çaltılı
Ahmet Türkben
İpek Coşkun
Doç. Dr. Yusuf Alpaydın
Dr. Metin Çelik
Ali Çiçek
Sait Karahasan
Ahmet Yavuz

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Bekir Bilgili
bbilgili@turkiyemaarif.org

Editör

Menekşe Olgun

Röportajlar

Esra Süzen

Songül Hatice Demirhan

Fotoğraf

Zekeriya Güneş

Tasarım

Ahmet Said Çelik

Yönetim Adresi

Altunizade Mah.

Ord. Prof. Dr. Fahrettin

Kerim Gökay Cad.

Erdem Sk. No: 5

Üsküdar - İstanbul

0 216 323 35 35

www.maarifdersisi.com

instagram.com/maarifdersisi

facebook.com/MaarifDergisi

twitter.com/MaarifDergisi

ISSN 2717-9222

Baskı ve Cilt

Özlem Matbaacılık ve

Reklamcılık LTD. ŞTİ.

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit.

A Blok Bodrum Kat No:1BA11

Topkapı/İstanbul

0212 612 06 62

Dergide yer verilen yazıların bütün sorumluluğu yazarlarına aittir. Yazıların yayın ve her türlü telif hakkı Uluslararası Maarif Dergisi'ne aittir. Makale gönderen yazarlar bu durumu baştan kabul etmiş sayılırlar. Dergide yayınlanan yazılardan kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

PROF. DR. BİROL AKGÜN
TÜRKİYE MAARİF VAKFI
MÜTEVELLİ HEYETİ BAŞKANI

Kaynaklarımızın verimli kullanımı, nesiller arası adaleti gözetme, eşit ve adil paylaşım, üretim ve tüketimde ihtiyaç temelli bir dengenin kurulmasıyla bizden sonrakilere sürdürülebilir bir çevre ve gelecek bırakabiliriz. Bunun için de eğitim son derece kritik bir rol oynamaktadır.

SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR GELECEK İÇİN EĞİTİM

İnsanoğlunun bu dünyada hiçbir eylemi yoktur ki bir şekilde eğitimle ilişkili olmasın. Doğduğumuz günden, hatta anne karnından itibaren sürekli bir eğitim ve öğrenim sürecinin içindeyiz. Eğitim yaşadığımız dünyayı yorumlamanın ve yaşadığımız çevreyle birlikte sağlıklı bir geleceğe hazırlanmanın anahtarını verir bize. Bu nedenle hayatın bütün alanlarında, yaşamımıza değer katmak, toplumsal ilişkilerimizi düzenlemek, doğaya, insanlığa ve toplumuza karşı sorumluluk bilinci kazanmak için nitelikli ve uygun koşullarda insanlarımızın eğitim imkanlarından faydalanmasını sağlamak zorundayız.

Dergimizin her sayısında, aslında insanlığın tamamını ilgilendiren durumlara, çağın getirdiği sorunlara eğitim perspektifinden cevaplar arayan dosya konularına yer veriyoruz. Çünkü, biz gezegenimizin ve insanlığın sorunlarının çözümünün eğitimden geçtiğine inanıyoruz. Bu anlayışla dergimizin bu sayısında **“Sürdürülebilir Kalkınma İçin Eğitim”** başlığı altında hazırladığımız dosyayı okuyucularımızın ve akademi dünyasının dikkatlerine sunuyoruz.

Sürdürülebilir kalkınma kavramı, ilk olarak Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (WCED) tarafından hazırlanan, Brundtland Raporu’nda şöyle tanımlanmıştır: **“Gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama imkanını yok etmeden günümüzün ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamak.”**

Peki yukarıda tarifi yapılan “sürdürülebilirlik” nasıl sağlanabilir? Her şeyden önce evrene ve hayata karşı ahlaki ve sorumlu bir bilinç inşasıyla bu hedefe ulaşmak mümkündür. Kaynaklarımızın verimli kullanımı, nesiller arası adaleti gözetme, eşit ve adil paylaşım, üretim ve tüketimde ihtiyaç temelli bir dengenin kurulmasıyla bizden sonrakilere sürdürülebilir bir çevre ve gelecek bırakabiliriz. Bunun için de eğitim son derece kritik bir rol oynamaktadır. Hayata, doğaya ve başkalarına saygıyı esas alan; bugünü olduğu kadar yarını da düşünen bir toplum, ancak eğitimin de sürdürülebilirlik ilkelerine göre düzenlenmesiyle kurulabilir.

Her açıdan kalkınmış, müreffeh ve huzurlu bir toplum hedefine ulaşmak bütün ülkelerin ortak arzusudur. Ancak kalkınmanın ve üretimin tek değer olduğu, doğaya ve insana bakışın ahlaki ve manevi ilkelerden soyutlandığı durumlarda hem toplumumuzun hem de gezegenimizin, bugün sonuçlarıyla yüzleştiğimiz felaketlerle karşılaşması kaçınılmazdır.

Uluslararası Maarif Dergisi olarak, Paris İklim Anlaşması’nın Türkiye Büyük Millet Meclisi’nden geçtiği bu günlerde böylesine hayati bir konuyu sayfalarımıza taşımakla önemli bir sorumluluğu yerine getirdiğimize inanıyorum.

Bu sayımıza yazılarıyla ve düşünceleriyle katkı sunan bütün akademisyenlerimize ve yazarlarımıza teşekkür ediyor, tüm insanlık için daha sağlıklı ve yeşil bir gelecek diliyorum.

Nitelikli Eğitim İçin Türkiye Bursları

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) Başkanı Abdullah Eren, Türkiye Bursları'nın dünyanın en seçkin burs programlarından olduğunu belirterek, "Türkiye Bursları, dünyanın en fazla sayıda ülkesinden başvuru alan burs programı." dedi.

Programda 55 ülkeden uluslararası öğrencinin bulunduğu dikkati çeken Eren, her kıtadan öğrencinin çevrim içi verilen dersleri takip ederek

Türkçe seviyelerini belli bir düzeye getirmelerinden memnuniyet duyduğunu belirtti.

Türkiye Bursları kapsamında Türkiye'de yükseköğrenime hak kazanan öğrencilerden Türkçe yeterliliği olmayanlara üniversitelerin Türkçe öğretim merkezlerinde bir yıl boyunca Türkçe hazırlık eğitimi veriliyor. Türkçe hazırlık programı

kapsamında **56 Türkçe öğretim merkezinde 1171 uluslararası öğrenciye online Türkçe ders verildi.**

Öğrenimlerinin sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi için programa katılan öğrenciler üniversitelerinin bulunduğu illerde Türkçe öğretim merkezlerinde yüz yüze Türkçe hazırlık eğitimi de alıyorlar.

TEKNOFEST'te Proje Rekoru Hasan Kalyoncu Üniversitesinin 2020'deki yarışmaya 43 projeye katılan HKÜ öğrencileri, bu yıl 5,5 kat artışla 235 proje başvurusu gerçekleştirdi.

TEKNOFEST 2021 Teknoloji Yarışmalarına öğrencilerinin yaptığı 1400'ün üzerinde başvuruyla rekor kıran Hasan Kalyoncu Üniversitesi (HKÜ), TEKNOFEST tara-

findan açıklanan konsolide edilmiş verilere göre 235 projeye 2021'de en çok başvuru yapan vakıf üniversitesi oldu.

2020'deki yarışmaya 43 projeye katılan HKÜ öğrencileri, bu yıl 5,5 kat artışla 235 proje başvurusu gerçekleştirdi.

Konuya ilişkin açıklama yapan HKÜ Rektörü Prof. Dr. Türcay Dereli, "HKÜ olarak 'insan' göz ardı etmeksizin inovasyonu, girişimciliği ve teknoloji çalışmalarını önceliyoruz. Bunu yaparken fakülte veya bölüm ayrımı yapmıyoruz. Öğrencilerimizin Ar-Ge kapasitelerini açığa çıkarabilmeleri için kuluçka merkezi, teknokent, teknoloji transfer ofisi ve benzeri imkânlar sunuyoruz. 2021'de vakıf üniversiteleri arasında birinci, tüm üniversiteler arasında 12. sıradayız. Sonuçlara oransal bakıldığında HKÜ'nün açık ara lider olduğunu görmek mümkün" dedi.

%40

Güney Afrika'da okul çağındaki çocukların %40'ı okula gitmiyor.

32 milyon

Pandemi dolayısıyla 32 milyon'dan fazla çocuk eğitim alamıyor.

Harvard Fosil Yakıtlara Yatırım Yapmayacak

Harvard Üniversitesi Başkanı Larry Bacow, "Ekonomiyi karbondan arındırma ihtiyacı ve mütevelli heyeti olarak öğretim ve araştırma misyonumuzu destekleyen uzun vadeli yatırım kararları alma sorumluluğumuz göz önüne alındığında, fosil yakıtlar konusunda araştırmaları desteklemenin sağduyuyla örtüşmediğine inanıyoruz" dedi.

Bacow açıklamasında BM raporuna atıfta bulundu ve iklim değişikliğini "insanlığın karşı karşıya olduğu en önemli tehdit" olarak nitelendirdi.

ABD'deki üniversiteler, öğrenci aktivistleri ve mezunlar iklim değişikliğinin etkilerini öne sürerek üniversiteleri bu konuda tavır almaya zorlarken, fosil yakıtlara yatırıma son verme yönündeki baskılarını artırıyor.

Doğu ve Güney Afrika'daki Çocukların Yüzde 40'ı Okula Gitmiyor

COVID-19 ve pandemi öncesi etkenler nedeniyle yaklaşık 69 milyon çocuk şu anda okula gitmiyor

UNICEF, Doğu ve Güney Afrika'daki tüm okul çağındaki çocukların yüzde 40'ının COVID-19 kaynaklı kapanmalar ve okul dışı çocukların salgın öncesi seviyeleri nedeniyle şu anda okula gitmediğini tahmin ediyor. Bölge genelinde, son zamanlardaki COVID-19 artışları nedeniyle okulların yıl ortasında yeniden kapatıldığını görüyoruz. 32 milyondan fazla çocuğun pandemi nedeniyle okula gidemediği veya bu yılın başlarında okulları açıldıktan sonra geri dönmediği tahmin ediliyor

UNICEF Doğu ve Doğu Avrupa Bölge Direktörü Lieke van de

Wiel, okula gitmeyen çocukların sayısı yerel koşullara bağlı olarak sürekli dalgalanma gösterse de, bölgedeki çocukların tahmini yüzde 40'ının okula gitmemiş olmasının çok edici olduğuna değinen Wiel, "Tüm Hükümetleri eğitime öncelik vermeye ve okulların açık ve güvenli kalmasını sağlamaya çağırıyoruz" dedi. Wiel, bu yöndeki çabaların çocukların iyiliği aynı zamanda ülkelerin geleceği açısından hayati olduğunu belirtti.

Kaynak: <https://www.unicef.org/press-releases/40-cent-children-eastern-and-southern-africa-are-not-school>

İklim Eğitimi Konusunda Uluslararası İş birliği

Education International, OECD ve UNESCO, iklim eğitimi konusunda öğretmen iş birliğini desteklemek için güçlerini birleştirdi.

1 Temmuz'da Education International, OECD ve UNESCO tarafından ortaklaşa düzenlenen çevrimiçi bir etkinlik sırasında başlatılan Global Teaching Insights girişimi, Education International'ın Gezegen için Öğret kampanyasının bir parçası olarak hayata geçiriliyor. Proje, öğretmenlerin iklim eğitimi konusundaki fikirlerini ve en

iyi uygulamalarını paylaşmak için dünyanın dört bir yanından meslektaşlarıyla bağlantı kurabilecekleri çevrimiçi bir platform oluşturmayı da amaçlıyor.

Education International Başkanı Susan Hopgood,

konuya ilişkin açıklamasında, küresel olarak gençlerin %85'i iklim değişikliğiyle mücadelede sorumlulukları olduğuna inanırken, %40'tan fazlası nasıl bir fark yaratabileceklerinden emin olmadığını belirterek iklim eğitiminin önemine vurgu yaptı.

OECD Eğitim ve Beceriler Direktörü Andreas Schleicher ise, "İklim eğitimi konusundaki hükümet ve okul politikaları, öğrencilere çevre sorunları hakkında derin bir anlayış sağlamalı ve çevre için harekete geçme stratejilerini birlikte geliştirmeleri için onlara ilham vermelidir." değerlendirmesinde bulundu.

DSÖ ve UNICEF'ten Yüz Yüze Eğitim Çağrısı

Son derece bulaşıcı SARS-CoV-2 Delta varyantının baskın olduğu Avrupa Bölgesinde milyonlarca çocuk okula dönerken, DSÖ Avrupa Bölge Ofisi ve UNICEF Avrupa ve Orta Asya Bölge Ofisi, virüsün bulaşmasını en aza indirmek için alınacak önlemlerle okulların açık kalması çağrısında bulundu.

Önerilen önlemler arasında, ulusal aşı planlarında hedef nüfus gruplarının bir parçası olarak öğretmenlere ve diğer okul personeline COVID-19 aşısının yapılması başta geliyor. Ayrıca, COVID-19 hastalığı riskinin daha yüksek olduğu riskli 12 yaş ve üstü çocukların aşılanması da öneriliyor. Sınıfların daha iyi havalandırılmasıyla okul

ortamının iyileştirilmesi, mümkünse sınıf mevcudunun azaltılması, fiziksel mesafeye dikkat edilmesi, çocukların ve personelin düzenli olarak test edilmesi diğer önemli tedbirler olarak sıralanıyor.

DSÖ Avrupa Bölgesindeki 53 Üye Devlet tarafından uygulanması istenen ve sekiz uzman tarafından belirlenen diğer önlemler şunlar:

- Okullar en son kapanacak

ve ilk açılacak yerler arasında yer almalı.

- Bir test stratejisi uygulayın.
- Etkili risk azaltma önlemleri sağlayın.
- Çocukların zihinsel ve sosyal refahını koruyun.
- Okul ortamını iyileştirin.
- Karar verme sürecine çocukları ve ergenleri dahil edin.
- Çocukları okulda tutmak için tasarlanmış bir aşı stratejisi uygulayın.

Atatürk Üniversitesi Antarktika'da

Atatürk Üniversitesinden yapılan açıklamaya göre, Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Karadayı'nın yürütücü olduğu "Horseshoe Adasındaki Kriyokonit Habitatlarının Mikrobiyal Biyoçeşitliliğinin

Kültürden Bağımsız Yaklaşımlarla Araştırılması ve Biyoteknolojik Öneme Sahip İzolatların Kültüre Bağımlı Yöntemlerle Elde Edilmesi" proje önerisi, TÜBİTAK KUTUP 1001 çağrısı kapsamında destek almaya hak kazanan

dokuz projeden biri oldu.

Prof. Dr. Medine Güllüce, Dr. Öğretim Üyesi Gökçe Karadayı ve Dr. Öğretim Üyesi Sümeyra Gürkök'ün de görev aldığı proje kapsamında, dünyanın en önemli soğuk habitatlarından birisi olan Antarktika'ya yapılacak TAE-6 bilimsel seferi kapsamında sefer rotası üzerinden ve Horseshoe Adası'ndaki Türk Bilim Üssü çevresinden toplanacak kriyokonit örneklerin mikrobiyal biyoçeşitliliğinin kültürlen bağımsız yöntemlerle araştırılması ve bu mikrobiyal biyoçeşitlilik içerisinde biyoteknolojik öneme sahip enzim üreten izolatların kültüre bağımlı yöntemlerle elde edilmesi hedefleniyor.

Sekiz Türk üniversitesi ARWU listesinde

Dünya üniversiteleri akademik sıralamasının resmi yayıncısı olan ShanghaiRanking, 2021 Dünya Üniversiteleri Akademik Sıralaması (ARWU) sonuçlarını açıkladı.

İki binden fazla üniversitenin değerlendirildiği ve sadece en iyi 1000 sonucun yayınlandığı listeye Türkiye'den sekiz üniversite girdi. İstanbul Üniversitesi, 401-500 bandında yer alırken onu 701-800 bandında Dokuz Eylül ve Hacettepe üniversiteleri takip etti. Ankara Üniversitesi 801-900; Ege, Gazi, İstanbul Teknik ve Orta Doğu Teknik üniversiteleri de 901-1000 bandından listeye girdi. ARWU- 2021'de ilk üç sırada yer alan dünya üniversiteleri ise Harvard, Stanford ve Cambridge oldu.

Almanya'daki Dezavantajlı Çocukların Okulların Kapanmasının Yükünü Taşıyor

Pandemi döneminde okulların kapalı kalmasından en büyük zararı göçmen ailelerin çocukları gördü. Bu çocuklar Almanca'yı bile unuttular. Okulların yeniden açılmasıyla işler nispeten normale dönsün de, dezavantajlı öğrenciler için akranlarına yetişmek büyük bir sorun. Bu çocukların eğitimi için okulların daha fazla finansmana ihtiyacı var. Eğitim alanında faaliyet yürüten bir STK olan Die Arche'nin başkanı Daniel

Schröder sorunun büyüklüğüne dikkat çekiyor ve göçmen ailelerin politikacılar tarafından unutulduğunu söylüyor.

"Die Arche'nin çalıştığı bölgelerde seçmen katılımı son derece düşük. Bu da bu ailelerin yaşadığı zorluklar konusunda politikacıların yeterince istekli olmamasına yol açıyor. Schröder'e göre sistemin en ürkütücü ve adaletsiz yanı da bu. "İnsan değil, seçmen önemli."

Schröder, birçok insanın Almanya'da yoksul ailelerin karşılaştığı zorluklar hakkında hiçbir fikri olmadığını iddia ediyor. Derneğindeki birkaç çocuk için sağlanan öğle yemeği, o çocukların bir günde aldıkları tek gerçek öğün. Çocuk yoksulluğu konusunun sadece zaman zaman ele alınmasından hayal kırıklığına uğradığını belirten Schröder, uzun vadeli çözümlere ihtiyaç olduğunu söylüyor. "Die Arche", çocuklar için yarısı ailelere, diğer yarısı da okullara gidecek bir finansal sistem kurulması çağrısında bulunuyor.

Kaynak: <https://www.euronews.com/2021/09/20/disadvantaged-children-in-germany-bear-the-brunt-of-school-closures>

Dünyanın En İyileri Arasında Bir Türk Öğretmen

Altındağ Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğretmeni Arslan, "Teknolojiyle Buluşan Kızlar" adıyla bir proje geliştirdi. Bu projesiyle, Alert Knowledge Services tarafından 2018'de düzenlenen Global Teacher Award'da ödül aldı.

Avrupa Eğitim Vakfınca bu yıl düzenlenen "Green Skills Award" yarışmasında ise kodlama eğitiminde çevre temalı projeleriyle ödüle layık görüldü.

Öğrencileriyle geliştirdiği, "hidrojen yakıt pilleri" eğitsel yazılım ile eğlenceli şekilde öğreten projesi, "FCHgo!" yarışmasında hem Türkiye birinciliği hem de uluslararası birincilik ödülü kazanan Arslan, Türkiye'de

3 kez "Yılın Öğretmeni", Microsoft tarafından ise "Harikalar Yaratan Öğretmen" seçildi.

Scientix, Science on Stage Europe, HundrED, CERN gibi kurumların "öğretmen elçisi" de olan Arslan, "2021 Global Teacher Prize" yarışmasına başvurdu.

Onursal Başkanlığını eski ABD Başkanı Bill Clinton'ın üstlendiği Varkey Vakfı tarafından düzenlenen "2021 Global Teacher Prize" yarışması komitesinin değerlendirmesi sonrası Arslan, dünyanın en iyi 50 öğretmeni arasına girmeyi başardı.

Lise Öğrencisi PCR Cihazı Üretti

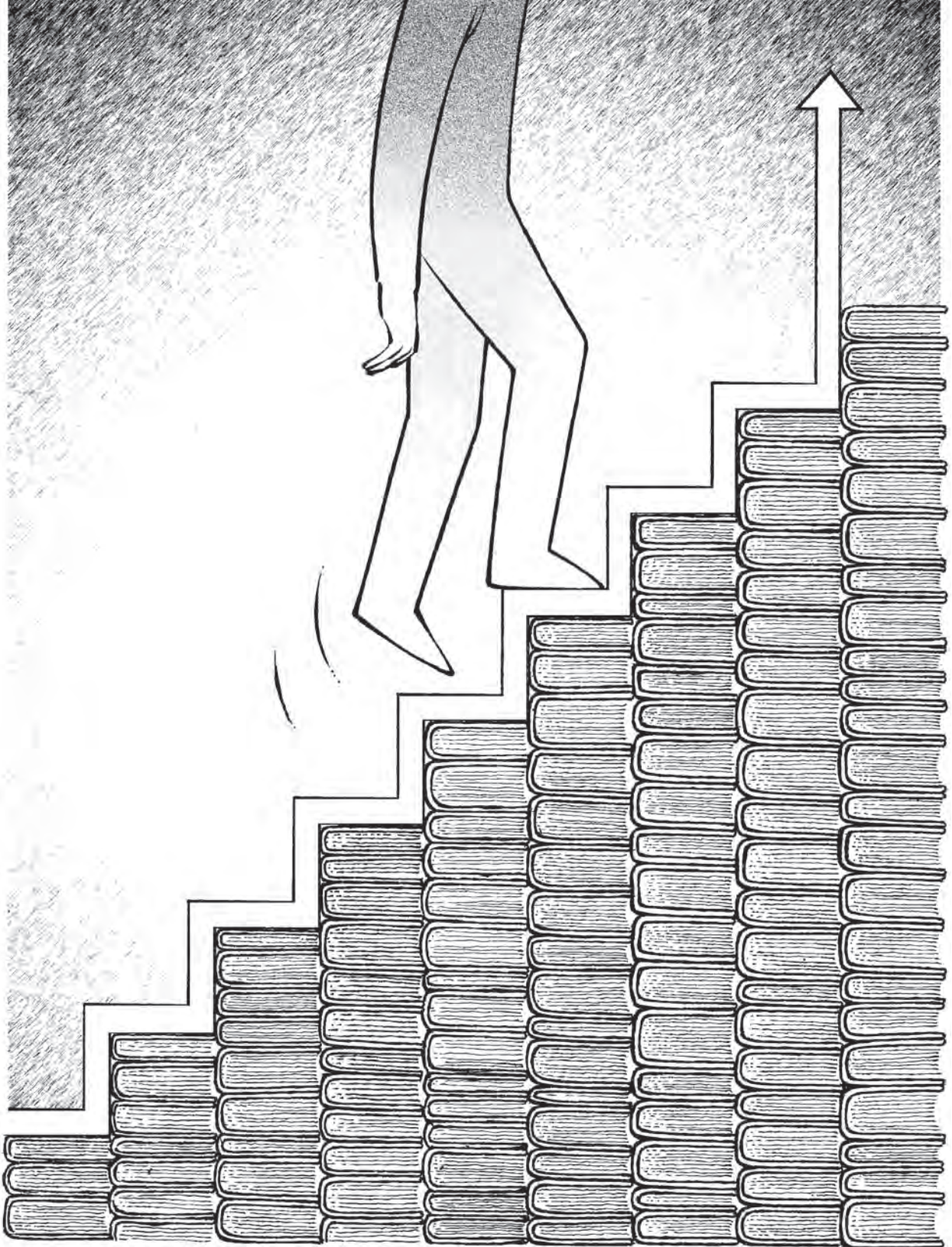
Recep Görkem Akandere adlı 12. sınıf öğrencisi, ailesinin desteğiyle evinde Covid-19 testlerinde kullanılan PCR cihazı üretti. Başvurusu üzerine Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesinde işlenmiş numuneler üzerinde yapılan karşılaştırmalı testlerde lise öğrencisinin 2 bin liraya ürettiği PCR cihazının doğru sonuçlar verdiği raporlandı.

Evinin bir odasına atölye kurup evdeki 3D yazıcısı ile kendi tasarladığı parçaları birleştiren lise öğrencisi Akandere, testlerin doğruluğu için Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesine başvurdu. Üniversitede 2 akademisyen

gözetiminde daha önce üzerinde çalışılarak test sonucu alınmış numuneler, öğrencinin ürettiği PCR cihazında test edildi. Üniversitenin Tıp Fakültesi Dekanlığınca hazırlanan raporda cihazın doğru sonuçlar verdiği belirtildi.

PCR cihazının yazılım, donanım ve tasarımının kendisine ait olduğunu, piyasadaki cihazlara göre çok düşük bir maliyetle ürettiği bilgisini veren lise öğrencisi Akandere, "Cihazım, piyasadaki diğer cihaza göre işlemi yarım saat erken bitiriyor ve sıcaklık kontrol hassasiyeti daha yüksek. Algoritma sayesinde zamandan tasarruf edebiliyoruz. Ben, bu cihazın Türkiye'de üretilmesini ve ülkemizin bu sektörde tamamen bağımsız olmasını istiyorum. Bu yüzden cihazımın üretilmesiyle ilgili her türlü desteğe açığım." dedi.

Paris Anlaşması, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS) kapsamında, iklim değişikliğinin azaltılması, adaptasyonu ve finansmanı hakkında 2015 yılında imzalanan, **2016 yılında yürürlüğe giren** bir anlaşmadır. Paris Anlaşması uyarınca, her ülke küresel ısınmayı azaltmak için üstlendiği katkıyı belirlemeli, planlamalı ve düzenli olarak raporlamalıdır.

İklim Politikalarında Yeni Dönem

Paris İklim Anlaşması, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin uygulamasını geliştirmeyi hedefleyerek, sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin desteklenmesini amaçlıyor.

Türkiye, Paris İklim Anlaşması'nı 22 Nisan 2016 tarihinde New York'ta düzenlenen Yüksek Düzeyli İmza Töreni'nde 175 ülke temsilcisiyle birlikte imzalamasına rağmen anlaşmayı uygulamaya geçirmek için 2021 yılını bekledi. Türkiye'nin 2021'e kadar beklemesinin altında iki temel çekince yatıyordu. Bunlardan ilki Türkiye'nin finans ve teknoloji desteklerine erişebilme için kendisine benzer ülkelere aynı şekilde muamele görüp göremeyeceği ile ilgiliydi. İkincisi ise Türkiye'nin ekonomik büyüme ve nüfus artışı gibi kriterleri dikkate alındığında, emisyon azaltımıyla ilgili beklentilere karşılık verip veremeyeceği hakkındaydı.

Türkiye, bu soru işaretlerine rağmen Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın 21 Eylül 2021 tarihinde BM 76. Genel Kurulu'nda yaptığı açıklama ile Paris İklim Anlaşması'nın TBMM onayına sunacağını ilan etti. Ankara'nın, çekincelere rağmen anlaşmayı uygulamaya koymasının iki temel dayanağı bulunuyor. Bunlardan ilki küresel sorunların çözümünde Türkiye'nin uluslararası topluma birlikte hareket ettiğini ortaya koymaktır. İkincisi ise küresel sorunların

Anlaşma, taraf ülkelere emisyon azaltımı için sorumluluklar yüklüyor. Bu sorumluluklar ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre farklılaşıyor ve gelişmiş ülkelerin emisyonları daha fazla azaltması taahhüt altına alınıyor. Böylece 2050 yılına gelindiğinde gelişmiş ülkelerin sıfır emisyon düzeyine ulaşması bekleniyor.

çözümü ile ulusal hedefleri aynı düzlemde buluşturarak, ulusal ve küresel hedeflerin bütüncül hale gelmesini sağlamaktır. Bu sayede Türkiye'nin 2023, 2053 ve 2071 hedeflerine ulaşmasında sürdürülebilir bir ekosistem oluşturarak yeşil kalkınma hamlesini hayata geçirmesi bekleniyor.

Paris İklim Anlaşması'nın ortaya koyduğu hedeflerle doğal çevrenin korunması hem küresel hem de ulusal ölçekte gelecek kuşaklara karşı bir sorumluluk olarak görülüyor. Bu sorumluluğun gereği olarak Türkiye, emisyon artışını 2030 yılı itibarıyla yüzde 21 oranında azaltma taahhüdünde bulunuyor. Bu taahhüdün gereği olarak Türkiye, gerçekleştirdiği faaliyetleri ve kat ettiği mesafeyi her beş yılda bir hazırlanacak "Ulusal Katkı Beyanlarında" açıklayacak.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞININ ADI DEĞİŞİYOR

Türkiye, Paris İklim Anlaşması ile çevrenin korunması konusundaki sorumluluklarını uluslararası bir sözleşme etrafında toplayarak, bu sözleşmeyi TBMM Genel Kurulu'na getirdi. TBMM Genel Kurulu'na katılan 353 milletvekilinin tamamının onayı ile "Paris Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun Teklifi" kabul edildi. Bundan sonraki süreçte Türkiye'nin çevrenin korunması ve yenilenebilir enerjinin yaygınlaşması konusunda somut adımlar atması bekleniyor. Bu bağlamda kamu kurumlarına önemli sorumluluklar

düşüyor. Nitekim bu konuda Sayın Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 11 Ekim 2021 tarihinde yapmış olduğu açıklamada T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının adının T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı olarak değiştirileceğini ifade etti. Bu değişiklikle Türkiye, ekolojik sorunlar karşısında kurumsal anlamda bir adım atmış oldu.

EĞİTİME YANSIMALARI

Türkiye'nin Paris Anlaşması'nı onaylaması tüm sektörlerde iş birliğini de zorunlu hale getiriyor. Bütüncül bir yaklaşımın anlaşmanın başarısı açısından önemli olduğu uzmanların ortak görüşü. Kısa vadede Türkiye'deki enerji, imalat, ulaşım, tarım ve eğitim sektörlerinin anlaşmanın hükümlerine göre yeniden organize edilmesi gerekiyor.

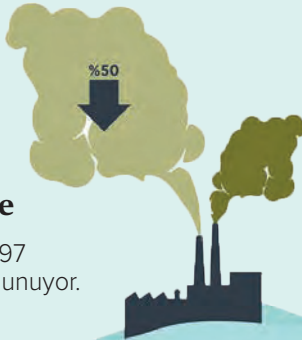
Eğitim alanında sürdürülebilir okul projelerinin artması ve teşvik edilmesi; müfredatta iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik konusunu ele alan düzenlemelerin yapılması gerektiği üzerinde duruluyor. Eğitimin bütün kademelerinde konunun daha kapsayıcı bir şekilde yer alması amaçlanıyor.

TÜRKİYE PARIS İKLİM ANLAŞMASI'NI ONAYLADI

Paris Anlaşması'na ilişkin kanun Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi.

197 Ülke

Anlaşmada taraf 197 ülkenin imzası bulunuyor.

PARIS İKLİM ANLAŞMASI

- 12 Aralık 2015'te kabul edildi.
- Anlaşma 4 Kasım 2016'da yürürlüğe girdi.
- Türkiye anlaşmayı 22 Nisan 2016'da 175 ülkeyle birlikte imzaladı.
- Anlaşmanın onaylanmasıyla Türkiye için iklim değişikliğiyle mücadele hedef ve politikaların belirleneceği yeni bir döneme girilecek.

ANLAŞMANIN HEDEFİ

- Küresel karbon salınımının 2030'a kadar **%50** azaltılması, 2050'ye kadar sıfıra indirilmesi.
- Küresel sıcaklık artışını **1,5** dereceyle sınırlandırmak.

TÜRKİYE'NİN PARIS ANLAŞMASI KAPSAMINDAKİ HEDEFLERİ

Türkiye, emisyon artışını 2030 itibarıyla **%21** azaltma taahhüdünde bulundu.

Türkiye İlk Beş Ülke Arasına Girdi

Türkiye Maarif Vakfı Başkanı Birol Akgün, Türkiye'nin, Maarif Vakfının 377 okulu ve 50 bine yakın öğrencisiyle uluslararası okullar ağı bakımından Fransa, Almanya, İngiltere ve Çin ile dünyada ilk beş ülke arasına girdiğini söyledi.

Türkiye Maarif Vakfı (TMV) Başkanı Prof. Dr. Birol Akgün, Asya'dan Afrika'ya, Kuzey Amerika'dan Avrupa'ya, Güney Amerika'dan Avustralya'ya 6 kıtada 47 ülkede kapsamlı eğitim faaliyetleri yürüten Maarif Vakfının kuruluşunun üzerinden geçen beş yılı değerlendirdi ve yeni dönem projelerini açıkladı. İlk kuruldukları süreçte FETÖ iltisaklı yurt dışındaki okulların Türkiye'ye yeniden kazandırılması konularına odaklandığını anlatan Akgün, "Vakfımız, 20 ülkede FETÖ iltisaklı

234 okulu devralmıştır ve bu konudaki çalışmalarımız sürüyor" dedi. TMV olarak beş yılda 104 ülke ile görüşüp bunlardan 89'u ile TMV'nin varlığını tanıyan iş birliği protokolleri yaptıklarını anlatan Akgün, "Bunların içerisinde 47 ülkede okullarımız bulunuyor. Buralarda halen eğitim görmekte olan 45 bin öğrencimiz bulunuyor ve bu sayı giderek artıyor. Liseden mezun ettiğimiz öğrenci sayısı 5 bin 700 dolayında. Yılda ortalama 1000 mezun veriyoruz" bilgisini verdi.

DOST NESİLLER YETİŞTİRİYOR

Fransa ve Almanya gibi ülkelerin dünyanın farklı ülkelerinde kendi okullarını açarak kendisine dost ve müzahir yeni nesiller yetişmesi konusunda gayret sarf ettiğine değinen Akgün, şöyle devam etti: "Türkiye Maarif Vakfı, bu bağlamda çok daha önceleri kurulması gereken, belki bu anlamda kuruluşu gecikmiş olan çok ihtiyaç olan bir kurumdur. Geçtiğimiz beş yıl içinde Türkiye, gerek Maarif Vakfının 25 ülkede yeni açtığı okulları, gerek 20 ülkede devraldığı okullarla birlikte toplamda 44 ülkedeki 377 okulu ve 50 bine yakın öğrencisiyle uluslararası okullar ağı bakımından Fransa, Almanya, İngiltere ve Çin ile birlikte ilk beş ülke arasına girmiştir."

Pandemi Sonrası Çocuklar Okula Nasıl Uyum Sağlayacak?

Uzun pandemi sürecinin ardından bu eğitim öğretim yılında çocuklar yüz yüze eğitime başladı. Ancak yaklaşık bir buçuk yıldır yüz yüze eğitimden uzak olan, bazıları çok kısa süre okul yüzü görmüş öğrenciler kolayca normale dönebilecek mi? Uzmanlar okula uyum için çok önemli uyarılarda bulunuyorlar.

Yıldız Teknik Üniversitesi (YTÜ) Eğitim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mehmet Engin Deniz öğrencilerin okula dönüş sürecinde yapılabilecekleri şöyle sıralıyor:

- Öğrenciler çok uzun süre okullardan uzak kaldılar. Bu süreçte hastalıklar ve kayıplar yaşayanlar oldu. Dolayısıyla okulda psiko-sosyal destek verilmesinde yarar var. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümü ve öğretmenlerin uyum sürecine özel mesai harcaması gerekiyor.
- İlkokul öğrencileri başta olmak üzere okula gidecek tüm öğrencilerin güvende olduğunu hissetmeleri gerekiyor. Öncelikli olarak doğru bilgilendirmeye kaygılar aza indirilebilir. Kaygının azalması için okulun güvenli bir yer olduğunu bilmeleri gerekiyor.

KAYGILARINI AZALTIN

- Veliler aktif olmalı. Çocukları okula hazırlayacak asıl güç onlar. Öğrenciye

eğitim gördüğü kademeye göre bilgilendirme yapılması ve çocuğun farkındalığının geliştirilmesi gerekiyor. Çocuk bu süreçte kaygı verici tutumlardan uzak kalmalı.

3. SINIFTA BİLE KAYGI OLABİLİR

- Okul kapısından daha hiç geçmemiş ya da okulu çok az tanımış ikinci ya da üçüncü sınıf öğrencilerinde de birinci sınıflar gibi ailesinden ayrılma kaygısı olabilir. Çocuk okula yalnız gitme konusunda zorlanmamalı. Bunun için de ailenin çocukla beraber okula gitmesi, ona güven vermesi, zamanında okuldan alması yani okula uyum sürecinde ailenin de katkıda bulunması gerekiyor.

OKUL İYİ GELECEK

Hacettepe Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Öğretim Üyesi Doç. Dr. Arif Özer de çocukların uyum sürecine ilişkin şunları söylüyor:

EKRAN BAĞIMLILIĞI

Bu süreçte okulların uzaktan ya da yüz

yüze eğitim vermesi fark etmiyor ancak ailelerin çocuklarının doğru internet kullanıcısı olması için çalışması gerekiyor. Bilgi devamlı yenileniyor, şartlar ne olursa olsun buna ayak uydurmak gerekiyor. Örneğin ekran bağımlılığı adı altında tüm toplumu rahatsızmış gibi gösteren bakış açılarını doğru bulmuyorum. Çocuğun evde olduğu dönemde bunu yapması gerekiyordu ancak okul açıldığında bu durum azalacak. Odak başka noktalara kayacak.”

YALNIZLIĞA KARŞI DAHA ÇOK UYKU

Dijital çağa doğan nesil olarak tanımlanan ve günümüzün yetişen iş gücünü temsil eden Z kuşağının yaşamı pandemi ile beraber değişti. Bu dönemin kuşkusuz en büyük özelliği ekran başında geçirdikleri sürenin uzaması oldu. Araştırmalar, ekran başında kendini daha yalnız hisseden Z kuşağının önemli bir bölümünün bu yalnızlık duygusu ile daha fazla uyuyarak baş etmeye çalıştığını ortaya koyuyor.

Çocuklarınıza Okumayı Nasıl Sevdirebilirsiniz?

Okuma sevgisi, araştırma konusunda merak uyandırma, yeni şeyler öğrenme, kavrama ve konuşma becerisinin gelişmesinin yanı sıra çocuklarımızın zengin bir kelime hazinesi oluşturmalarının da temel koşuludur.

Minşa Gültür

Çocuklarınızla günde sadece 10 ila 15 dakika bir kitapla vakit geçirmek, onların okuma alışkanlığı kazanmaları için yeterli olabilir. Bu konuda ebeveynlerin kolaylıkla uygulayabileceği önerilerimize göz atmak sizin için yararlı olabilir.

1. ÇOK ERKEN EVREDE ÇOCUKLARINIZI KİTAPLA TANIŞTIRIN

Daha bebekli evresinde çocuğunuza kitap okumak onun hayata en iyi şekilde hazırlanmasına katkı sağlar. Bebekler dili, kelimeleri tekrar eden ve onlara okuyan yetişkinlerden öğrenirler. Çocuğunuza kitap okurken kitaptaki karakterler, nesnelere ya da hayvanların çıkardığı sesler hakkında konuşun. Sesinizi duymak, gördükleri harflere ve resimlere anlam kazandırmaları-

KİLOMETRE TAŞLARINI OKUMAK

Her çocuk farklı olsa da, çocuğunuzun okuma becerileri geliştikçe gözlemleyebileceğiniz bazı kilometre taşları şunlardır:

Doğum – 18 ay

- Bazı basit ifadeleri anlar
- Kitaplara bakar ve sayfaları çevirmeye çalışır
- Konuşmayı taklit eder
- Yaklaşık 1 yaşında bir veya daha fazla kelime söyleyebilir

18 ay – 3 yaş

- Yaklaşık 2 yaşında 250 – 350, 3 yaşında 800 – 1.000 kelime söyleyebilir.
- Aşına olduğu kitaplar okunursa dinlemekten hoşlanır
- Sevdiği bir kitaptan tekrarlanan bir cümle söyler
- Konuşan yetişkinlerin seslerini taklit eder
- Kitap okunmasını ister

3-5 yaş

- Tanıdık harfleri tanıyabilir ve yazmaya çalışır
- Kitabı doğru tutar ve sayfaları çevirir
- Kafiye kelimeleri tanımlar
- Cümleleri rahat kullanır
- Yüksek sesle okunan kitaplardan öğrenir

na yardımcı olur. Okurken sesinizin perdesini ve tonunu değiştirin ve farklı karakterler için farklı aksanlar veya sesler deneyin. Bu hem çocuğunuzu eğlendirir hem de hikayenin sayfalarından çıkarak çocuğunuzun hayatla bağ kurmasına yardımcı olur.

2. OKUYARAK VE OKUYAN İNSANLARLA ÇOCUKLARINIZI TANIŞTIRARAK ROL MODEL OLUŞTURMALARINI SAĞLAYIN

Çocukların okumayı zor bir görevden ziyade eğlenceli ve zevkli bir iş olarak görmeleri önemlidir. Bunu anlamaları için kitapla haşır neşir ortam ve insanlarla temas kurmalarını

sağlayın. Çocuklarınız sizi sık sık okurken görürse, bu onları da okumaya teşvik edecektir. Bu aynı zamanda ekranlardan uzakta geçirilen zamanı arttırmaya da yardımcı olacaktır.

3. SIRAYLA OKUYUN

Çocuğunuz büyüdükçe sırayla birbirinize yüksek sesle kitap okuyun. Bu bebeklik döneminde çocuğunuzdan tanıdığı harfleri ve kelimeleri işaret etmesini istemek şeklinde de olabilir. Ardından sırayla cümleleri okuyun. Yetenekleri arttıkça sırayla sayfaları ve sonunda bölümleri okuyabilirsiniz. Birlikte okurken, okuduklarınızla ilgili sorular sorun: "Sence bundan sonra ne olacak?", "Sence fil bunu neden yaptı?" gibi... Birbirinize yüksek sesle okuyarak geçirdiğiniz zaman, yüksek sesle konuşma konusunda çocuğunuzda güven oluşturmaya yardımcı olacak ve çocuğunuzun öğrendiklerini pekiştirecektir.

4. ÇOCUĞUNUZU DİNLEYİN

Küçük çocuğunuz büyüdükçe, onun ilgi alanlarına dikkat edin. Dinozorlar gibi belirli bir konuya ilgi duyuyorsa, o konuyla ilgili çocuk kitapları bulmaya çalışın. Bu, kitapların önemseydiğimiz şeyler hakkında daha fazla bilgi edinme araçları olduğunu anlamalarına yardımcı olacaktır. Merak duyduğu konulara uygun kitaplar buldukça okumaya karşı ilgisi de artacaktır.

5. OKUMAYI BİR RUTİN HALİNE GETİRİN

Okumayı çocuğunuzun hayatının eğlenceli bir parçası haline getirmek, kitapları günlük rutininize dahil etmekle başlar. Yatmadan önce veya toplu taşıma kullanırken özel bir okuma saati oluşturun. Birlikteyken, cep telefonu ve televizyon gibi dikkat dağıtıcı şeyleri sınırladığınızdan emin olun. Okumaktan zevk almayı öğrenmenin bir parçası da evde kitapların etrafında olmaktır. Mümkünse, çocuklarınız için bir kitap koleksiyonu oluşturmaya başlayın. İlk başta onun ilgilendiği konularda kitaplar seçebilirsiniz.

Çocuğumla Şiddet Hakkında Nasıl Konuşabilirim?

4

Temel Okuma

3. ÇOCUĞUNUZUN NASIL HİSSETTİĞİNİ DOĞRULAYIN

Çocuklar maalesef şiddeti çok iyi biliyorlar. Amerika'da öğrenciler aktif nişancı tatbikatları yapıyor ve şiddete meyilli hareketlere katılıyorlar. Michigan Eyalet Üniversitesi'nde öğretmen hazırlığı müdür yardımcısı ve eğitim doçenti Kyle Greenwalt ve ekibindeki beş bilim adamı, 6 Ocak 2021 Capitol isyanı hakkında öğrencilerle nasıl konuşulacağı konusunda önerilerde bulunuyor.

Tufts Üniversitesi öğretim üyeleri ve Greenwalt'ın yazarlarından Kei Kawashima-Ginsberg'e göre, öğrencileri geçmiş ve güncel şiddet olaylarıyla ilgili tartışmalara dahil etmek, hissettiklerini güvenli bir ortamda ifade etmelerine ve işlemelerine olanak tanıyabilir. "Hiçbir öğrenciyi fikirleri yüzünden insanlıktan çıkarmayın - onlara her zaman tepkilerinin amacını ve etkisini düşünmeyi öğretin."

4. ÇOCUĞUNUZUN NEYE MARUZ KALDIĞINI BİLİN

İnternet şiddet içeren görüntülerle dolup taşıyor ve birçok çocuk bunun psikolojik etkilerine karşı savunmasız durumda. Case Western Reserve Üniversitesi'ndeki Begun Şiddet Önleme Araştırma ve Eğitim Merkezi'nin direktörü Daniel J. Flannery, şiddete maruz kalmanın nasıl daha yüksek depresyon, öfke ve kaygı riskine yol açabileceğini anlatıyor.

Flannery, Ebeveynlerin rolüne dikkat çekerek; "Çocuklarınızın nerede olduğunu, ne yaptıklarını ve kiminle olduklarını bilmek, onları desteklemenin en iyi yoludur. Bu, çevrelerindeki dünyada olup bitenlerle başa çıkma yeteneklerini de geliştirir." diye yazıyor

Kaynak: <https://theconversation.com/how-do-i-talk-to-my-child-about-violence-4-essential-reads-159610>

Çocuklar, ister medya aracılığıyla ister gerçek hayatta hemen her gün şiddet görüntülerine maruz kalmaktadır. Araştırmalar, şiddet içeren görüntülerin tüketilmesinin çocuğun zihinsel ve duygusal sağlığı üzerinde zararlı bir etki yarattığını gösteriyor. Ebeveynlere, özellikle küçük çocukları olanlara, çocuklarıyla şiddet hakkında nasıl konuşacaklarına dair yöntemler öneren kısa bir araştırma yaptık. theconversation.com sitesi çocukları şiddet hakkında nasıl konuşmalar yapılacağına dair fikir veren bilgilendirmemiz gerektiği ile ilgili dört yazar öneriyor ve bu konudaki yaklaşımları özetliyor:

1. ÇOCUKLARA DAYANIKLI OLMAYI ÖĞRETİN

Rutgers University-Newark'ta psikoloji yardımcı doçenti olan Vanessa LoBue, makalesinde ebeveynlerin çocukların stresli durumlarda dayanıklılık geliştirmelerine yardımcı olmak için destekleyici bir ortamı nasıl geliştirebileceklerine dair öneriler getiriyor.

Çocukların nasıl hissettikleri hakkında gerçekten konuşmalarını dinlemek, yalnızca çocuğa gösterilen ilgiyi ve kabulü göstermekle kalmaz, aynı zamanda duygularını doğrulamalarına ve bağlamlarına oturtmalarına da yardımcı olur, diyor LoBlue. Çocuklara problemlerini kendi başlarına çözmeleri için -başarısız olsalar bile- biraz

özerklik vermek, onların dayanıklılık geliştirmelerine yardımcı olabilir.

LoBlue'e göre, Amerikalılar günlük yaşamda sıklıkla zorluklarla karşı karşıya kaldıklarından, çocukların dayanıklılık geliştirmelerine yardımcı olmak özellikle kritik önem taşıyor. Çocuklara destek olmak için ebeveynlerin de zihinsel sağlıklarını korumaları gerekiyor. LoBlue "Dayanıklılık oluşturmak sadece çocuk işi değildir." diyor.

2. ÇOCUKLARA SİSTEMATİK EŞİTSİZLİK HAKKINDA ELEŞTİREL DÜŞÜNMEYİ ÖĞRETİN

Amerika'da belki de son zamanlarda hiçbir meslek, polis memurununki kadar kamuoyunun denetimine girmemiştir. 2021 baharında bir aydan kısa bir süre içinde, gençlerin hayatına mal olan en az üç yüksek profilli ölümcül polis saldırısı gerçekleşti: Chicago'da 13 yaşındaki Adam Toledo; Brooklyn Center, Minnesota'da 20 yaşındaki Daunte Wright; ve Columbus, Ohio'daki 16 yaşındaki Ma'Khia Bryant.

Arizona Devlet Üniversitesi'nden Kriminoloji ve ceza davaları profesörü Adam Fine ve kriminoloji ve ceza davaları lisansüstü öğrencisi Kathleen Padilla, yazılarında bu tür deneyimlerin çocukların polisi nasıl gördüğünü şekillendirmekle kalmadığını, aynı zamanda bu algıların erken yaşta oluşmasına yol açtığını yazıyor.

Eğitim ve Sürdürülebilir Kalkınmaya (SDG) Etkileri

UNESCO'NUN 2030 YILI İÇİN ÖNGÖRDÜĞÜ 17 SÜRDÜRÜBİLİR KALKINMA HEDEFİNDEN DÖRDÜNCÜSÜ EĞİTİME DAİR AMAÇLARI İÇERİYOR. HEDEF 4'TE ORTAYA KONULAN AMAÇLAR, SÜRDÜRÜBİLİR KALKINMA İÇİN DE TEMEL KABUL EDİLİYOR.

4 HEDEF

Tüm kız ve erkek çocukların erken çocukluk gelişimi için nitelikli hizmete; ücretsiz, eşitlikçi ve kaliteli ilk ve orta öğretim imkanlarına ulaşabilmesini sağlamak

Kapsayıcı ve eşit kalitede eğitim sağlamak ve herkes için yaşam boyu öğrenme fırsatlarını teşvik etmek

Tüm kadın ve erkeklerin eşit bir şekilde ekonomik, kaliteli teknik, mesleki ve yüksek öğrenime erişimini sağlamak

Eğitimde cinsiyet eşitsizliklerini ortadan kaldırmak ve tüm eğitim seviyelerine ve mesleki eğitime eşit erişim sağlamak

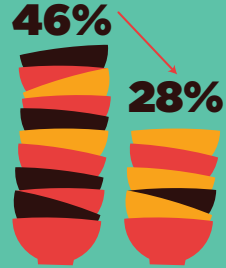

YOKSULLUĞUN AZALTILMASI

171
MİLYON

Düşük gelirli ülkelerdeki yaklaşık 171 milyon öğrenci, temel okuma becerilerini öğrenirse, yoksulluk içinde yaşayan insan sayısı azalır.¹

%46

Sahra Altı Afrika'da, 6 yıllık eğitimi tamamlayanlarda yoksul olma riski hiç eğitim almayanlara göre %46'dan %28'e düştü.²

SAĞLIK VE BESLENME

1.7
MİLYON

Tüm kadınlar ilköğretimi tamamlarsa 1,7 milyon daha fazla çocuk tam büyüme potansiyeline ulaşabilir, orta öğretimini tamamlayanlara 12,2 milyon çocuk daha eklenir.¹

%5-%7

Kızlar için okullaşma her ek yıl %5 ila %10 oranında ulusal doğurganlık oranlarını azaltır.²

EŞİTLİK

%64

Sahra altı Afrika'da ve Güney Batı Asya'da tüm kızların orta öğretime erişimi olsaydı, çocuk yaşta evlilikler %64, erken doğumlar ise %59 düşecekti.¹

%10

Her bir ek okul yılı, 139 ülkede %10'luk bir gelir artışına yol açtı.³

ORTAKLIK

Educate A Child (EAC) 2012'deki başlangıcından itibaren İş birliğinin değerine inanmaktadır. EAC, okula gitmeyen en az 10 milyon çocuğun ilköğretimini belirleme, kaydolma ve tamamlama işlemlerini hızlandırmak için bir çok alanda partnerlerle çalışmaktadır. Partnerler, büyük uluslararası eğitim, kalkınma ve insani yardım kuruluşlarından yerel tabanlı gruplara kadar çok çeşitlilik göstermektedir.

¹ UNESCO, 2014, "Sustainable Development Begins with Education:

How Education can Contribute to the Proposed Post-2015 Goals"

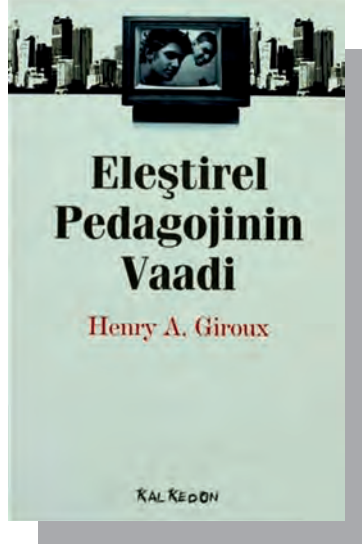
² Educate A Child and Results for Development Institute, 2013,

"A Moral Obligation, an Economic Priority: The Urgency of Enrolling Out Of School Children"

³ UNICEF, 2015, "The Investment Case for Education and Equity"

Kütüphanenizde Bu Kitaplara Yer Açın

İnsanlığın doğumdan ölüme yaşam serüveni aynı zamanda bir eğitim sürecidir. Sürekli yeni şeyler keşfeder, hayatımızı devam ettirmek ve hem kendimiz hem toplumumuz için yararlı olabilmek için durmadan yeni bilgiler öğreniriz. Bu yüzden eğitime dair konular ve bu alanda ortaya konulan teoriler daima ilgimizi çeker. Uluslararası Maarif dergisi olarak sizlere kitap önerilerinde bulunurken işin teorik boyutuyla pratik yönü arasında bir denge yakalamaya gayret ediyoruz.

ELEŞTİREL PEDAGOJİNİN VAADI

Yazar: Henry A. Giroux

Çeviren: Umre Deniz Tuna

Yayınevi: Kalkedon

Eleştirel pedagojinin önemli kuramcılarında olan Henry A. Giroux'un özgünlüğü, eğitimi yaşamın her alanıyla sıkıca ilişkilendirerek düşünme ve yazma gücünden gelir. 1970'lerden günümüze eleştirel pedagoji alanında yazdıkları eğitim dünyasını derinden sarsan özgün düşünceler barındırır. Eğitim, ideoloji, okul, öğretmen, öğrenci, müfredat, sınıf, araştırma, demokrasi, kültür ve kültür politikaları, kültürel sermaye, ırkçılık, cinsiyet, gençlik, dil, medya, sinema onun külliyatındaki konu başlıklarından bazılarıdır. Giroux eğitimi olabildiğince geniş anlamda kullanır ve üç temel özelliği içerecek biçimde ifade eder. İlk eğitim zorunlu olarak politik bir faaliyettir. İkinci olarak politik olması hasebiyle eğitim kurumlarının sınırlarını aşan bir süreçle ilerler. Üçüncü olarak kolektif biçimde üretilen her türlü tecrübeyi ihtiva eder.

Eğitimin aynı zamanda politik bir eylem olması ona toplumsal bir sorumluluk da yükler. Kendi deyimiyle bu durumu şöyle açıklıyor Giroux; "Özellikle, toplumsal hareketler, bütün kültür alanında resmi ve gayr-ı resmi olarak geliştiği için can alıcı önemdeki eğitim meselesine seslenmek zorundadır, çünkü "egemen düzenin gücü yalnızca ekonomik değil aynı zamanda -inançlar dünyasında yer alan- entelektüel bir güçtür" ve kesinlikle fikirler dünyası içindedir: Öyle ki, ütopyacı bir olasılık anlamı kamusal dünyada yeniden kurulabilir. Bu örnekte pedagoji, sadece eleştirel düşünme ile ilgili değildir, aynı zamanda sosyal sorumlulukla ilgilidir: Yalnızca öğrenme ile değil politikanın kendisinin çok önemli bir unsurudur."

DENEYİM VE EĞİTİM

EXPERIENCE AND EDUCATION

Yazar: John Dewey

Çeviren: Sinan Akilli

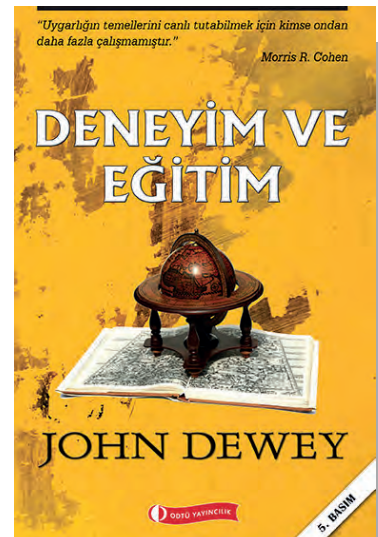
Yayınevi: ODTÜ yayıncılık

John Dewey yalnızca bir filozof olmayıp aynı zamanda eğitimin pratiğinden gelen bir düşündürüdür. Eserlerinde ve düşüncelerinde okulun kalbinin öğretmen olduğunu, onların son derece donanımlı bir şekilde yetiştirilmesi gerektiğini vurgularken, günümüzde de artık bir olmazsa olmaz dönüştüren öğrenci odaklı eğitim sisteminin de ilk temellerini atmıştır.

John Dewey, diğer önemli kitabı "Demokrasi ve Eğitim"den yaklaşık 20 yıl sonra yayınladığı "Deneyim ve Eğitim" adlı bu eserinde geleneksel ve ilerlemeci eğitim anlayışlarını derinlemesine tartışmış ve ne yeni ne de eski eğitim sisteminin deneyim felsefesine yer vermemesi nedeniyle yeterince sağlıklı olmadığı sonucuna varmıştır.

Atatürk 1924 yılında kendisini Türk eğitim sistemini yeniden yapılandırmak için Türkiye'ye davet etmiş, o da büyük bir memnuniyetle gelmiştir. Türkiye'de kaldığı iki aylık süre içerisinde gerek İstanbul gerekse diğer şehirlerdeki çeşitli okullarda incelemelerde bulunmuş, konferanslar vermiş, Atatürk'le çağdaş bir eğitimin nasıl olması gerektiği hakkındaki düşüncelerini paylaşmıştır.

Amerika'da Silikon Vadisi'ni oluşturan beyinlerin yetiştirildiği ve bugün de yürürlükte olan yapılandırıcı ve analitik eğitim-öğretim sisteminin kurucusu olan John Dewey, sadece 20.yy'a değil kendisinden önceki dönemlere de eğitim felsefesine ve pratiğine getirdiği yeni yaklaşımlarla ışık tutmuştur.

MODERN OKULUN KURULUŞU

Yazar: Johann Heinrich Pestalozzi

Çeviren: Sinan Alkan

Yayınevi: Roza Yayınları

Pestalozzi 19. yüzyıla damgasını vuran bir pedagog ve düşünür. Yaşadığı çağda özellikle klasik eğitim yanlılarıncı hırpalanmış, geniş halk kitleleri tarafından anlaşılammıştır. Bu yüzden yaptığı çalışma ve deneyler yaygın kullanım alanı bulamamış, sadece birkaç eğitim kurumunda uygulanma şansı edinebilmiştir. Ne var ki görüşlerinin etkileri kendisinden sonraki dönemde hissedilmeye başlanmıştır.

Modern Okulun Kuruluşu hem eleştirel hem de yenilikçi bir yapıya sahip. Şöyle ki bir yandan uygulanan yanlış eğitim sisteminin olumsuz yanlarını açıkça ve cesur bir dille aktarıyor, diğer yandan da bilimsel çözüm önerilerini sunuyor. Buna göre, eğitimde toplu halde zarara uğranılmasının temelinde eğitim kaynaklarıyla insan doğasında mevcut olan güçlerin uyum içinde olamaması, aralarındaki mesafenin günden güne artması yatmaktadır. Doğal eğitimde bulunması gereken sadelik ilkesi yaşanan sıkıntıları giderecektir. Eğitim kuramcılarının üzerinde önemle durması gereken asıl mesele eğitimde eşitlik ilkesidir. Meselenin çözümü aydınlanma açısından son derece faydalı olacaktır. Çocuklar doğaları gereği sürekli bir gelişim içindedir, bu gelişimle paralel şekilde yürütülen doğal eğitim çalışmaları insanlığın ilerlemesinde anahtar rolü oynamaktadır.

BÜTÜN BEYİNLİ ÇOCUK / THE WHOLE-BRAIN CHILD

Yazar: Daniel J. Siegel, Tina Payne Bryson

Çeviren: Handan Ünlü Haktanır

Yayınevi: Diyojen Yayıncılık

Yeni yürümeye başlayan çocuğunuz bir mağazanın ortasında öfke nöbeti geçiriyor. Anaokuluna giden çocuğunuz giyinmeyi reddediyor. Beşinci sınıf öğrencisi olan çocuğunuz arkadaşlarıyla bahçede oynamak yerine bir bankta oturmuş ağlıyor. Çocuklar sanki anlaşmış gibi anne-babalarının hayatlarını çekilmez hale getirmek zorundalar mı? Elbette hayır – size çıkış noktasını söyleyecek tek şey onların gelişen beyinleridir.

Alanında öncü ve son derece pratik olan bu kitapta nöropsikiyatrist Daniel J. Siegel ve aile danışmanı Tina Payne Bryson, çocuk beyinin nasıl bağlantılar kurduğu ve olgunlaştığı ile ilgili yeni bilimsel veriler ışığında çöküş ve çileden çıkma hallerinin gizemini çözüyorlar. Karar verme ve dengeyi korumadan sorumlu olan "beynin üst katı", yirmili yaşların ortalarına kadar gelişmeye devam eder. Özellikle küçük yaşta çocuklarda sağ beyin ve onun duyguları, sol beynin mantığına hükmetmeye eğilimlidir. Çocuklarınızın kontrolden çıkması ya da öyle hissetmesi boşuna değil. Bu buluşları her gün uygulayarak bir taşkınlığı, kavgayı ya da korkuyu, çocuğunuzun beyni ile bağlantı kurabilmek ve hayatı gelişimine katkıda bulunabilmek için bir fırsata dönüştürebilirsiniz.

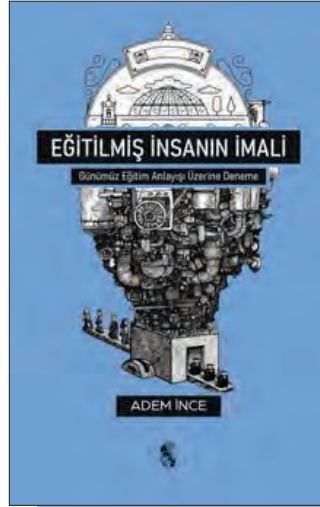
EĞİTİLMİŞ İNSANIN İMALİ

Yazar: Adem İnce

Yayınevi: İnsan

Eğitilmiş insanın imalı, hâlihazırdaki eğitim sistemleri vasıtasıyla imal edilmekte olan günümüz insanının mahiyetini ortaya koymayı amaçlıyor. Geç-modern dünyanın alelade bir bireyi olarak hayatın hemen her alanını kuşatan bir eğitim anlayışı dâhilinde neoliberal düzenin amaçlarına muvafık bir şekilde teknik bir eser olarak imal edilen insanın hususiyetlerini aşikâr etmeyi amaçlayan kitap, eğitimin salt eğitsel faaliyetler bütünü olarak görüldüğü ve okul içerisinde vuku bulan pratiklere indirildiği günümüz eğitim mantalitesini

sorgulamaya tabi tutarak eğitimi, içerisine hapsedildiği fantezi dünyasından azat etmeyi hedefliyor. Bu çalışma, eğitimi okulun dışarısına çıkarmayı mümkün kılabilecek bir tartışma zemininde inceleyerek onu hayatın bütünlüğü içerisinde tekrar ele alabileceğimiz bir tarzda sosyoloji, felsefe, din, edebiyat ve sinema müktesebatı çerçevesinde irdeleyerek ortaya sarıh bir eğitim algısı koymaya çalışıyor. Bunu yaparken de eğitimin her an bizi inşa eden bir mefuma tekabül ettiği bu düzlemde çağdaş bireyin eğitim aracılığıyla nasıl imal edildiğine değinirken bir yandan bu nasilliğin niçinini soruşturuyor, öte yandan da kendimizi bu malul eğitim algısından nasıl kurtarabileceğimize yönelik bir öneri sunuyor.

ANNE BEYNİM AÇ

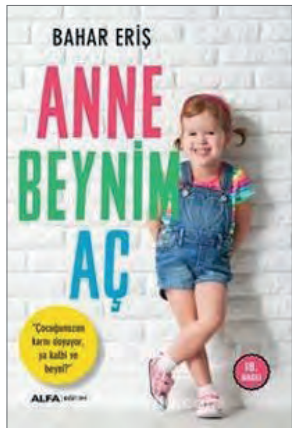
Yazar: Bahar Eriş

Yayınevi: Alfa Yayınları

Hepimiz bağlanmak için doğarız! Bağlanmak, hayata tutunabilmektir. İnsan ilk bağlanma ilişkisini ailesiyle kurar. Anne babayla çocuk arasında üç farklı bağlanma biçimi vardır: Göbek bağı, kalp bağı, beyin bağı! Göbek bağı doğmadan oluşur, ekonomik bağımsızlıkla biter! Kalp bağı, doğumla başlar, ergenlikte biraz sarsılır, mesafelerle sınanır. Beyin bağı ise, duygular kadar anlamlara da bağlıdır. Daha derin, sağlam ve güçlüdür. Beyin bağı kurmak, çocuğun iç dünyasına demir atmaktır. Bu kitap, çocuğuyla sağlam ve derin düşünce

bağları kurmak isteyenler için yazıldı. Kendi kendine yetebilen, karakterli ve kabiliyetli, ailesine bağlı olan ama bağımlı olmayan çocuklar yetiştirmeyi ele alıyor. Bir çocuğun karnını doyurmanın ötesine geçip, beyninin nasıl besleneceğini bilimsel verilerle anlatıyor.

Kitapta neler var: Çocuğunuzun zihniyle nasıl bağ kurarsınız? Gelişim odaklı aileler, çocukla nasıl ilişki kurar? Anne babalık stiliniz nasıl? Bağlı olan ama bağımlı olmayan çocuk nasıl yetişir? Hem mutlu hem başarılı olmanın yolu nedir? Düşünen ve sorgulayan çocuklar yetişen ailelerin ortak yönleri nedir? Geç ortaya çıkan yetenekleri nasıl keşfetmeli? Beyni besleyen etkinlikler nelerdir?

Prof. Dr. Nazif Gürdoğan

“İyilikte Yarışmayı İlke Edinmeyen Toplumlarda Hiçbir Alanda Gelişme Mümkün Değildir.”

Mevlana'nın, Yunus'un dediği gibi her gün yeniden doğmak zorundayız. Her gün farklılaşan dünyaya hazırlıklı olmalıyız. Yeni dönemin itici gücü mahalleler değil kalitedir. Kalite pasaport taşımaz.

Editör: Songül Hatice Demirhan

Söyleşiye başlamadan önce size biraz kendimden, eğitim ve iş hayatım süresince edindiğim tecrübelerden bahsetmek istiyorum.

İstanbul Üniversitesi işletme ekonomisi yüksek lisans muadili bir programı tamamladıktan sonra önümde farklı seçenekler vardı. Sanayi bakanlığından bursluydum. Muhtemelen beni Anadolu'da bir fabrikaya müdür tayin edeceklerdi. Çok sevdiğim Fethi Gemuhluoğlu, “Ben senin yerinde olsam Anadolu'da bir fabrikada müdür olmaktansa Devlet Planlama Teşkilatında uzman olmayı tercih ederdim” dedi. Kendisine referans olması durumunda kabul edeceğimi söyledim. O zamanlar, 60'lı yılların sonlarında Türkiye'de planlama çok önemli bir kurumdu. Turgut Özal müsteşardı, çok renkli bir kadrosu vardı. **Hikmet Çetin, Yılmaz Ergenekon, Nuri Pakdil, Rasim Özdenören** gibi önemli isimler kurumda çalışıyordu. Benim için çok verimli bir tec-

rübe olacaktı. Ne kadar geniş bir çevreniz olursa başarı şansınız da o denli yüksek olur. Devlet Planlama bana o günlerde çok geniş bir çevre sağladı. Planlamadan sonra İngiltere'ye gittim. Sonra da üniversiteye başladım. Asistanlık günlerim Erzurum İşletme Fakültesinde geçti. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde doktora yaptıktan sonra Suudi Arabistan Abdülaziz Üniversitesinde öğretim üyeliği yaptım. Döndükten sonra 10 sene kadar değişik kurumlarda yönetici olarak çalıştım. Sonra tekrar üniversiteye döndüm. Son olarak Üsküdar Üniversitesinde Yönetim Bilimleri ile ilgili dersler veriyorum.

DÜNYANIN HER YERİNDE OLMAK ZORUNDAYIZ

İngiltere'ye giderken Fethi Gemuhluoğlu'nu ziyaret ettim. Bana “Allah gökkubbenin altını hiçbir zaman boş bırakmaz. Hiç telaşa kapılma Londra'da çok güzel dost-

ların olacak” demişti. Gerçekten de orada çok güzel dostlarımız oldu. Bunlardan biri **Hamid Algar**'dı; İngiliz asıllı Arapça ve Farsça bilen çok önemli bir doğu uzmanıydı. Bu tür dostluklar veya ilim tahsili için dünyayı dolaşmak gerekiyordu o günlerde. Artık mesafelerin de bir önemi yok. Hepimiz adeta erenler katına karıştık, adeta tayy-i mekan ediyoruz oturduğumuz yerde. Maarif Vakfı buna güzel bir örnek. Büyüklükler derlerdi ki, dünyanın her yerinde olmayanlar, hiçbir yerinde olamazlar. İstanbul'da, Ankara'da, Diyarbakır'da ayağınızı yere sağlam basmak istiyorsanız, dünyanın her yerinde olmanız gerekir. Dünyanın her yerinde olmanın aracı artık ordular değildir. Bunun yolu siz değerli hocalarımızdan, aydınlarımızdan, üniversitelerimizden geçiyor. Yeni dünya artık böyle bir dünya. Dünyanın hiçbir yerinde sorunlar savaşla çözülemez. Çözülseydi NATO onca gücüne rağmen Afganistan'da, Irak'ta sorunlara çare

TURKYE MAARIF VAKFI
TURKISH MAARIF FOUNDATION

EĞİTİME DEĞER

Dostoveyski'yi, Tolstoy'u, Hugo'yu, Peyami Safa'yı, Ahmet Hamdi Tanpınar'ı tanımayan insanlar dünyayı algılamakta eksik kalırlar. Bunu sonradan çok iyi anladım tabi. Politikacılar da roman okumadıkları için dünyayı anlayamıyorlar.

olurdu. Yeni dünyada sorunlar; sanatla, kültürle, üniversitelerde üretilen bilgiyle ve bu bilginin paylaşımıyla çözülebilir. Dolayısıyla sizler dünyayı daha iyi bir yer haline getirme mücadelesinin öncülerisiniz. Londra'ya gittiğim yıllarda bizim elçiliğin adresini bile öğrenmemiştik. Bizim için çok önemli değildi. Şimdi her ülkede okullarımız, Yunus Emre Enstitülerimiz, TİKA'nın ofisleri; her ülkede Türkiye'den giden yatırımcılar var. Dünyanın neresine giderseniz gidin Türkiye'den giden insanlarla karşılaşma imkanınız var artık.

Öğrencilik yıllarımda Arthur Sulberger adlı Amerikalı bir gazetecinin bir makalesi yayınlanmış, Türkçeye de çevrilmişti. Arthur'un temel tezi, Türkçe bilen birinin Viyana'dan Çin Seddi'ne kadar hiç sıkıntı yaşamadan seyahat edebileceği idi. O günlerde dünya iki kutuplu, bugünkü gibi sınırlar ötesi seyahatler pek mümkün değil, yurtdışına çıkan insan sayısı son derece sınırlı. Öyle bir dünyada bu tespit bizim için çok etkileyiciydi. Ben bugün bunu daha da genişletiyorum. Eğer Türkçe bilerseniz dünyanın neresine giderseniz gidin anlayabileceğiniz insanlar bulursunuz. Türkçe'nin dünyada en çok konuşulan dillerden biri olduğu Sovyetler dağıldıktan sonra daha da net ortaya çıktı. Sizler de dünyanın en çok konuşulan dillerinden birini öğretmeye gidiyorsunuz. Bu bağlamda büyük bir göreviniz ve sorumluluğunuz var. Bir dil nedir, gücü nerden gelir, Nasıl daha önemli hale gelir? Bu sorular üzerinde düşünmek zorundayız.

GİTTİĞİNİZ ÜLKELERDE GÖZLEMLERİNİZİ YAZIN

Ben Maveria Dergisi'nin kurucularındanım. Yedi Güzel Adam dizisindeki Yedi kişiden biri de benim. O Yedi kişi, Rasim Özdenören, Erdem Beyazıt, Nuri Pakdil, Cahit Zarifoğlu, Alaaddin Özdenören dizide olmasına rağmen ben yoktum. Çünkü ben Maraşlı değilim. Dizi Maraş'ta başladı ve bitti. O güzel insanlardan Cahit Zarifoğlu ve Nuri

Artık bildiğimiz anlamda küre şeklinde yuvarlak bir dünya yok, onun yerine düz, kare bir dünya geldi. Kare dünya önünüzdeki ekran, elinizdeki telefonla sembolleştirilebilir. Bunlar vasıtasıyla ulaşamayacağınız bilgi, göremeyeceğiniz yer yok. Telefon ekranına sığan bir dünya var artık.

Pakdil, yurtdışına giden herkese bir defter ve bir kalem hediye ederlerdi. Gidenlerin o ülkeye dair notlar almaları için. Siz de mutlaka bulunduğunuz ülkelerdeki izlenimlerinizi, düşüncelerinizi, o ülkenin insanlarına, sokaklarına dair gözlemlerinizi not alın. Bunun çok büyük faydası var. Bu tür çalışmaların ilk güzel örneğini Nuri Pakdil verdi. Nuri Pakdil 60'lı yılların sonunda Fransa'ya gitti. Orada 6 ay kaldı. O yıllarda **"Edebiyat"** dergisi çıkmaya başlamıştı. Edebiyat dergisinde Fransa notlarını **"Batı Notları"** başlığı altında yayınlamaya başladı. Daha sonra kitaplaştırıldı. Nuri Pakdil, Fransa'ya gidişini, orada katıldığı eğitim ve kültür ortamlarını, farklı ülkelerden gelen insanların kendi kültürleri ve Batı'ya dair düşüncelerini çok güzel bir üslupla anlatır o kitapta. Bu kitap bu tür çalışmalara öncülük yapmıştır.

Benim de üç adet "gezi notları" olarak tarif edebileceğim çalışmam var. Bunlardan ilki; **"Hicaz'dan Endülüs'e"** adlı kitabım. Suudi Arabistan'da kaldığım yıllarda Mekke, Medine Taif ve Hicaz bölgesine dair gözlemlerimi, Londra ve Endülüs gözlemlerimle bir arada sunan bir eser. Bir diğeri **"Zamanı Aşan Şehirler"**. Bu kitapta da Sovyetler dağıldıktan sonra seyahat ettiğimiz Bakü, Taşkent, Buhara gibi Kazakistan ve Azerbaycan şehirlerini anlatıyorum. **"Yeni Roma"** adlı çalışmamda da Newyork'da Los Angeles'a Amerika üzerine yazdığım bir kitap.

Benim kızım İTÜ mimarlık fakültesinde okurken, başörtüsü nedeniyle Amerika'da Los Angeles'ta bir üniversiteye gitmek zorunda kaldı. Ayrıca değişik vesilelerle Amerika'da bulundum, Newyork, Las Vegas, Los Angeles, San Francisco, Was-

lük yapmış, Humeyni Devrimi sonrasında İran'dan ayrılmak zorunda kalmış Doğu'yu ve Batı'yı iyi bilen çok önemli bir entelektüeldir. Onun kitaplarını Türkiye'ye getirdim. Onun "İnsan ve Tabiat" adlı Chicago Üniversitesindeki konferans notlarından oluşan çok güzel bir eseri vardır. 70'li yıllarda Nabi Avcı onu Türkçe'ye çevirdi. Yine Guenon'u tanıma fırsatı buldum. **Guenon**, Fransız asıllı çok önemli bir Müslüman düşünürdür. Müslüman olduktan sonra Fransa'dan ayrılmış ve hayatının sonuna kadar Kahire'de yaşamıştır. Onun "**Modern Dünyanın Bunalımı**" adlı harika bir eseri vardır. Onu da Nabi Avcı Türkçe'ye çevirdi. Modern Dünyanın Bunalımı 1920'lerde yazılmasına rağmen güncelliğini hala muhafaza eden mükemmel bir eserdir. Batı dünyasının tüketim ekonomisinin, açgözlülüğünün, dünyada açlığa, savaflara ve çevre felaketlerine neden olacağını yüz yıl önceden haber veren bir kitaptır. Dünyanın her yerinde Batı medeniyetinin modernite sonrası yol açtığı felaketler, yangınlar, depremler, su kirliliği, hava kirliliği toprak kirliliği önlenemez boyutlara ulaşmış durumda. Bu açıdan da bu kitap yeniden irfani geleneğe çağırması bakımından önemlidir. Guenon'un iki dünyayı da tanıması görüşlerindeki isabet oranını da artırmaktadır.

Martin Lings yine çok önemli bir düşünür. Ben Londra'dayken British Museum'da çalışıyordu. Onun "**20. yüzyılda Bir Veli**" adında bir kitabı var. O kitabında Cezayirli bir gönül insanının, Ahmet Allahi'nin yaşamını anlatır. Onu çok etkilemiş ve dünyasını değiştirmiş bir veli. Bu kitabı da bulursanız okumanızı tavsiye ederim. Martin Lings'in Hz. Peygamber'i anlattığı siyeri, ilk kaynakları dikkate alması bakımından önemlidir.

ÖĞRETMEN SADECE BİLGİYİ AKTARAN KİŞİ DEĞİLDİR

Bu girişten sonra, "dünya nereye gidiyor, yeni dünyada bizim yerimiz ne olacak, nasıl bir yol izlemeliyiz?" gibi sorulara

hington gibi şehirlerini görme imkanım oldu. Orada da çok güzel dostlarımız oldu. 25 sene kadar Dallas İslam Merkezinin başkanlığını yürüten Yusuf Ziya Kavakçı, George Washington üniversitesi hocaları ve oradaki dostların izlenimlerine de yer veren, tezatlarıyla, paradokslarıyla Amerika'yı anlatan bir kitap kaleme almış olduk.

Bu kapsamda, şairane bir hayat süren motosikletiyle Avrupa'yı dolaşan **Cahit Zarifoğlu**'nun "**Yaşamak**" adlı; **Erdem Beyazıt**'ın "**İpek Yolu'ndan Afganistan'a**" adlı eserlerini de önermek isterim. Erdem Beyazıt, Sovyetlere karşı Afgan cihadı esnasında, cihad önderlerinin de yardımıyla Yücel Çakmaklı ve Şenol Demiröz gibi isimlerle Afganistan'a gitti. Orada bir belgesel hazırladılar. O Belgeselin çekimleri esnasında aldığı notları kitaplaştırdı. Cahit Zarifoğ-

lu o günkü imkansızlıklar içinde çok güzel projeler üretti. Sultan Ahmet'ten orta Asya'nın içlerine kadar şehirleri içeren bir multivizyon çalışması hazırladılar. Önemli bir arşiv oluşturdular. Bunları anlatmamın sebebi, sizler de bulunduğunuz ülkelerde bu tür çalışmalara imza atın dıyedir. Kültür sanat adamlarımızı oralarda tanıtır ve o ülkeleri ve o ülkelerin değerlerini, yazarlarını düşünürlerini de bize tanıtır.

İNSAN ÇEVRESİYLE GELİŞTİRİR KENDİNİ

Londra'da ben, Martin Lings'i Seyyid Hüseyin Nasr'ı tanıdım. Seyyid Hüseyin Nasr, MIT'de fizik okumuş, Harvard'da bilim tarihi doktorası yapmış, Amerika'nın önemli üniversitelerinde öğretim üyeliğinde bulunmuş, Tahran Üniversitesinde rektör-

cevaplar aramaya başlayabiliriz. Sizler de gittiğiniz ülkelerde hocalık yapacaksınız. Artık hiçbir öğrenci notlarını öğrencilere okuyan hocalar istemiyor. Tiyatral performanslarla, şiirle, edebiyatla anlattıklarınızı zenginleştirmelisiniz. Gülerek, öğrencileri dinleyerek, onlarla tartışarak, onlara yol göstererek eğitim vermelisiniz. Artık dünyada klasik anlamda notlar aktaran hocalara yer yok. Artık bilgiye ulaşmak sorun olmaktan da çıktı. Yeni dünyada ulaşılacak bilgi yok. Böyle bir dünya var. Siz de böyle bir dünyanın hocaları olacaksınız. Öğrenciler bunun sizden daha çok farkında. Bunu da bilin. Nasıl siz pek çok şeyi bizim kuşağa nazaran daha iyi biliyorsanız, öğrencilerinizin de yeni bilgi kaynaklarını ve teknolojiyi sizden çok daha ileri düzeyde kullanabiliyorlar. *Şerif Mardin'in bir zamanlar çok tartışma yaratan "Mahalle baskısı" kavramı vardı. Artık mahalleden söz etmek de pek mümkün değil, bütün mahalleler birbirine karıştı. Şimdi kalite baskısı, güzellik baskısı, dürüstlük baskısı, verimlilik baskısı var. Mevlana'nın, Yunus'un dediği gibi her gün yeniden doğmak zorundayız. Her gün farklılaşan dünyaya hazırlıklı olmalıyız. Yeni dönemin itici gücü mahalleler değil kalitedir. Kalite pasaport taşımaz. Dürüstlük, güzellik pasaport taşımaz. Siz güzel bir ürün, güzel bir hizmet, yararlı bir bilgi üretirseniz bütün dünyayı pasaportsuz dolaşırsınız. Hepinizde Apple marka akıllı telefonlar veya başka bir ürün var. Apple'ı kuran Steve Jobs'un pasaporta ihtiyacı olur mu? Ürettikleriyle dünyayı dolaşıyor. Steve Jobs Suriyeli bir babanın oğlu. Babası Amerika'ya doktora yapmaya gitmiş, annesiyle tanışmış. Annesi de Malatya'dan göç etmiş bir Ermeni ailenin kızı. Steve Jobs öyle bir ürün geliştiriyor ki, bütün hayatımızı etkiliyor, sanatta, sinemada, bilgiye erişimde köklü değişikliklere yol açıyor. Yeni dünyanın mimarları işte bu insanlar. Sizler de öğrencilerinizin girişimci ruhunu ortaya çıkarmalısınız. Eleştirel düşünebilen, dünyayı algılama kapasitesi yüksek, dünyada*

olanı biteni doğru okuyabilen nesiller yetiştirmelisiniz. Şimdi bütün dünyada liselerde bile girişimcilik dersleri müfredata giriyor. Ben İstanbul Teknik Üniversitesi'nde okudum. Beş sene sınıfta hiç ağızımızı açmadan mezun olduk. Termodinamikten, uçak motorlarına kadar pek çok alanda teorik bilgi öğrendik. Bize "Sizler ülkenin en önemli mühendislik fakültesinde okuyorsunuz kendi hayallerinizi gerçekleştirmek için çabalamanız gerekir." Yollu bir telkin hiç yapılmadı. Bizim zamanımızda bırakın öğrencileri, hocaların bile şirket kurması, özel sektörde yer alması hoş karşılanmazdı. Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesindeyken işletme bölümü hocaları çok eleştirilirdi. Holdinglere koç yetiştiriyorsunuz, holding profesörlerinizin diye. Şimdi ise çok farklı bir dünya var. *Alanda varlık göstereme-*

Geleceğin mimarları dünyaya yeni şeyler söyleyebilenler, Yunus'un deyişiyle her gün yeniden doğmasını bilenler olacaktır. Geleceğin mimarlarının en büyük sermayesi de edebiyat, kültür ve sanat olacaktır.

*yen hocalar eksik kabul ediliyor artık. Yeni dünyaya yön verecek insanlar girişimciler. Dünyanın geldiği noktada girişimcilik bir sermaye sorunu olmaktan da çıkmıştır. Artık girişimcilik bir projenin olup olmamasıyla alakalıdır. Bu açıdan bakıldığında; **Mavera** dergisi, **Edebiyat** dergisi, Sezai Karakoç'un **Diriliş** dergisi bir girişimcilik olayıdır.*

Her kültürel ve toplumsal dönüşümün arkasında edebiyat vardır. Sizlerde çocuklarınızı yazıp çizmeye teşvik edin. Ben teknik okulda okuduğum için büyüklerimiz bizden uçak yapmamızı, çamaşır makinası yapmamızı bekledi. Kimse bize şiirle edebiyatla uğraşın demedi. Ama siz Türkçe öğretmenleri olarak bu konularda çaba gösterin, öğrencilerinizi de yazmak konusunda teşvik edin. Online bile olsa bir dergi, gazete çıkarmaya, orada öğrencilerinizi şiir, hikaye, deneme tarzı yazılar yazmaya yönlendirin.

KARE DÜNYADA KÜRESEL VİZYON

Artık yerel bakıştan ziyade küresel vizyon geliştirmenin önemli olduğu bir dönemde yaşıyoruz. Dünyayı bütünsel bir perspektiften görebilmeliyiz. *Berlin duvarı yıkıldıktan sonra dünyadaki bütün duvarlar yıkıldı. Duvarsız, kapısız, çatısız, örtüsüz; artık hiçbir şeyi gizlemenin mümkün olmadığı şeffaf bir dünya var. Yetkinin de olmadığı bir dünya var. Bu dünyada herkes dürüst olmak mecburiyetinde. Hiç kimsenin gizli gündeminin olması söz konusu değil, kimse kimseye uzak duramaz. Dünyadaki yöneticilerin anlamakta zorlan-*

dıkları şey de bu aslında. Kimse kimsenin yüzüne söyleyemediklerini arkasından söylememeli. Muhakkak ortaya çıkar. Herkes şeffaf olmak, dürüst olmak zorunda. Herkes iyilikte, güzellikte yarışmak zorunda. *İyilikte güzellikte yarışmayı ilke edinmeyen toplumlarda hiçbir alanda gelişme mümkün değildir.* Bizler de derslerimizde öğrencilerimize sürekli iyilik ve güzellikte yarışmanın önemini anlatmalıyız. Artık bildiğimiz anlamda küre şeklinde yuvarlak bir dünya yok, onun yerine düz, kare bir dünya geldi. Kare dünya önünüzdeki ekran, elinizdeki telefonla sembolleştirilebilir. Bunlar vasıtasıyla ulaşamayacağınız bilgi, göremeyeceğiniz yer yok. Telefon ekranına sığan bir dünya var artık. Mevlana'nın sözüyle ifade edersek, yeni dünyada herkes olduğu gibi görünmek, görüldüğü gibi olmak zorunda. Başta söylediğimiz gibi güç kullanarak dünyadaki sorunlarla baş etmeniz mümkün değildir. Yeni dünya iyilikte ve güzellikte yarışanların, "veren el" olmayı bilenlerin dünyasıdır. İki günü birbirine eşit olmayanların, bir sonraki günü öncekinden daha iyi yapabilmek için çaba gösterenlerin dünyasıdır. Herkes her gün yeni şeyler öğrenmek mecburiyetindedir. Edebiyat da bunun için çok önemlidir.

EDEBİYATSIZ MEDENİYET,

MEDENİYETSİZ EDEBİYAT OLMAZ

Nuri Pakdil'le tanıştığım da bana "Nazif Bey roman okur musunuz?" diye sormuştu. O zamanlar teknik üniversitede bırakın romanı deneme, hikaye bile okumuyoruz. Edebiyatın ehemmiyetinin de pek farkında değiliz. Ben biraz duraksayınca Pakdil: "Bak, biz roman okumayanın düşmanıyız." dedi. Gerçekten de önemlidir. Roman okumayan, *Dostoyevski'yi, Tolstoy'u, Hugo'yu, Peyami Safa'yı, Ahmet Hamdi Tanpınarı'ı tanımayan insanlar dünyayı algılamakta eksik kahlılar.* Bunu sonradan çok iyi anladım tabi. Politikacılar da roman okumadıkları için dünyayı anlayamıyorlar. Ne Amerika'da, Ne Avrupa'da ne de İslam

dünyasında politikacılar edebiyata önem veriyor. Belki de o nedenle kaba güç bu kadar öne çıkıyor. Hiçbir sorunu da çözemiyorlar. Anadolu'da güzel bir söz var: "Zorla güzellik olmaz" zorla hiçbir sonuç alınmaz, o yüzden sizler edebiyatçılar, Türkçe öğretmenleri olarak edebiyatın, romanın, şiirin güzelliklerini çocuklarınıza aşılamalısınız. Bizler edebiyattan yola çıkmalıyız. Dünyaya da yön veren insanların zengin bir edebi kültüre sahip olduklarını görürsünüz. Bizde de 20. yüzyıla düşünceleriyle damga vuran insanlar genellikle edebiyatçılardır. Mehmet Akif savaş yıllarında yaşamış, şiiri savaşa, savaşı şiire taşımıştır. Yahya Kemal yine 4,5 milyon kilometrekare büyüklüğünde bir devletin nasıl Anadolu'ya sıkıştığına şahit olmuş, ümitsizliğe kapılmadan, geçmiş günlerin heyecanını şiiriyle bugüne taşımaya çalışmıştır. Necip Fazıl da Osmanlı döneminde doğan, Cumhuriyet devrinde yazan biri olarak ümitsizliğe kapılmamış yazdıklarıyla ne olması gerektiğine dair düşüncelerini paylaşmıştır. Meşhur "Zindandan Mehmed'e Mektup" şiirinde:

"Mehmedim sevinin başlar yüksekte
Ölsek de sevinin eve dönsek de
Sanma kalır bu tekerlek tümsekte
Yarın elbet bizim elbet bizimdir
Gün doğmuş gün batmış ebed bizimdir"

diyerek umudu sürekli ayakta tutmuştur. Bizim kültürümüz, kötümserliğe karamsarlığa izin vermez. Karamsarlıktan hiçbir şey çıkmaz. *Geleceğin mimarları dünyaya yeni şeyler söyleyebilenler, Yunus'un deyişiyle her gün yeniden doğmasını bilenler olacaktır. Geleceğin mimarlarının en büyük sermayesi de edebiyat, kültür ve sanat olacaktır.* Yeni dünya sınırların olmadığı bir dünyadır. Bizim kültürümüz sürekli göç halinde olan *hicret kültürü*dür. Atalarımız Asya'nın içlerinden Avrupa'nın içlerine kadar sürekli hareket halinde olmuş, Ezan okunan yeri vatan bilmişlerdir. Siddartha'nın yazarı Hermann Hesse Yahudiler için "Yahudiler vatanlarını yanlarında taşıyor, onların vatani edebiyatlarıdır" der.

Bu açıdan bakıldığında bizim atalarımızın da vatanlarını yanlarında taşıdıklarını söyleyebiliriz. Onların da vatanları; bayrakları, ezanları olmuş. Yahya Kemal'in de vurguladığı gibi arkalarına çil çil kubbeler serpererek Avrupa'nın ortasına kadar ilerlemişlerdir.

BARBAROS'UN UFKU GEREK BİZE

Yeni dünyanın vizyonu aslında atalarımızın vizyonuyla da örtüşüyor. Yeni dünyayı bütün olarak kavramak zorundayız. Barbaros'un anlatıldığı bir kitapta onun için yazılanları paylaşmak istiyorum:

"Gözlerinin önünde kataları, denizleri, kıyıları ve uçsuz bucaksız ovalarıyla bütün dünyayı canlandırıyor. Doğu'dan Batı'ya okyanusun ta ötesine, yeni dünyaya kadar uzanacak muhteşem bir imparatorluğun hayalini kuruyordu."

Gerçekten de yeni dünyanın vizyonu böyle bir şeydir. Dünyanın her yerinde olmak zorundayız. Aksi halde İstanbul'da da olamayız. Dünyanın her yerinde olmanın yolu da edebiyatçılardan geçiyor. Dünyanın hiçbir yerinde, Hugo'ya, Dostoyevski'ye, Tolstoy'a pasaport sorulmaz. Necip Fazıl'a, Nazım Hikmet'e, Cemal Süreyya'ya sorulmadığı gibi. Dolayısıyla dünyaya açık olmak zorundayız. Sizin temel misyonunuz da bu olmalı. Sınırların dışına çıkmak çok önemlidir. Anadolu'da da söylendiği gibi: "Arı kovanının dışına çıkmazsa bal yapamaz." Sınırlarınızın dışına çıkmalı, dünyayı tanımalısınız ki, kendi kültürünüzü de daha iyi tanıyabilin. *Bizim kültürümüzü dünyaya, dışardaki güzellikleri ülkemize taşımak gibi bir misyonunuz var.* Çevre edinmeye, güzel insanlarla tanışmaya gayret edin. Ne bildiğinizden ziyade kimleri bildiğiniz daha önemlidir. Gittiğiniz ülkelere edebiyatçıları, sanatçılarıyla tanışmaya gayret edin, onlarla dostluklar geliştirin. Derslerinizde karşılaştırmalı örneklere yer verin. Bizim edebiyatçılarımızı dünyaya tanıtmak istiyorsanız, gittiğiniz ülkelerin edebiyatçıları da tanımalısınız. Dinlediğiniz için Hepinize teşekkür ediyorum.

Assist. Prof. Dr. Filiz Keser Aschenberger
University for Continuing Education Krens

Sürdürülebilir Bir Gelecek İçin Beceriler

Sürdürülebilir kalkınmada eğitimin hayati rolü, sürdürülebilir kalkınma tartışmaları ve strateji planlamasının çok erken bir aşamasında vurgulanmıştır. 1992 yılında Rio de Janeiro'da düzenlenen BM Çevre ve Kalkınma Konferansı ve 2012 yılında yayınlanan İstedığımız Gelecek raporu, sürdürülebilir kalkınma hedeflerini gerçekleştirmede eğitimin öneminin altını çizmektedir.

21. yüzyıl, büyük sosyal, ekonomik, çevresel ve teknolojik zorluklarla malul bir dönem olarak öne çıkmaktadır. Bu zorluklar arasında, iklim değişikliği, doğal kaynakların sömürülmesi ve kirlenmesi, çölleşme, kuraklık ve tarım arazilerinin tahribi gibi küresel ekolojik sorunlar, yaşamın yer küreye bağlı temellerinin yenilenmesini ve sürdürülebilirliğini tehlikeye atmaktadır. Dünyanın kaynaklarının sorumsuzca kullanılması ve küresel ısınmanın sonuçlarıyla, daha ziyade bu sonucun ortaya çıkmasında sorumluluğu olmayanlar zarar görecektir. Ekonomide kaynakların ve gücün eşitsiz dağılımı sadece Kuzey ve Güney arasında değil, ülkeler içinde de derinleşmekte. Son zamanlarda dünyanın her yerini etkileyen kitlesel göç, aşırı yoksulluk, doğal afetler, biyoçeşitliliğe yönelik tehditler ve güç çatışmalarında önemli bir artış gözlemleniyor.

Sürdürülebilir kalkınma, 1960'larda "hem insanların hem de gezegenin refahını destekleyen küresel kalkınma için düzenleyici bir ilke ve bir strateji" olarak bu endişelerden ve zorluklardan ortaya çıktı (UNESCO, 2016, s. 3).

Sürdürülebilir kalkınma, ilk ortaya çıkışından bu yana, çevresel koruma ve ekolojik bütünlüğün ötesine geçerek, ekonomik uygulanabilirliği, nesiller arası eşitlik de dahil olmak üzere sosyal ve insani gelişmeyi, şimdiki ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarını dengelemeyi içeren bir strateji anlamına gelmektedir. 1987'de yayınlanan "**Ortak Geleceğimiz**" başlıklı Brundland raporu, sürdürülebilir kalkınmaya daha geniş bir bakış açısı getirdi ve geleneksel ekonomik büyümenin çevresel bozulma ve yoksulluk açısından sonuçlarını ele aldı (Birleşmiş Milletler, 1987). O zamandan beri Birleşmiş Milletler (BM), hükümetler, sivil toplumlar ve diğer ulus-

DOSYA

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İÇİN EĞİTİM

lararası kuruluşlarla birlikte çalışarak sürdürülebilir kalkınma için uluslararası tartışmalarda ve strateji oluşturmada küresel liderliği üstlendi. **Binyıl Kalkınma Hedefleri ve 2030 Gündemi**, BM öncülüğünde hayata geçirilen bu işbirliğinin sonuçlarıdır. 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi, evrensel barışı güçlendirmeyi amaçlayan; insanlar, gezegen ve küresel refah için bir eylem planıdır ve işbirlikçi ortaklık yoluyla barışçıl toplumlar için ortak bir vizyon sağlamaktadır. Bu vizyonun temelinde, gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkeler tarafından küresel bir ortaklık içinde acil eylem çağrısı olan 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacı (SKH) bulunmaktadır.

Bu hedefleri belirleyen paydaşlar, yoksulluğu ve diğer yoksunlukları sona erdirmenin, iklim değişikliğiyle mücadele etmenin, okyanuslarımızı ve ormanlarımızı korumanın, sağlığı ve eğitimi iyileştiren, eşitsizliği azaltan ve ekonomik büyümeyi teşvik eden stratejilerle el ele gitmesi gerektiğinin farkındalar. (UN, 2021). Söz konusu 17 Sürdürülebilir Kalkınma amacının gerçekleştirilebilmesi için için altı temel unsur belirlenmiştir:

■ **Haysiyet (Dignity):** Yoksulluğu sona erdirmek ve eşitsizliklerle mücadele etmek

■ **İnsanlar (People):** Sağlıklı yaşam koşullarının oluşturulması, bilgiye erişimde eşitsizliğin giderilmesi, kadın ve çocukların katılımının sağlanması.

■ **Refah (Prosperity):** Güçlü, kapsayıcı ve dönüştürücü bir ekonomik büyüme gerçekleştirmek

■ **Gezegen (Planet):** Tüm toplumlar ve çocuklarımız için ekosistemlerimizi korumak.

■ **Adalet (Justice):** Güvenli ve huzurlu bir toplum için güçlü kurumları teşvik etmek.

■ **Ortaklık (Partnership):** Sürdürülebilir kalkınma için küresel dayanışmayı hızlandırmak

Eğitmciler değişimin asıl aktörleridirler. Sürdürülebilir bir gelecek için becerilerin geliştirilmesinde ve pedagojik yaklaşımlarıyla toplumu dönüştürmede kilit role sahiptirler. Bunu yapabilmek için eğitimcilerin ESD (Education for Sustainable Development/ Sürdürülebilir Kalkınma İçin Eğitim) yeterlilikleriyle donatılması gerekir.

EĞİTİMİN ÖNEMİ

Sürdürülebilir kalkınmada eğitimin hayati rolü, sürdürülebilir kalkınma tartışmaları ve strateji planlamasının çok erken bir aşamasında vurgulanmıştır. 1992 yılında Rio de Janeiro'da düzenlenen **BM Çevre ve Kalkınma Konferansı** ve 2012 yılında yayınlanan **İstedığımız Gelecek Raporu**, sürdürülebilir kalkınma hedeflerini gerçekleştirmede eğitimin önemini altını çizmektedir. Eğitim, toplumsal anlamda dönüşümü tetiklemek ve bu yöndeki çabaları teşvik etmede büyük katkı sağlayabilir. "Artan eğitim düzeyi, yoksulluğu azaltarak, sağlığa dair verileri iyileştirerek, teknolojiyi geliştirerek ve sosyal uyumu artırarak yaşam tarz-

larımızı dönüştürmeye yardımcı olur." (UNESCO, 2013). Eğitim, sürdürülebilir bir gelecek için sosyal, ekonomik ve çevresel dönüşümün temel belirleyicisidir. Aynı zamanda demokrasi, barış ve insan hakları itibarıyla eşitlik için de temel bir gerekliliktir. Çalışmalar, eğitimin bireylere, topluluklara ve uluslara sağlık, sosyal yaşam, yurttaşlık bilinci ve ekonomik yönlerden önemli yararlar sağladığını göstermiştir (bkz. GRALE Report 3, 2016; Lochner, 2011; Lutz & Kebede, 2018; Schüller et al., 2004). Yaşamımızı sürdürebileceğimiz bir dünyaya sahip olmak için gereken değerleri, becerileri ve bilgiyi sadece eğitim yoluyla teşvik edebiliriz. Eğitimin dönüştürücü gücü, bireylerin gerekli beceri, tutum ve değerlerle donanmış, yansıtıcı, sorumlu, bilinçli ve aktif birer dünya vatandaşı olmalarını sağlayacak ve onları güçlendirecektir. Böylece örgün ve yaygın eğitim, yalnızca sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin değil, aynı zamanda her insanın onurlu ve barış içinde yaşayabileceği bir dünyanın da temelini oluşturacaktır.

Ancak bu iddialı hedefe ulaşmak için klasik eğitim kavramının ve dolayısıyla tüm eğitim sistemimizin yeni sürdürülebilir kalkınma hedeflerine yönelmesi ve geleceğe uygun olacak şekilde yeniden tasarlanması gerekmektedir. Gündem 21'in 36. Bölümü, "etkili olması için çevreye ve kalkınmaya yönelik bir eğitimin fiziksel/ biyolojik ve sosyo-ekonomik dinamiklere odaklanması gerektiğini" iddia ederek "sürdürülebilir kalkınma için eğitimde yeni bir yönelim" in gerekliliğini tartışmaya açmaktadır. Ekonomik çevrenin yanı sıra insani (belki de entelektüel) gelişme konusu, bağlantılı bütün alanlara entegre edilmeli; formal ve formal olmayan bütün yöntemleri ve etkili iletişim araçlarını kullanmalıdır." (Birleşmiş Milletler 1992, Bölüm 36.3). Şu anda UNESCO, sürdürülebilir kalkınma için eğitimi (**ESD: Education for Sustainable Development**) şu şekilde

tanımlamaktadır: “ESD, kültürel çeşitliliğe saygı gösterirken, öğrencilerin çevresel bütünlük, ekonomik uygulanabilirlik ve adil bir toplum için bilinçli kararlar almalarını ve sorumlu tutumlar geliştirmelerini sağlar. Hayat boyu öğrenme üzerinde durur ve hayat boyu öğrenmeyi kaliteli eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak görür. ESD, öğrenme içeriğini ve sonuçlarını, pedagojiyi ve öğrenme ortamını ele alan bütünsel ve dönüşümsel eğitimidir.” (UNESCO, 2021). Sadece sürdürülebilir kalkınma için değil, genel olarak eğitim sistemi de bireyleri gerekli beceri, bilgi ve tutumlarla donatmak için yeniden yapılandırılmalıdır. Ayrıca, anaokulundan zorunlu ilk ve ortaöğretim kurumlarına; yükseköğretim kurumlarından yaygın yetişkin eğitim merkezlerine kadar örgün ve yaygın eği-

timdeki tüm kurumlar, “sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilirlikle ilgili kilit ortak olmalarından hareketle yetkinliklerini geliştirmeyi kendi sorumlulukları olarak idrak etmelidirler” (Rieckmann, 2018, s. 38). Bu, insanların gerekli beceri ve bilgileri öğrenmeye devam etmeleri için teşvik edildiği ve sürdürülebilirliğin günlük hayatın bir parçası olduğu yaşam boyu öğrenme yaklaşımını gerektirir.

SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR GELECEK İÇİN NE TÜR BECERİLER GEREKLİDİR?

Sürdürülebilir kalkınmada eğitimin kilit rolü üzerinde bir mutabakat olsa da, sürdürülebilir kalkınma için eğitime ilişkin beceri, içerik ve yöntemler konusunda, sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınmanın kavramsal düzeyde karmaşık ve

çok yönlü anlamları nedeniyle tartışmalı bir durum ortaya çıkmaktadır. Son otuz yılda ESD'nin odağı muhtevadan (içerik) sonuca (yeterliliklere) doğru kaymıştır (Rieckmann, 2018). Halihazırda sürdürülebilirlik yeterliliklerini, “insanların belirli bir çabada başarılı olmak için ihtiyaç duyduğu beceri kümelerini, bilgi yeteneklerini ve davranışlarını” tanımlayan birkaç çerçeve vardır (Engle ve diğerleri, 2017, s. 290).

OECD temel yetkinlikler tanımı, bireylerin modern dünyanın zorluklarıyla yüzleşmek için ihtiyaç duydukları yetkinlikler setini belirlemeye yönelik ilk girişimlerden biriydi. OECD 'Yeteneklerin Tanımlanması ve Ayıklanması' (DeSeCo) (1997) projesi, temel yetkinlikleri üç kategoride sınıflandırmıştır:

Sürdürülebilir kalkınma, ilk ortaya çıkışından bu yana, çevresel koruma ve ekolojik bütünlüğün ötesine geçerek, ekonomik uygulanabilirliği, nesiller arası eşitlik de dahil olmak üzere sosyal ve insani gelişmeyi, şimdiki ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarını dengelemeyi içeren bir strateji anlamına gelmektedir.

DOSYA

SÜRDÜRÜLEBİLİR
KALKINMA İÇİN EĞİTİM

■ Araçları etkileşimli kullanma (dili, sembolleri ve metinleri etkileşimli kullanma yeteneği, bilgi ve bilgiyi etkileşimli kullanma yeteneği ve teknolojiyi etkileşimli kullanma yeteneği);

■ Heterojen gruplarda etkileşim (başkalarıyla iyi ilişki kurma yeteneği, iş birliği yapma yeteneği ve çatışmaları yönetme ve çözme yeteneği); ve

■ Bağımsız hareket etme (büyük resim içinde hareket etme yeteneği; yaşam planları ve kişisel projeler oluşturma ve yürütme yeteneği; hakları, çıkarları, sınırları ve ihtiyaçları koruma ve savunma yeteneği).

Yaygın olarak bilinen bir diğer çerçeve, de Haan (2006) tarafından geliştirilen “*Gestaltungskompetenz*” (*dönüştürücü yetkinlikler*)’dir. Meta-yetkinlik çerçevesi, sürdürülebilirlik için sekiz anahtar yetkinliği içermektedir: Öngörülü düşünme; disiplinlerarası çalışma; kozmopolit algı, kültürlerarası öğrenme ve işbirliği; katılımcı beceriler; planlama ve uygulama; empati, merhamet ve dayanışma; kendi kendini motive etme ve başkalarının motivasyonunu sağlama; bireysel ve kültürel modellerle mesafeli etkileşim.

Daha yakın zamanlarda, Wiek ve ekibi (2016) altı anahtar yetkinliği belirlemiştir: Sistem düşüncesi yetkinliği, öngörü yetkinliği, normatif yetkinlik, stratejik yetkinlik, kişilerarası yetkinlik ve entegre problem çözme yetkinliği. Lambrechts ve ekibi (2013) ayrıca sürdürülebilirlik için altı yetkinlik belirlemiştir: Sorumluluk, duygusal zeka, sistem yönelimi, geleceğe yönelim, kişisel katılım ve hareket geçme yeteneği. Lozano ve diğerleri ise (2014) 12 yeterlilik ortaya koymuştur: Sistem düşüncesi, disiplinlerarası çalışma, ileriye dönük düşünme, adalet, sorumluluk ve etik, eleştirel düşünme ve analiz, kişilerarası ilişkiler ve işbirliği, empati ve farklı bakış açıları geliştirme, iletişim ve medya kullanımı, stratejik eylem, kişisel katılım, ölçme ve değerlendirme, muğlaklık ve belirsizliğe tolerans.

Bütünsel bir bakış açısıyla, sürdürülebilir kalkınma için gelişime ve yaşam boyu öğrenmeye elverişli öğretmenler ve eğitimciler açısından koşulları sağlamak üzere politika ve düzenlemeler geliştirmek son derece önemlidir.

Engle ve meslektaşları (2017), sistematik literatür incelemesi ve derinlemesine görüşmeler yaparak elde ettikleri verilerden yola çıkarak sürdürülebilirlik meta-yetkinlikleri için bir çerçeve geliştirmişlerdir:

■ **Sistem düşüncesi** (birden çok alanda ve farklı ölçeklerde karmaşık sistemleri analiz etme yeteneği)

■ **Zamansal düşünme** (Geçmiş ve gelecekteki toplumların ve çevrelerin durumlarını ve anlatılarını kullanma ve tahmin etme yeteneği)

■ **Kişilerarası okuryazarlık** (Farklı bireyler, politik yapılar ve kuruluşlar arasında anlama, motive etme, etkinleştirme, ilişki kurma ve iletişim kurma yeteneği)

■ **Etik okuryazarlığı** (Sürdürülebilirlikle ilgili etik sorunları ve tartışmaları belirleme ve değerlendirme; bunları tartışma, yanıtlama ve uzlaştırma, kişisel ve toplumsal değerleri ve hedefleri uygulama becerisi)

■ **Yaratıcılık/hayal gücü** (Değişen ve zorlu durumlara uyum sağlamak için yenilikçi ve stratejik çözümler ve çerçeveler tasarlama, geliştirme ve uygulama yeteneği)

■ **Temel yetkinlikler** (Eğitim ve adaptasyona dayalıdır. Mantıksal düşünme, eleştirel düşünme, nicel analiz, sayısal akıl

yürütme, okuma ve yazma gibi temel becerilerdir.)

Bu çerçeveler, ESD planlamalarında ve ESD için bir rota oluşturmak için çok önemlidir. Bu yetkinlikleri kazandırmak öğrenen merkezli, dönüştürücü ve eylem odaklı (UNESCO, 2017) eğitimcilerin ve öğretmenlerin eğitimini ve yeni bir pedagojik yaklaşımı zorunlu kılar.

EĞİTİMCİLERİN ROLÜ

Eğitimciler değişimin asıl aktörleridir. Sürdürülebilir bir gelecek için becerilerin geliştirilmesinde ve pedagojik yaklaşımlarıyla toplumu dönüştürmede kilit role sahiptirler. Bunu yapabilmek için eğitimcilerin ESD yeterlilikleriyle donatılması gerekir. ESD kapsamında öğretmenler ve eğitimciler için de belirli bir takım beceri ve yeterlilikler öngörülmüştür. Örneğin UNESCO (2017), öğretmenlerin sürdürülebilirliği ve sürdürülebilir kalkınmayı öğretebilmesi için bir dizi öğrenme hedefi tanımlamaktadır. UNECE (2012) bunun için Delors’un dört temel eğitim çerçevesi üzerine kurulu bir yeterlilik perspektifi geliştirmiştir:

■ **Bilmeyi öğrenmek**, toplumun hem yerel hem de küresel olarak karşılaştığı

deminin uygulanmasını desteklemek için federal hükümete üniversiteler tarafından somut seçenekler sunulmuştur. Rapor, birkaç iyileştirme noktası olduğunu ve 20 önerinin tanımlandığını göstermiştir. Önemli olan bazı öneriler şunlardır:

Seçenek 4.3: Tüm federal eyaletlerde Avusturya'daki ilköğretim kurumları için eğitim çerçevesinde sürdürülebilir kalkınma için müfredatın tespiti

Seçenek 4.4: İlköğretimde, eğitimcilerin eğitiminde, yüksek öğretimde ve hayat boyu eğitimde sürdürülebilir kalkınma için eğitim kavramlarının tespiti

Seçenek 4.5: Sürdürülebilir kalkınma için öğretmen eğitimi

Seçenek 4.7: Avusturya okullarında barışı ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek; demokratik, katılımcı bir kültürün oluşması için çerçeve koşulların (okul özerkliği) oluşturulması veya daha da geliştirilmesi

Seçenek 4.8: Dijitalleşme ve sürdürülebilirlik- dijital çağda sürdürülebilir kalkınma için eğitim kavramları

Seçenek 4.9: Sürdürülebilirlik stratejilerinin tüm üniversitelerde katılımcı bir şekilde geliştirilmesi ve uygulanması

Seçenek 4.10: Üniversite ve kolejlerdeki tüm müfredata uygun sürdürülebilirlik için eğitim kavramlarının tespiti

Seçenek 4.11: Üniversite ve kolejlerdeki öğretim üyeleri için ESD sürekli eğitim programlarının oluşturulması

Seçenek 4.13: a) Siyasi eğitim ve b) ESD, Küresel Vatandaşlık Eğitimi ve diğer kavramlar aracılığıyla sürdürülebilir kalkınma açısından aktif sivil toplum katılımını, eleştirel düşünmeyi ve dayanışmayı güçlendirmek

Seçenek 4.14: Her konuda sürdürülebilir kalkınmayı şekillendirmek için konuya özel yeterlilikleri sistematik olarak teşvik etmek

Seçenek 4.15: Sürdürülebilir kalkınma için eğitimi yaygınlaştırmak

Bu rapor yıl sonunda bakanlığa sunu-

zorlukları; eğitimcilerin ve öğrencilerin potansiyel rolünü anlamak anlamına gelir (Eğitimci anlar...);

■ **Yapmayı öğrenmek**, sürdürülebilir kalkınma için eğitimle ilgili pratik becerilerin ve eylem yetkinliğinin geliştirilmesi anlamına gelir (Eğitimci şunları yapabilir...);

■ **Birlikte yaşamayı öğrenmek**, ortaklıkların geliştirilmesine ve karşılıklı bağımlılığın, çoğulculuğun, karşılıklı anlayışın ve barışın takdir edilmesine katkıda bulunur (Eğitimci başkalarıyla şu şekilde çalışır...);

■ **Olmayı öğrenmek**, bireyin kişisel özelliklerinin gelişimini ve sürdürülebilir kalkınmayla ilgili olarak daha fazla özerklik, yargı ve kişisel sorumlulukla hareket etme becerisini ele alır (Eğitimci kimdir...).

Bütünsel bir bakış açısıyla, sürdürülebilir kalkınma için gelişime ve yaşam boyu öğrenmeye elverişli öğretmenler ve eğitimciler için koşulları sağlamak amacıyla politika ve düzenlemeler geliştirmek son derece önemlidir. Hizmet öncesi öğretmen eğitimi, hizmet içi eğitim ve sürekli eğitim fırsatları, eğitimciler için ESD yeterliliklerini ele almalı ve ESD'nin uygulanması için alan ve kay-

naklar yaratmalıdır. ESD'yi desteklemek ve teşvik etmek için ulusal ve bölgesel politikalara ek olarak öğretmenler ve eğitimciler, sürdürülebilirlik eğitiminin üç önemli yönünü öğretimlerine entegre edebilirler: Bilgi ve anlayış, beceriler ve yeterlilikler; değerler ve tutumlar.

AVUSTURYA'DA NELER OLUYOR?

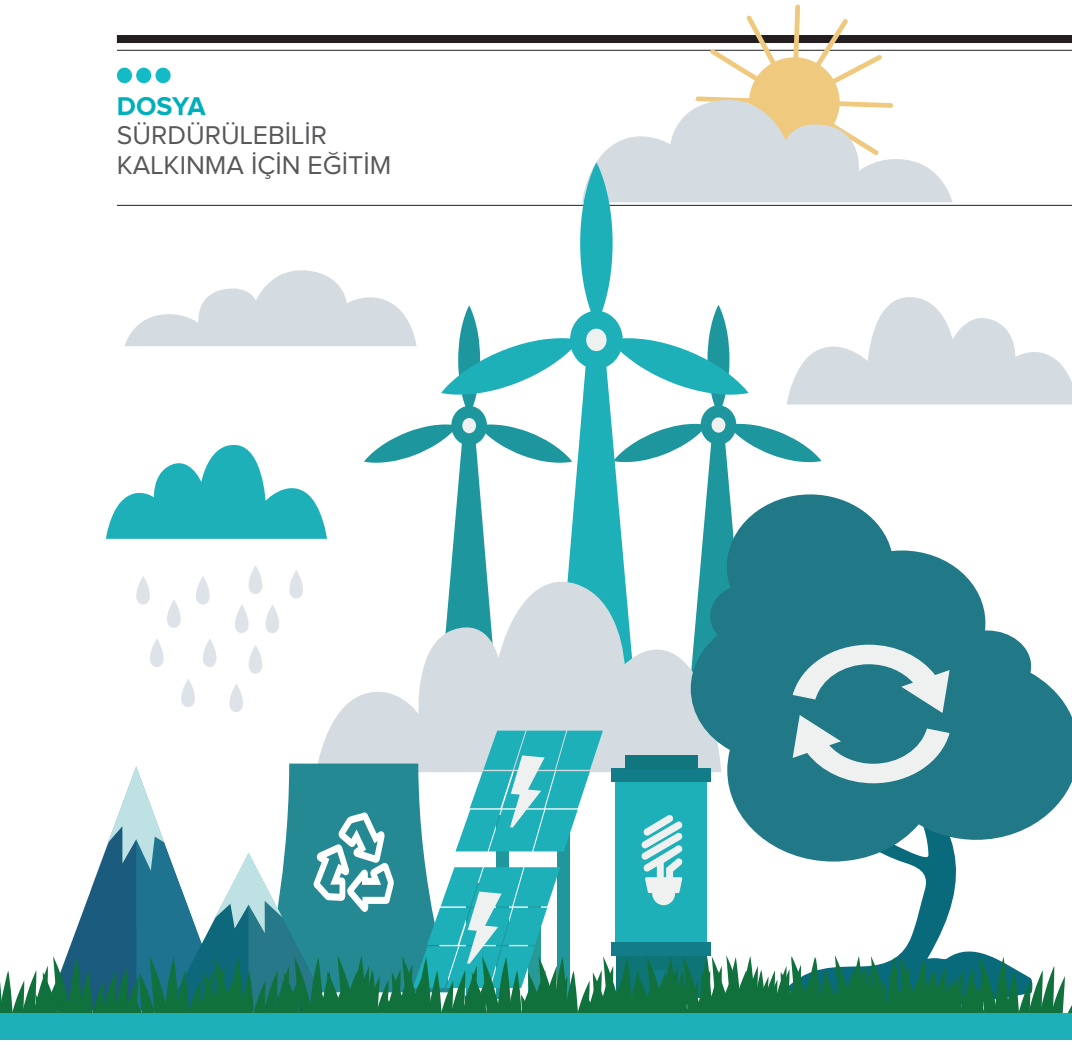
Avusturya, ESD'yi destekleme sürecine aktif olarak bağlıdır. Avusturya'da sivil toplum örgütleri, örgün ve yaygın eğitim kurumları ve yüksek öğrenimden gönüllülerin katılımıyla üç yıllık tasarım sürecinin ardından 2008'de "Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi" yayınlandı. Strateji, hem öğretmenler hem de öğrenciler arasında sürdürülebilirliğe yönelik bir farkındalık oluşumunu desteklemeyi ve aynı zamanda aktörleri birbirine bağlamayı amaçlamaktadır. Strateji, aşağıdaki ilgili unsurları içerir: Eğitim sistemi içinde yer bulma; Araştırma ve yenilik; Ortaklıklar ve ağlar; Senaryo geliştirme; Öğretmenler arasında yetkinlik geliştirme; İzleme ve değerlendirme.

Avusturya'daki Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Avusturya'daki 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacı ile 2030 Gün-

DOSYA

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İÇİN EĞİTİM

frameworks. *International Review of Education*, 56(2): 315-328.

Lambrechts, W.; Mulà, I.; Ceulemans, K.; Molderez, I.; Gaeremynck, V. (2013). The integration of competences for sustainable development in higher education: An analysis of bachelor programs in management. *J. Clean. Prod.* 2013, 48, 65-73.

Lochner, L. (2011). Non-Production Benefits of Education: Crime, Health, and Good Citizenship. (NBER Working Paper No. 16722). National Bureau of Economic Research: Cambridge.

Lozano, R.; Ceulemans, K.; Alonso-Almeida, M.; Huisingh, D.; Lozano, F.J.; Waas, T.; Lambrechts, W.; Lukman, R.; Hugé, J. (2014). A review of commitment and implementation of sustainable development in higher education: Results from a worldwide survey. *J. Clean. Prod.* 2014, 108.

Lutz, W. and Kebede, E. (2018). Education and Health: Redrawing the Preston Curve. *Population and Development Review*, 44(2), pp.: 343-361.

Rieckmann, M. (2018). Learning to transform the world: key competencies in Education for Sustainable Development: In A. Leicht, J. Heiss and W. J. Byun (Eds.). *Issues and trends in Education for Sustainable Development*. pp 39-60. Paris: UNESCO

Schuller, T., Preston, J., Hammond, C., Brasset-Grundy, A., & Bynner, J. (2004). *The Benefits of Learning: The Impact of Education on Health, Family Life and Social Capital*. London: Routledge.

UNECE. 2012. *Learning for the Future: Competences in Education for Sustainable Development*. Geneva: UNECE. www.unece.org/fileadmin/DAM/env/esd/ESD_Publications/Competences_Publication.pdf.

UNESCO. (2017). *Education for Sustainable Development Goals. Learning Objectives*. Paris: UNESCO. <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002474/247444e.pdf>

UNESCO. (2016). *Global Education Monitoring Report: Education for people & planet: Creating sustainable futures for all*. <https://en.unesco.org/gem-report/report/2016/education-people-and-planet-creating-sustainable-futures-all>.

UNESCO (2016). *Third Global Report on Adult Learning and Education: The Impact of Adult Learning and Education on Health and Well-Being; Employment and the Labour Market; and Social, Civic and Community Life*. Hamburg: UNESCO Institute for Lifelong Learning,

Wiek, A., Bernstein, M.J., Foley, R.W., Cohen, M., Forrest, N., Kuzdas, C., Kay, B. and Withycombe Keeler, L. 2016. Operationalising competencies in higher education for sustainable development. M. Barth, G. Michelsen, I. Thomas and M. Rieckmann (eds), *Routledge Handbook of Higher Education for Sustainable Development*. London: Routledge, pp. 241-260.

lacak ama politikacılardan gelen tepkileri değerlendirmeye devam ediyoruz. Nihayetinde, Avusturya hükümetleri (federal ve eyalet) eğitimin tüm seviyelerinde sürdürülebilirlik için giderek daha fazla zaman ve fon ayırmakta ve mevcut girişimler bunun gelecekte artacağını göstermektedir.

GELECEĞE DAİR YÖNELİMLER

Eğitimin ekonomik, sosyal, politik ve teknolojik olarak geleceğimizin temel belirleyicisi olduğu bilinmektedir. ESD, mevcut durumu ve yaşanabilir bir dünya için olumsuz etkileri tersine çevirmek amacıyla nasıl hareket edebileceğimizi anlamada çok önemli bir role sahiptir. Bir şeyler yapmak istiyorsak, bu yetkinlikleri geliştirmek için yollar, araçlar ve yöntemler bulmalıyız. Bunu gerçekleştirmek için iş birliği içinde çalışacak ağlara, kaynaklara, bilgi paylaşımına ve yetkinliklere ihtiyacımız var. Burada listelenen tüm bu yeterliliklerin çapraz ve analitik olan gelecekteki

becerilerin önemli bir parçası olduğunu kendimize hatırlatmalıyız. Özellikle akıl almaz bir hızla değişen karmaşık bir dünyada, sürdürülebilirlik becerilerini gelecekteki iş hayatı için tanımlanan becerilerden ayıramayız. Bu nedenle sürdürülebilir yaşama başlamak için sürdürülebilirlik yeterlilikleri dikkate alınmalı ve öğretilmelidir. Bu konuda ana sorumluluk hükümetlerdedir, ancak eğitimciler de politikacıların harekete geçmesini beklemek yerine kendi sınıflarında proaktif çalışmalar yapabilir, hemen bugün çevrelerinde bu dönüşümü başlatabilirler.

KAYNAKLAR

Elyzabeth W. Engle; Susannah H. Barsom; Lydia Vandenberg; Glenn E. Sterner III; Theodore R. Alter (2017). Developing a framework for sustainability meta-competencies. *International Journal of Higher Education and Sustainability (IJHES)*, Vol. 1, No. 4,

de Haan, G. (2010). The development of ESD-related competencies in supportive institutional

DOSYA

SÜRDÜRÜLEBİLİR
KALKINMA İÇİN EĞİTİM

Prof. Dr. Vatan Karakaya

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Rektörü

Türk Yükseköğretiminde “Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma” Projeleri

Bölgesel kalkınma projeleri, üniversitelere geleneksel faaliyetleri olan eğitim-öğretimin yanında buldukları bölgelerin ekonomik ve kültürel kalkınması için de önemli bir misyon yüklemektedir.

DOSYA

SÜRDÜRÜLEBİLİR
KALKINMA İÇİN EĞİTİM

Dünyadaki hızlı gelişmeler ve köklü dönüşümler bizi geleneksel yapılarımızı değiştirerek yeni sistemler geliştirmeye zorlamaktadır. Yükseköğretim ve üniversitelerin yapılanması çalışmalarını da sistematik olarak bu değişimden fazlasıyla etkilenmektedir. Üniversitelerin hem küresel gelişmeleri takip ederek küresel olma, hem de bölge ile bağlantı kurarak ve bölge sorunlarına odaklanarak bölgesel olma eğilimleri ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda üniversitelerin geleneksel misyonları olan eğitim ve araştırmanın yanında bölgesel ekonomiye ve sosyal yapıya etkilerinin artırılması öncelikli hale gelmiştir. Bu küresel değişim ve dönüşüm talepleri Türk Yükseköğretimini de etkilemiş ve siyasi iradenin olumlu kararlarıyla Yükseköğretim alanı birçok değişim ve dönüşüm yaşamıştır. Genç nüfusa sahip ülkemizde kişilerin yükseköğretime erişimini sağlamak için siyasi iradenin almış olduğu karar ile ülkemizdeki üniversite sayısı öncelikle her ilde olacak şekilde yeni üniversitelerin açılmasıyla genişlemiş ve yenileri eklenerek mevcut durumda 210 üniversite sayısına ulaşmıştır. Bu niceliksel değişim doğal olarak üniversitelerin nitelik arayışını da beraberinde getirmiştir. Nitelik arayışı sadece üniversitenin kendi arayışı olmayıp Yükseköğretim Kurulu (YÖK)'nun da gündemine girmiştir. Aynı bölüm ve programlardan oluşan benzeşik üniversitelerin sayısının artması insan gücü veya istihdam problemini de beraberinde getireceğinden belirli üniversitelere misyon farklılaşması öngörülerek bu benzerliğin bozulması ve faydaya dönüştürülmesi planlanmıştır. Üniversitelerin farklılaşmasını sağlamak ve bilgiden üretime yeni yollar oluşturmak üzere Yükseköğretim Kurulu (YÖK), Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve TÜBİTAK iş birliğiyle; üniversitelerin buldukları bölgeye olan katkılarını artırmak ve üniversiteleri belirli alanlarda ihtisaslaşmaya teşvik etmek ama-

Üniversitelerin bölgesel kalkınmada önemli görevlerinden biri de; hedeflenen bölgeyi, bilginin ulaşabileceği, yayılabileceği ve yerel tarafından paylaşılabilceği bir ortama dönüştürebilmeleridir.

cıyla özellikle 2006 yılından sonra kurulmuş olan yükseköğretim kurumlarına yönelik **“Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşması”** projesi başlatılmıştır.

ÜNİVERSİTELERİN ROLÜ

2016 yılında 41 üniversitenin başvurduğu çağrı YÖK'de oluşturulan komisyonlar tarafından 100 kriter üzerinden değerlendirilmiş ve ilk aşamada 5 üniversite bölgesel kalkınma ve misyon farklılaşmasıyla projeye dahil edilmiştir. Buna göre, 2016 yılında seçilen ilk 5 üniversite şunlardır:

- Bingöl Üniversitesi - Tarım ve Havza Bazlı Kalkınma
- Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi - Tarım ve Hayvancılık

- Düzce Üniversitesi - Çevre ve Sağlık
- Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi - Tarım ve Jeotermal
- Uşak Üniversitesi - Deri, Tekstil ve Seramik

Daha sonraki yıllarda beşer beşer 10 üniversite daha bölgesel kalkınma projesine dahil edilmiştir. Mevcut durumda **15 üniversite** bu misyonu gerçekleştirmek üzere çalışma yürütmektedir.

Bilindiği gibi bölgesel kalkınmada üniversitelerin en temel rolü, bölgeye ait uzun vadeli inovasyon potansiyellerini ortaya koymaktır. İnovasyon sistemleri esas olarak, ulusal ya da bölgesel bir ekonomide inovasyon oluşturma ve destekleme kabiliyetine sahip üniversiteler, araştırma enstitüleri, firmalar, organizasyonlar ve kamu kurumları gibi aktörlerin bireysel performanslarının yanı sıra, bu aktörlerin bir sistemin parçası olarak etkileşimleri üzerine kurulmuştur. Üniversiteler, bölgesel kalkınmada iki ayrı role sahiptirler:

- i) Bölgenin merkezi aktörüdürler, çünkü bilgiyi üretirler ve yayarlar;
- ii) Bölgesel iş birliği ve etkileşimi hızlandırmada ve geliştirmede kültürel aktördürler.

Bunun sebebi, üniversitelerin disiplinlerarası bağlantılarla bilgi, yetenek ve deneyimlerini kullanarak sektörel bakış açısını geliştirebilmeleridir. Üniversiteler, bölgesel güçleri birleştirmekte, yoğun bilgiye ihtiyaç duyan sektörleri bir araya getirmekte

ve uyumlu çalıştırmakta bir nevi orkestra şefi gibi hareket edebilirler. Ayrıca, bölge için strateji üretebilen konumda olmalarıyla, geleneksel çalışmalarının dışına çıkabilmektedirler. Üniversitelerin bölgesel kalkınmada önemli görevlerinden biri de; hedeflenen bölgeyi, bilginin ulaşabileceği, yayılabileceği ve yerel tarafından paylaşılabilceği bir ortama dönüştürebilmeleridir.

Üniversitelerin yukarıda bahsedilen misyonları çerçevesinde; bölgesel kalkınma ve ihtisaslaşma projesine dahil olan üniversiteler Ar-Ge çalışmalarını, yürütmekte oldukları bölgesel projeler üzerine yoğunlaştırmışlardır. Ayrıca, projeye ilgili ihtisaslaşmayı gerçekleştirmek için yeni lisans ve lisansüstü programların açılması sağlanmış ve bölgesel projelerin amacına

Bölgesel kalkınmaya odaklanmış bu çalışmalar, hem bölgenin kaynaklarının ve geliştirilmeye açık yönlerinin akademik olarak çalışılmasını sağlamış hem de akademik verilerin sektöre aktarılmasını sağlayarak işbirliği ve yeni üretim alanlarının oluşmasına katkı sağlamıştır.

uygun öğretim elemanı istihdam etmişlerdir. Bölgesel kalkınmaya odaklanmış bu çalışmalar, hem bölgenin kaynaklarının ve geliştirilmeye açık yönlerinin akademik olarak çalışılmasını sağlamış hem de akademik verilerin sektöre aktarılmasını sağlayarak işbirliği ve yeni üretim alanlarının oluşmasına katkı sağlamıştır. Bölgesel kalkınma projesi yürüten ilk beş üniversitenin proje çıktılarını bölgelerinde yeni iş sahaları, sektör işbirlikleri ve yeni marka oluşturma niteliğine ulaştığı görülmektedir.

ÖRNEK MODEL OLARAK AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ

Pilot üniversitelerin 5 yıllık süre içerisinde hedeflerine erişme ve bölgesel kalkınmaya katkıları belirli periyodlarla YÖK'ün ve

DOSYA

SÜRDÜRÜLEBİLİR
KALKINMA İÇİN EĞİTİM

İlgili kurumların katılımıyla yapılan değerlendirmelerle takip edilmektedir. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi özelinde proje çıktılarının değerlendirilmesi yapıldığında şu sonuçlar elde edilmektedir. Tarım ve Jeotermal alanında misyon üstlenmiş **Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi**'nin projeleri tarım alanında

- i) Kaba yem yetiştiriciliği,
- ii) Seracılık (örtü altı yetiştiricilik),
- iii) Ceviz yetiştiriciliği.

Sağlık alanında ise

- i) Jeotermal suyun kullanıldığı 150 yataklı Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Hastanesi,
- ii) Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Merkezi,

- iii) Sporcu Sağlığı Merkezi.

Mevcut projelerden elden edilen bölgesel kalkınma katkıları;

i) Kaba yem yetiştiriciliği: Besi hayvancılığının yoğun olduğu Kırşehir'de çiftçilerimizle 2017 yılından bugüne kadar farklı bölgelerde yeni yem türleri ve yeni yem karışımlarıyla hayvancılık yapan çiftçimizin kaba yem ihtiyacını karşılayacak 5000 dekar ekim yapılmıştır. Ziraat Fakültesi öğretim üyelerinin yürüttüğü bu projede amaç besi hayvancılığı yapan üreticinin temel girdisi olan kaba yemde daha kaliteli yem bitkisi üretimini sağlamak ve yeni tür bitki ya da verimlilik ve maliyeti düşüren daha etkin karışım örneklerini çiftçimizle tarlasında ekimini gerçekleştirmektir. Bu çalışma üreticinin kaba yem maliyetini düşürdüğünden hayvancılıkla ilgili gelişme alanı açmaktadır. Bölgesel kalkınma yönüyle çiftçilerimizle yapılan bu kaba yem üretimi diğer taraftan ihtisaslaşma katkısı olarak akademik çalışmalara konu edinilmektedir. Böylece bölgede problem olan yem üretimi akademik olarak tartışılarak akademik makalelere konu edinilmekle birlikte tarlada çiftçilerle üretimi gerçekleştirilerek bölgesel katkıya dönüşmektedir.

ii) Seracılık ya da Örtü Altı Yetiştiriciliği: Türkiye jeotermal kaynaklar bakımından zengin bir ülkedir. Kırşehir

Aynı bölüm ve programlardan oluşan benzeşik üniversitelerin sayısının artması insan gücü veya istihdam problemini de beraberinde getireceğinden belirli üniversitelere misyon farklılaşması öngörülerek bu benzerliğin bozulması ve faydaya dönüştürülmesi planlanmıştır.

de jeotermal kaynak bakımından zengin bir ilimizdir. Ancak ülkemizde jeotermal kaynakların enerjiye dönüşümü ya da üretimde kullanılması istenilen düzeyde değildir. Örtü altı yetiştiricilik projesinde amaç; ilin önemli doğal kaynağı olan jeotermal suyun seracılıkta ısıtmada kullanılarak maliyeti düşürmek ve bölgede yeni bir iş sahası açmaktır. Türkiye'de seracılık yapılan bölgelerde ısıtma ile il-

gili karşılaştırma yapıldığında jeotermalin ısıtmada kullanılması maliyeti dörtte bir oranına düşürmektedir. Bu avantajlı durum bölgeye yatırımcı çekmekte ve yeni iş kollarının oluşmasına ve buna bağlı olarak da yeni istihdam alanları oluşturmaktadır. Bölgemizde pilot proje sonrası bir firma 500 dönümlük bir sera yatırımı yapmış ve üretim yapmaktadır. Seracılık alanında üniversitenin akademik birikiminin üretime dönüşmesi için bölgesel kalkınma projesi kapsamında 1.5 dönümlük Ar-Ge serası kurulmuştur. Bu Ar-Ge serası faaliyete geçtiği günden bugüne bölgenin tarımsal üretimi ve örtü altı yetiştiricilikle ilgili 40 proje gerçekleştirmiştir. Bu projelerin amacı verimlilik, ürün çeşitliliği, yeni üretim tekniklerini içermektedir. Bu projede Ziraat Fakültesi ürünün üretimiyle, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi seranın iklimlendirme ve diğer teknik gereksinimiyle ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi de üretimin pazar durumunu bilimsel metotlarla çalışmaktadır. Böylece çoklu disiplinlerle tek amaç olan bölgesel kalkınmaya katkı sunulmaktadır.

iii) Ceviz Yetiştiriciliği: Bu proje kapsamında bölgede geleneksel olan ceviz yetiştiriciliğinde verimi artırmak için üre-

ticinin ihtiyaç hissettiği iklim-tür-toprak uyumunu bilimsel metotlarla karşılamaktır. Uzaktan algılama yöntemiyle bölgenin iklimsel özelliği çıkarıldıktan sonra uzman öğretim elemanlarıyla iklime uygun türlerin seçilerek üreticiye yol göstermek ve üreticinin zirai donlara karşı korunmasını sağlamaktır.

Bölgenin gelişme potansiyeli olan jeotermal kullanımıyla sağlık alanında da üç proje gerçekleştirilmiştir.

i) Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Hastanesi: Jeotermal su, fizik tedavi ve rehabilitasyon tedavilerinde etkin olarak kullanılan bir tedavi bileşenidir. Bölgenin bu potansiyelini katma değere dönüştürmek ve sağlık ihtiyacını karşılamak üzere 150 yataklı bir FTR hastanesi yapılmış ve bölgesel kalkınma misyonuyla çalışmaktadır. İhtisaslaşma yönüyle de sağlık alanında çalışan birimlerimiz başta Tıp Fakültemiz olmak üzere Fizik Tedavi ve Rehabilitasyonla ilgili birçok akademik çalışma yaparak bölgenin jeotermal kaynağının uluslararası tanınırlığına katkı sağlamaktadır.

ii) Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Merkezi: Bu alanda insanların sağlık sorunlarına çözüm bulmak için 5 alanda sertifikalı uzman doktorlarla sağlık hizmeti verilmekte ve yoğun bir ilgi oluşmaktadır.

iii) Sporcu Sağlığı Merkezi: Jeotermal suyun kullanımıyla spor zedelenmelerinin ve sporcu yaralanmalarının tedavi edilmesi planlanmaktadır.

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi özelinde açıkladığımız *Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma* projelerinin sonuçları diğer pilot üniversitelerimizde de benzer nitelikte bölgeye katkı sunmaktadır. Düzce Üniversitesi çevre ve sağlık alanında bölgede üreticilerle işbirliği yapmakta ve değişik firmalarla yapmış oldukları çalışmalarla yeni ürünler ve yeni markalar oluşturmaktadır. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi bölgede hayvancılık yapan üreticilerle çalışmak-

ta ve hayvancılıkla ilgili üretim, hastalık gibi birçok alanda yeni teknikler geliştirmektedir. Bingöl Üniversitesi bölgede bir değer olan arıcılığı akademik bazda çalışmakta ve arıcılarla birlikte daha kaliteli bal üretimi için çalışma yürütmektedir. Bununla birlikte arı ürünleri üzerinden yeni çeşitler elde edip yeni pazarlar oluşturmaktadır. Uşak Üniversitesi tasarım alanında birçok çalışmayla sektörün önünü açmakta ve yeni tasarımlarıyla bölgenin ihtiyacına cevap vermektedir. Diğer 10 pilot üniversite de kendi alanlarında başlatmış oldukları projelerle buldukları bölgenin ekonomik dinamiklerini harekete geçirmekte ve bilginin gücüyle

Bölgesel kalkınma projelerinin çıktıları bağlamında yerelden evrenselliğe geçen bilginin öncelikle yerelde üretime dönüşmesi gerekmektedir. Bu gereklilikten dolayı elde edilen bilginin sektörle buluşturulması ve üretim ve istihdama dönüşmesi projenin ana çıktıları olarak değerlendirilmektedir.

ortaya çıkan yeni durumu üretim imkanlarıyla buluşturmaktadır. Böylece her bölge üniversitenin akademik yaklaşımıyla kendi potansiyelini tanımakta ve bu değerlerin üretime dönüştürülmesi için yeni pozisyonlar almaktadırlar.

MİSYON FARKLIlaşMASININ BÖLGESEL KALKINMAYA ETKİLERİ

Genel olarak değerlendirildiğinde; üniversitelerin bölgesel kalkınma misyon farklılaşması üstlenmesi öncelikle üniversitelerin içine doğdukları şehrin değerlerinin akademik bir bakışla değerlendirilmesine imkan sağlamaktadır. Bölgeye ait ve yerel olan bir bilgi, akademik çalışmalarla uluslararası dolaşıma girmekte ve yerel bir potansiyelin uluslararası tanınırlığını sağlamaktadır. Üniversitelerin tanımı gereği evrensel kurum oluşlarından dolayı buldukları bölgenin değerlerini akademik yollarla evrenselleştirmek gibi bir misyonu da yerine getirmektedirler. Bölgesel kalkınma projelerinin çıktıları bağlamında yerelden evrenselliğe geçen bilginin öncelikle yerelde üretime dönüşmesi gerekmektedir. Bu gereklilikten dolayı elde edilen bilginin sektörle buluşturulması ve üretim ve istihdama dönüşmesi projenin ana çıktıları olarak değerlendirilmektedir. Her bölgenin diğerinden farklı olduğu göz önüne alınırsa bölgesel kalkınma projeleri üniversitelerin geleneksel faaliyetleri olan eğitim-öğretimin yanında buldukları bölgelerin ekonomik ve kültürel değerlerini de çalışmasını gerektirmektedir. Böylece Türk Yükseköğretimi, benzeşik ve aynı işi yapan yükseköğretim kalıbından çıkıp evrensel hedeflere farklı bölgesel katkılarla hazırlanan bir yükseköğretim anlayışına dönüşmektedir. Sonuç olarak; bu proje hedefleri kapsamında üniversiteler bilgidan üretime, üretimden istihdama giden sürecin baş aktörleri olmaktadır. Üniversitelerden beklenti de böyle bir sürecin öncüsü olmaktadır.

DOSYA

SÜRDÜRÜLEBİLİR
KALKINMA İÇİN EĞİTİM

Prof. Dr. Özgül Keleş
Aksaray Üniversitesi

Sürdürülebilir Gelişme İçin Sürdürülebilir Okullar

Küresel iklim değişikliği sonucunda Ülkemizde ve Dünyada karşı karşıya kaldığımız yangınlar, seller, fırtınalar, kasırgalar gibi birçok problem karşısında doğal kaynakların hızla yok olduğu günümüzde, eğitim kurumlarının hem yapısal hem de içerik açısından sürdürülebilir yaşam paradigmasını çerçevesinde yeniden yapılanması gerekmez mi?

Sürdürülebilir yaşam ilkelerini benimsemek ve bunu geleceğimizin teminatı çocuklarımıza aktarabilmek, bu süreç içerisinde aktif katılımımızı gerektirmektedir. Aktif katılım, sürdürülebilir yaşam için neler yapması gerektiğini bilen, bu konuda farkındalığı yüksek bireyler sayesinde gerçekleştirilebilir. Tüm bu kazanımlar ise, küçük yaşlardan itibaren bize gerçek yaşam deneyimleri kazandıran okulların birinci görevidir. Sürdürülebilir yaşam bilincine sahip genç nesillerin yetiştirilmesinde sürdürülebilir okullar önemli rol oynar.

Sürdürülebilir okul kavramı, sürdürülebilir kalkınma kavramının hayatımızın her noktasında yer almasıyla gündeme gelmiştir. Bu kavramı anlamak için ilk olarak, sürdürülebilir kalkınma kavramının anla-

mına odaklanmak gerekir. Sürdürülebilir kalkınma kavramı, ilk olarak Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (WCED) tarafından hazırlanan, Brundtland Raporu'nda gündeme gelmiştir. Bu raporda, sürdürülebilir kalkınma kavramı **"Gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeden günümüzün ihtiyaçlarını karşılama sağlama için kalkınmayı sürdürülebilir kılma yeteneği"** şeklinde tanımlanmıştır (UN, 1987). Sürdürülebilir kalkınma kavramının hedefleri doğrultusunda sürdürülebilir gelişmenin sağlanması, sürdürülebilir bir çevrenin oluşturulmasına, güçlü bir ekonomiye ve toplumsal yapıda her alanda iyileşmeye odaklanmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma kavramını ele alırken sadece tek bir boyutta değil, çevresel, sosyal ve ekonomik bo-

yutlarını birlikte değerlendirmek ve karar alma mekanizmaları içerisine yerleştirmek gerekmektedir (Akın, 2018; Seydioğulları, 2013). Tüm bu süreçleri gerçekleştirmede sürdürülebilir kalkınmanın en önemli aracı da eğitimidir. **Sürdürülebilir yaşam bilincinin ilk adımları okullarda atılmalıdır. Bu sebeple okul binalarındaki sürdürülebilirlik uygulamaları, gelecek nesillerin sürdürülebilir yaşam fikrini yaşayarak deneyimlemesine fırsat sağlayacağından, sürdürülebilir gelişim için kaçınılmaz bir adımdır.** Bu durum sürdürülebilir okul yapılarının ön plana çıkmasını sağlamıştır. Öyleyse, sürdürülebilir bir okulun bileşenleri nelerdir?

SÜRDÜRÜLEBİLİR OKUL NEDİR?

Eğitim, sürdürülebilir kalkınma ile tutarlı beceriler ve davranışlar elde etmek için kritik öneme sahiptir. Daha sürdürülebilir bir gelecek için, toplumun dönüşümünü sağlamada kilit bir değişim aracıdır. Eğitimin her düzeyde yeniden yönlendirilmesi, aranan sürdürülebilir kalkınma değişikliklerini getirebilecek bir araç olarak kabul edilir (UNESCO, 2002; 2005). Öğrenciler, okul binalarının sürdürülebilirlik ilkesi dâhilinde tasarlanması sonucu, yaparak, yaşayarak öğrenme deneyimi fırsatına sahip olacaklardır ve bizzat bu uygulamaların içerisinde yetişme fırsatı bulacaklardır. Bu şekilde de sürdürülebilirlik kavramı öğrencinin zihninde yapılanmaya başlayacaktır.

Sürdürülebilir okul kavramının bileşenlerinden en önemlisi, binanın sürdürülebilir bir tasarıma sahip olmasıdır. Sürdürülebilirliğin davranışlara dönüştürülmesinde okul binalarının ve çevresinin tasarımı önemli etkenlerden birisidir. Bir yapının binasının sürdürülebilir olarak tanımlanabilmesi için, sürdürülebilir arazi planlaması, su, enerji, ekolojik malzeme kullanımı, bina hava kalitesi, kullanıcı sağlığı, ulaşım ve atıkların kontrolü gibi alanlarda belli standartları karşılaması gerekir. Bu konular altında kaynakların verimli kullanılması,

Sürdürülebilir yaşam bilincinin ilk adımları okullarda atılmalıdır. Bu sebeple okul binalarındaki sürdürülebilirlik uygulamaları, gelecek nesillerin sürdürülebilir yaşam fikrini yaşayarak deneyimlemesine fırsat sağlayacağından, sürdürülebilir gelişim için kaçınılmaz bir adımdır.

yapının tasarım ve inşaat sürecinde çevreye olan olumsuz etkilerinin azaltılması amaçlanır. Bunun yanında daha az enerji ve su kaynağı kullanan, daha az atık üreten ve kullanıcılarına daha kaliteli ortamlar sunan yapılar, sürdürülebilir yapılar olarak adlandırılmaktadır (Çilhoroz ve Işık, 2018; URL-1).

Sürdürülebilir eğitim binaları yapılırken, doğa üzerinde en az olumsuz etkiye sahip bir arsa üzerinde kurulmuş, öğrencilerin doğayla ilişkisini güçlendiren, herkes için erişilebilir ve güvenli bir ortam tercih edilmelidir. Öyle bir okul hayal edin ki okulun enerji ihtiyacını bulduğunuz yörenin koşulları dikkate alınarak güneş, rüzgâr, hidroelektrik ve jeotermal enerji gibi kaynaklar sağlasın. Okula giderken sürdürülebilir ulaşım araçlarından toplu taşımayı ya da kendi bisikletlerinizi kullanın. Okul bahçesinde bisiklet park alanları ve bisiklet yolları bulunsun. Sınıflar gün ışığından daha fazla faydalansın, enerji tasarrufu sağlansın diye, büyük camlara sahip olsun. Çatı pencereleri yer alsın. Yağmur suları bahçedeki bitkileri sulamak için toplansın ve kullanıl-

sürdürülebilir ve verimli bir şekilde öğrenilebilirler (Hacking, Scott & Lee, 2010).

Öyleyse, okullarımızı nasıl daha sürdürülebilir yaşam alanları haline dönüştürebiliriz? Yöneticilere sürdürülebilir bir okul planlamasında izlemeleri gereken adımlar konusunda nasıl rehberlik edebiliriz?

SÜRDÜRÜLEBİLİR OKULLARIN HAZIRLANMASINDA TEMEL ADIMLAR NELER OLMALIDIR?

Sürdürülebilir okul planlamasını yaparken ya da mevcut okullarımızı sürdürülebilir yaşam alanlarına çevirmek için izlenmesi gereken uluslararası literatürün de desteklediği temel sekiz ana başlık bulunmaktadır. Bu başlıklar gıda, enerji, su, atık, ulaşım, binanın tasarımı, toplumsal refah ve katılım ile küresel boyuttur.

Bu başlıklardan birincisi okulun gıda hizmetlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasıdır. Bu kapsamda tüm okulların sağlıklı, yerel, besleyici, mümkün olduğunca paketlenmemiş, organik, mevsiminde ve zamanında yetiştirilmiş, yakından uzağa ilkesine göre sürdürülebilir yiyecek ve içecek hizmetlerini karşılaması önerilmektedir. Gıda ihtiyaçları karşılanırken, yerel tedarikçilerden talebin daha fazla olduğu bir yaklaşım benimsenmelidir. Bu durum sayesinde, sürdürülebilir okullar küresel sağlık sorunlarından biri olan obezitenin önüne geçilmesine katkı sağlayacaktır.

Sürdürülebilir bir okulun bileşenlerinden bir diğeri de, enerji ve su kavramlarıdır. Sürdürülebilir okulların bu kapsamda enerji verimliliği, yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanımı, yağmur sularının etkili kullanımı ve su tasarrufu ile rol model kurumlar olması beklenmektedir. Bu durum sayesinde hem okulların ekonomik yönden bütçeleri korunurken gelecek nesillerin enerji ve su talebinin azalması konusunda gelecek nesillere katkı sağlayacaktır.

Artan araç kullanımı trafiği, hava kirliliğini, karbon salınımlarının miktarını ve can kayıplarını gün geçtikçe artırmaktadır.

sın. Bina yerel malzemelerle inşa edilsin. Isı yalıtımlı duvarları olsun. Enerji tasarruflu ampuller, su tasarrufu sağlayan musluklar kullanılsın. Binanın akustığı çok iyi sağlansın, atıkların azaltılması için geri dönüşüm kutuları yer alsın. Kantinde sadece yerel ve besleyici gıdalar satılsın. Okul bahçesinde bir sera bulunsun ve o serada öğrenciler kendi besinlerini yetiştirsin. Tavuk kümesleri kurulsun, öğrenciler kendi yumurtalarını kendisi üretsın. Okul bahçesindeki ağaçlar üzerinde kuş yuvaları yer alsın. Öğrencilerin rahatça oynayabilecekleri oyun alanları bulunsun. Öğretim programlarına, binanın kendi yapısal tasarımı bir öğrenme ortamı olarak dahil edilsin. Sürdürülebilir yaşam bilincini gerçek dünya sorunları üzerinde deneyimlemeye fırsat veren, bütüncül yaklaşımı benimseyen öğretim programları geliştirilsin. Bina olanaklarından veliler, o bölgedeki halk faydalansın (Okul binasının spor tesisleri, kütüphane, toplantı salonu ve derslik mekânları gibi).

Sürdürülebilir bir okulun yukarıda belirttiğimiz tüm bu boyutları, sürdürülebilir yaşam felsefesinin oluşturulmasında ekonomik, çevresel, sosyal ve eğitim-öğretim süreçlerinde birçok olumlu sonucu beraberinde getirmektedir. Ekonomik çıktıları açısından değerlendirdiğimizde, su ve enerji

tasarrufunun sağlanması, atık miktarının azalması, üretilen sebze ya da yumurtaların satılmasından ekonomik gelir elde edilmesi; eğitim çıktıları açısından, öğrencilerin sürdürülebilirliği yaşayarak öğrenme fırsatı bulmaları, yaşam felsefesi haline getirmeleri, okul dışında da burada kazandıkları bilgi, davranış ve tutumları sergilemeleri, okula karşı ilgi ve motivasyonun artması; çevresel açıdan, okul çevresinde biyoçeşitliliğin artması, kompost süreci sonunda toprağın zenginleşmesi, geri dönüşüm faaliyetlerinin yoğunlaşması söz konusudur. Sosyal açıdan ise, okul öğrenci, personel, veli ve halk tarafından sahiplenilir, aidiyet duygusu gelişir, artan öğrenci liderliği ile birlikte sosyal sorumluluk, özsaygı duygularının gelişimi sağlanır (Gough, 2005).

Yapılan değerlendirmeler sonucunda, sürdürülebilir eğitim yapılarının gelecek nesillere daha yaşanılır bir dünya bırakmak adına çocuklara ve topluma önemli mesajlar verdiği ve onlara canlı bir öğrenme merkezi oluşturduğu gözlenmiştir. Sürdürülebilir okullar, enerji ve kaynakları korurken, öğrenmeye ve öğrenci başarısına elverişli, sağlıklı ve rahat bir ortam sağlar (Olson, 2003). Öğrenciler, okulda enerji ve kaynakların kullanımını izleme ve geliştirme gibi konulara dâhil edildiklerinde, yaşamı daha

DOSYA

SÜRDÜRÜLEBİLİR
KALKINMA İÇİN EĞİTİM

Bu sorunlar ulaşım ve trafik konusunda okulların sürdürülebilir tercihlerde bulunması gerektiğini göstermiştir. Sürdürülebilir ulaşım tercihleri de sürdürülebilir bir okulun önemli bileşenlerinden birisidir. Bu sebeple bu okullar, öğrencilerini toplu taşıma araçlarının kullanımı, yürümek, bisiklet kullanımı, ortak araç paylaşımı gibi konularda bilinçlendirmelidir. Bu sayede doğaya salınan karbon salınımını azaltırken, aynı zamanda daha sağlıklı ve mutlu bireyler yetiştirilecektir.

Ülkemizde başlatılan sıfır atık projesi kapsamında gerçekleştirilen faaliyetlerde olduğu gibi, atık yönetimi ve azaltılması konusunda sürdürülebilir okullar topluma örnek olmalıdır. Mümkün olduğunca geri dönüşüm yapmayı, bozulmuş malzemeleri tamir etmeyi, bir ürünü atmadan farklı amaçlarla yeniden kullanmayı, gereksiz yere alışveriş yapmanın önüne geçen davranışları öğreten kurum misyonunu hedefleri arasına koymalıdır. Sıfır atık ilkesi bu okulların dördüncü olarak ele alması gereken bileşenlerden birisidir.

Gıda, enerji, su, ulaşım ve atıklar yanında sürdürülebilir bir okulun en önemli bileşenlerinden birisi de okul binalarıdır. Eski ya da yeni tüm okul binalarının, öncelikle bu okulu kullanan her bireye sür-

Sürdürülebilir okul kavramının bileşenlerinden en önemlisi, binanın sürdürülebilir bir tasarıma sahip olmasıdır. Sürdürülebilirliğin davranışlara dönüştürülmesinde okul binalarının ve çevresinin tasarımı önemli etkenlerden birisidir.

dürülebilir gelişmeyi gözle görülebilir bir şekilde göstermesi gerekmektedir. Örneğin, binanın yapımında kullanılan malzemelerin seçiminde, okula alınan malzeme ve ekipmanlarla ilgili kararların alınmasında sürdürülebilir uygulamaları vurgulama fırsatları sunulmalıdır. Örneğin, gıda yetiştirme, biyolojik çeşitliliğin korunması ve okul bahçesinde doğal oyunların dahil edilmesi vb. faaliyetler ile öğrencilerin öğrenme değerlerini artırmalı ve onları doğaya daha fazla yaklaştırmalıdır.

KAYNAKLAR

Akın, G. (2018). Sağlıklı ve kaliteli yaşamda sürdürülebilir dünya görüşü. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(2), 877-891.

Çilhoroz, Y. & Işık, O. (2018). Ankara'daki hastanelerin yeşil hastane ölçütlerine uygunluğunun incelenmesi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 21(1), 41-63.

Gough, A. (2005). Sustainable schools: Renovating educational processes. *Applied Environmental Education and Communication*, 4(4), 339-351.

Gough, A. (2006). Sustainable schools in the UN decade of education for sustainable development: Meeting the challenge? *Southern African Journal of Environmental Education*, 23, 48-63.

Hacking, E.B., Scott, W. & Lee, E. (2010). Evidence of impact of sustainable schools. Department for Children Schools and Families (DCSF), Nottingham, England.

Keleş, Ö. (2007). Sürdürülebilir yaşama yönelik çevre eğitimi aracı olarak ekolojik ayak izinin uygulanması ve değerlendirilmesi, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Olson, S.L., & Kellum, S. (2003). The impact of sustainable buildings on educational achievements in K-12 schools. Leonardo Academy, Wisconsin, USA.

NAEE (2009) *Positive Action: Greening the local community; the school as a role model of sustainable living*. Walsall: National Association for Environmental Education.

Roux, C., & Ferreira, J. (2005). Enhancing environmental education teaching skills through in-service education and training. *Journal of education and teaching*, 31(1), 3-14.

Seydioğulları, H. S. (2013). Sürdürülebilir kalkınma için yenilenebilir enerji. *Planlama Dergisi*, 23(1), 19-25.

UN, United Nations, (1987). Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. URL adres: <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf> Erişim Tarihi: 16.04.2020.

UNESCO, (2002). From Rio to Johannesburg: Lessons learnt from a decade of commitment. URL adres: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000127100> Erişim Tarihi: 28.03.2019.

UNESCO, (2005). *Draft consolidated international implementation scheme* [online]. Available from: <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001403/140372e.pdf> Erişim Tarihi: 17 Eylül 2021.

URL-1. <https://rec.org.tr/wp-content/uploads/2017/02/yesil-binalar.pdf> Erişim Tarihi: 27.06.2020.

Tüm bu bileşenlerin yanı sıra, sürdürülebilir okullar, geçmiş, kültür, yaş, din veya yetenekten bağımsız olarak herkesin katılımına ve katkılarına değer veren ve her türlü önyargı ve adaletsizliğe meydan okuyan kapsayıcı, insan haklarına saygılı, sıcak bir atmosfer sağlamalıdır. Sürdürülebilir yaşamı okul yaşamının merkezine koymaya ve okulların kültürünü ve yapısını etkilemeye, rolleri yeniden yapılandırmaya ve sorumlulukları yeniden düzenlemeye istekli yöneticilerin olması da bu süreçte oldukça önemlidir. Tesisleri ve yaygın ağları ile okullar, yerel topluluklarında öğrenme ve değişim merkezleri olarak hareket etmelidir. Toplumla işbirliği içerisinde yerel ve bölgesel sorunların çözümüne öğrencilerin katılımı, toplumla aralarındaki bağların güçlendirilmesine fırsat sağlayacaktır. Küresel boyutta baktığımızda ise, ülkeler arasında artan karşılıklı bağımlılık, dünyaya ve kendimize bakış açımızı değiştirmektedir. Sürdürülebilir okullar, gençler arasında, uluslararası bir bakış açısı geliştirerek, kişisel değerlerinin ve davranışlarının küresel zorluklar üzerindeki etkisinin takdir edilmesini destekleyebilir.

Sürdürülebilir yaşam vizyonu için hepimizin eşzamanlı yapabileceği küçük adımlar söz konusudur. Doğa bize yaşamımızı sürdürülebilmek için kaynaklarını cömertçe sunmaktadır. Fakat bizler doğaya kendisini yenileme fırsatı tanımıyoruz. Yaşayabileceğimiz tek gezegen olmasına rağmen ekolojik ayak izlerimiz hızla büyüyor. Yaşam tarzımızı doğanın taşıma kapasitesi sınırları içinde düzenlemek için çok fazla vaktimiz

Yapılan değerlendirmeler sonucunda, sürdürülebilir eğitim yapılarının gelecek nesillere daha yaşanılır bir dünya bırakmak adına çocuklara ve topluma önemli mesajlar verdiği ve onlara canlı bir öğrenme merkezi oluşturduğu gözlenmiştir.

kalmadı. Bu sebeple ayak izlerimizin boyutunu öğrenerek küçültmek için bireysel sorumluluk almaya hazır olmalıyız (Keleş, 2007). Bunu gerçekleştirmek için gençlerimizin en çok vakit geçirdiği ortamlar olan okullarımızı sürdürülebilir yaşam alanları olarak düzenlemeye bir an önce geçmeliyiz. Dünyanın her yerindeki insanlara geleceğe yönelik yaşam kalitelerini artırmak, bizlerin yaşam tarzlarından dolayı başkalarının hayatlarını olumsuz yönde etkileyen küresel sorunları artırmamak için yardım etmeliyiz. Sürdürülebilir gelişmenin geri dönüşümün ötesinde yaşam tarzımızda, zihnimizde, değerlerimizde, davranışlarımızda değiştirmemiz gereken bir düşünce biçimi olduğunu anlamalıyız. Sürdürülebilir yaşam için sürdürülebilir okul sistemine bütüncül yaklaşımlar çerçevesinde geçişi hızlandırmalıyız.

DOSYA

SÜRDÜRÜLEBİLİR
KALKINMA İÇİN EĞİTİM

Dr Zeynep Yaseen

University of Technology Sydney

Avustralya Müfredatı ve Sürdürülebilir Okul Yaklaşımı

Okullar, toplumlarımıza sürdürülebilirlik konusunda eğitim vermek ve bilinçlendirmek için son derece etkili kurumlardır. Süreç, tüm okul yaklaşımı (whole-school approach) olarak uygulandığında daha etkili sonuç verir.

Avustralya'da genellikle Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitim yerine “**Sürdürülebilirlik için Eğitim**” ifadesini kullanırız. Sürdürülebilirlik tanımlarının insanların değerlerinden ve kültüründen bağımsız olmadığını farkındayız. Sürdürülebilir kalkınmanın en bilinen tanımı, “bugünün ihtiyaçlarını, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetini yok etmeden karşılayan kalkınma”dır (9).

Avustralya'nın sürdürülebilir bir toplum olması için yaşama ve çalışma şeklini yeniden yönlendirmemiz; bireylerin ve toplulukların kişisel yaşamlarında bilgi, kapasite, değerler ve daha da önemlisi motivasyona sahip oldukları sürdürülebilir bir ortam yaratmamız gerekiyor. **Avustralya Sürdürülebilirlik Eğitimi Araştırma Enstitüsü**'ne göre, Sürdürülebilirlik Eğitiminin beş bileşeni bulunmaktadır.

SÜRDÜRÜLEBİLİR EĞİTİMİN BİLEŞENLERİ

Birincisi, uzun vadeli ve acil eylemler arasında bir bağlantı kurarak insanların yaşamsal beklentilerine cevap veren ve onları sürdürülebilirlik konusunda harekete geçmeye motive eden daha **iyi bir gelecek tasavvur etmektir**. Bu bileşen, farklı özelliklere sahip insanlar için ilgi düzeyini ve sürdürülebilirliğe yüklenen anlamı belirlemek için çok önemlidir.

İkinci bileşen, **eleştirel düşünme ve yansıtma**dır. Sürdürülebilir olmayan uygulamaların farkında olarak dünyamızı, bilgimizi ve fikirlerimizi yeniden şekillendirmek esastır. Bu bize yeni bir bakış açısı sağlar ve alternatif düşünme yollarını geliştirir ve teşvik eder.

Üçüncü bileşen **katılım**dır. Katılım bir danışmanlık faaliyetinden daha fazlasıdır. Çünkü, planlamayı içerir ve topluluk kararlarını kontrol eder; aynı zamanda eylemlere bağlılık yaratır.

Dördüncü bileşen, **değişim için ortaklıktır**. Öğrenme için resmi ve gayri resmi

fırsatlar aracılığıyla sürdürülebilirlik eylemlerine daha güçlü aidiyet sağlar. Girişimlere değer katar ve motive eder.

Son bileşen ise **sistemik düşünme**dir. Sistemik düşünmede, sürecin tamamı, tek tek parçalarının toplamından daha önemlidir ve karmaşık durumları anlamak ve yönetmek için sistemik düşünme daha iyi bir yoldur. Süreç, parçalardan daha önemli bir rol üstlenir ve karar verme ile uyarlanabilir yönetim tekniklerini bütünleştirir.

TÜM OKUL YAKLAŞIMININ ÖNEMİ

Okullar, toplumlarımıza sürdürülebilirlik konusunda eğitim vermek ve bilinçlendirmek için son derece etkili kurumlardır. Süreç, tüm okul yaklaşımı (**whole-school approach**) olarak uygulandığında daha etkili sonuç verir. Tüm okul yaklaşımı, derslerde öğrenilenleri destekler ve öğrenciler, sürdürülebilirlik konusundaki var olan bilgi birikiminin ötesine geçer. Öğrenenler, sürdürülebilir bir yaşam tarzına sahip olmak için okul çevresinde, kendi topluluklarında ve topluluklarının dışın-

Avustralya'da sürdürülebilir eğitim daha çok geleceğe yöneliktir ve çevremizi korumaya odaklanır. Avustralya müfredatındaki tüm konuların müfredatlar arası sürdürülebilirlik hedefine katkısı vardır. Hepsi, çalışma alanının içeriği ve amacı ile tutarlıdır. Her konunun sürdürülebilirliğe katkısı farklıdır.

DOSYA

SÜRDÜRÜLEBİLİR
KALKINMA İÇİN EĞİTİM

da sürdürülebilir ilerleme için güçlü bir motivasyona ve fırsata kavuşurlar. Sürdürülebilirlik için eğitimde tüm okul yaklaşımı uygulandığında, bu sürdürülebilirliğin okul ortamının merkezinde olduğuna dair güçlü bir mesaj taşır ve bir okulun sürdürülebilirliği; stratejik planlarına, operasyonlarına, bağlantılarına ve toplumdaki ortaklıklarına nasıl entegre edebileceğini gösterir.

Okulların sürdürülebilirlik eğitimini tüm okul yaklaşımı olarak benimsemeleri için farklı sistemler bulunmaktadır. Avustralya'daki sürdürülebilir okul sisteminden bahsetmeden önce, **Avustralya Sürdürülebilirlik Müfredatı** ve müfredattaki temel öğrenme konuları arasındaki bağlantıların açıklanmasında fayda var.

MÜFREDAT VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İLİŞKİSİ

Her şeyden önce, Avustralya çoklu müfredatında sürdürülebilirliği esas almak için, sosyal, ekonomik ve çevresel sistemlerin insan yaşamını desteklemek ve sürdürmek konusunda hangi yollarla nasıl bir etkileşim içerisinde olduğunu anlamak önemlidir. Müfredatımızda sürdürülebilirliği öncelersek öğrenciler daha sürdürülebilir bir yaşam tarzına katkıda bulunmak için bilgi, beceri, değer ve farklı dünya görüşlerini öğrenme ve anlama imkanına kavuşurlar. Avustralya'da sürdürülebilir eğitim daha çok geleceğe yöneliktir ve çevremizi korumaya odaklanır. Avustralya müfredatındaki tüm konuların müfredatlar arası sürdürülebilirlik hedefine katkısı vardır. Hepsi, çalışma alanının içeriği ve amacı ile tutarlıdır. Her konunun sürdürülebilirliğe katkısı farklıdır. Örneğin, bazıları öğrencilerin ekolojik ve insani sistemlerle çalışmasına ve karşılıklı bağımlılıkların takdir edilmesine yardımcı olur; bazıları, öğrencilerin sosyal ve ekolojik olarak daha adil bir dünya yaratmak için davranışlarını olumlu etkileyen bir dünya görüşü geliştirmelerine katkıda bulunur.

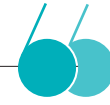
Şimdi, müfredatta farklı konularda sürdürülebilirliği nasıl ele aldığımızdan kısaca bahsetmek istiyorum.

İngilizce, sürdürülebilirlikle ilgili düşünceleri takip etmek, bu alanda bilgi edinmek, araştırma ve analiz yapmak ve elde ettikleri bilgiyi başkalarıyla paylaşmak için gerekli becerileri geliştirmelerini sağlayan en önemli araçtır. Dil, öğrencilerin, sosyal adaleti destekleyen sosyal,

ekonomik ve ekolojik sistemler ve dünya görüşleri hakkında bilgi edinmelerini sağlayan en önemli faktördür.

Matematikte öğrenciler, sürdürülebilirlik konularının ve çözümlerinin araştırılması için gerekli olan problem çözme ve akıl yürütme yeterliliklerini geliştirebilirler. Zaman içinde sosyal, ekonomik ve ekolojik sistemlerdeki değişimi gözlemlemek, izlemek ve ölçmek için matematiksel

Sürdürülebilir okullar yaratmak için öğretmenlerimizi eğitmemiz ve onların güvenini kazanmamız şarttır. Öğrencilerimize ve tüm okul topluluğuna sürdürülebilirlik bilinci kazandırmak için onları sürdürülebilirlik düşüncesine ikna etmemiz ve sonuç alıcı projelerde onlarla ortak çaba içerisine girmemiz gerekiyor.

nat yapmanın ve tepki vermenin doğasını keşfetmek için ilgi çekici ve düşündürücü bağlamlar sağlar.

Teknolojiler, arzu edilen gelecek tasarımlarının değerlendirilmesini sağlar. Öğrenciler bir sorunu, ihtiyacı veya fırsatı tanımlayıp eleştirdiklerinde; fikirler, kavramlar ve çözümler üretirken, ekonomik, çevresel ve sosyal etkileri öngörerek ve dengeleyerek sürdürülebilirliğe öncelik verirler.

Sağlık ve Beden Eğitimi dersinde öğrenciler, doğal, denetimli ve inşa edilmiş çevrelerle, daha geniş sosyal ağlar ve topluluklar içerisindeki farklı gruplarla nasıl bağlantı kurduklarını ve etkileşime girdiklerini keşfederler.

Öğrenmenin bütün alanlarında, Avustralya Müfredatı okulların Sürdürülebilir Okullar olması için bir çerçeve ortaya koyar. **Avustralya Sürdürülebilir Okullar Girişimi** gibi farklı programlar bu çerçevenin verimliliği için faaliyet yürütür. Su ve enerji tüketimini düşürmek, atık üretimini asgari düzeye indirmek için yapılandırılmış destekler sağlarlar. Bu tarz projelere bir örnek olması açısından okullarda yürütülen bir projeden bahsetmek istiyorum

anlayış ve beceriler gereklidir ve istatistiksel analiz, bulgulara dayalı olası geleceklerin tahmin edilmesini sağlar. Matematik ayrıca arzulanan sonuçlara yol açacak eylemler için karar verme konusunda bilgi edinmeye yardımcı olur.

Bilim dersinde öğrenciler, bilimin toplumun birçok alanında karar vermenin temelini oluşturduğunu ve bu kararların dünya sistemini etkileyebileceğini idrak

eder. İnsan ve diğer faaliyetlerin olası etkilerini tahmin etmek ve olumsuz etkileri en aza indiren yönetim planları veya alternatif teknolojiler geliştirmek için bilimi kullanmanın önemini anlarlar.

Beşeri ve Sosyal Bilimler, öğrencilerin sorgulama, eleştirel düşünme, problem çözme, etkili iletişim kurma, karar verme ve değişime uyum sağlama becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Sanat, sa-

DOSYA

SÜRDÜRÜLEBİLİR
KALKINMA İÇİN EĞİTİM

OKUL ÇEVRESİ SÜRECE DAHİL EDİLMELİ

Avustralya müfredatı içerisinde, tüm okul yaklaşımını benimsemiş, New South Wales (NSW)'deki devlet okullarından birindeki 5. ve 6. sınıf öğrencileri, biyolojik çeşitliliği ve okul içindeki uyarlamaları araştırdı. Proje kapsamında öğrenciler hayvanlarda ve bitkilerde adaptasyon süreçlerini araştıran bir öğrenme etkinliğine katıldılar. Bu projenin önemi şuradadır. Öğrenciler, okullarındaki habitatlar arasındaki farkları keşfedebildiler. Öğrenciler, tüm okul olarak, *Atlas Living of Australia adlı ekolojî programına* katkıda bulunurken, çevreyi inceleme ve çevreyi daha yakından tanıma fırsatının da tadını çıkardılar.

Okul topluluğunda çevre bilincini artırmak ve öğrencilerin sürdürülebilir projelerini yerinde görmek ve başarılarını kutlamak için bir de akşam yemeği organize edildi. Bu tarz etkinlikler okulların çevre projeleri konusunda yaratıcılıklarını desteklemek, öğrencilerin ve velilerin çevreye duyarlı davranışlar geliştirmelerini teşvik etmek, okul odaklı çevre etkinliklerine ebeveyn katılımını artırmak ve nesli tükenmekte olan hayvanlar için faaliyet yürüten hayır kurumları ve diğer sürdürülebilirlik programları için bağış toplamak adına son derece yararlı etkinliklerdir. Proje kapsamında gerçekleştirilen etkinlik tüm okul topluluğu için oldukça verimli bir geçti. Müdür, müdür yardımcısı, çevre öğretmenleri, veli derneği, öğrenci ve veli topluluğu, gönüllüler, diğer sürdürülebilirlik eğitimcileri ve yerel konsey bu etkinliğe katıldı. Bu tarz etkinlikler herhangi bir okul tarafından da kolayca uygulanabilir. Bu etkinliklerle, okul ortamında ve toplulukta çevresel girişimler için kaynak sağlanabilir.

Bir sebze bahçesi ve solucan çiftliği inşa etmek için tüm okul yaklaşımı olarak bir bahçe projesi inşa etmek gibi sürdürülebilir okul örneklerini artırabilir ve okulun çevreyi korumaya yönelik genel tutumunu iyileştirebiliriz. Avustralya da çevre duyar-

lığını öne çıkartan okul bazı pek çok proje hayata geçiriliyor. Mesela bir okul, güneş enerjisini verimli kullanan bir projeye karbon salınımını sıfırlayan bir okul binası için çalışıyor. Bu sürdürülebilir okul örneklerini tüm okul yaklaşımı çerçevesinde her gün daha fazla okulda görebiliyoruz. Bu projelere okul topluluğunun dahil edilmesi son derece önemlidir. Öğretmenler ders içeriklerine sürdürülebilirliği dahil ettiklerinde, sürdürülebilirlik ilkelerini okul genelinde uygulayarak öğrencilerin ve okul topluluğunun katılımını genişletebilirler. Sürdürülebilir okullar yaratmak için öğretmenlerimizi eğitmemiz ve onların güvenini kazanmamız şarttır. Öğrencilerimize ve tüm okul topluluğuna sürdürülebilirlik bilinci kazandırmak için onları sürdürülebilirlik düşüncesine ikna etmemiz ve sonuç alıcı projelerde onlarla ortak çaba içerisine girmemiz gerekiyor. Katılım, Konfüçyüs'den alıntılıdığım şu cümlede de belirtildiği gibi sürdürülebilir okullar yaratmanın en temel gereklerinden biridir.

"Söyle bana umutayım, bana göster ki hatırlayabileyim, Beni dahil et ki anlayabileyim."

Sonuç olarak, sürdürülebilirlik eğitimi sadece çevre hakkında bilgi vermekten daha fazlasıdır. Bireyleri sürdürülebilir gelecekler yaratma konusunda motive

eden, teşvik eden ve onları sürece dahil eden bir planlamayı gerektirir. Bu sadece becerileri geliştiren bir süreç değil, aynı zamanda insanların ve toplulukların sürdürülebilirliğe doğru ilerlemesine yardımcı olacak bir değişim stratejisidir.

KAYNAKLAR

Avustralya Müfredatı F-10 Müfredatı, <https://www.australiancurriculum.edu.au/f-10-curriculum/>

Avustralya Sürdürülebilirlik Eğitimi Araştırma Enstitüsü, www.aries.mq.edu.au

Geleceğimizi Önemsemek: Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitim On Yılı için Avustralya Hükümeti Stratejisi, 2005-2014, <http://www.environment.gov.au/>

DEWHA Sürdürülebilirlik Eğitimi, www.environment.gov.au/education

Sürdürülebilir Bir Gelecek için Eğitim: Avustralya Okulları için Ulusal Çevre Eğitimi Beyanı, www.environment.gov.au/education/publications/sustainable-future.html

Sürdürülebilirlik için Eğitim Portalı, www.aries.mq.edu.au/portal

Okullarda Sürdürülebilirliğe Başlarken, <https://sustainabilityinschools.edu.au/school>

Sürdürülebilir Yaşamak: Avustralya Hükümetinin Sürdürülebilirlik Eğitimi için Ulusal Eylem Planı, www.environment.gov.au/education/nap/index.html

Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu Raporu: Ortak Geleceğimiz, www.undocuments.net/wced-ocf.htm

DOSYA

SÜRDÜRÜLEBİLİR
KALKINMA İÇİN EĞİTİM

Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Emin Türkoğlu
Afyon Kocatepe Üniversitesi

Eğitim, Sürdürülebilir Kalkınma İçin Midir? **Kalkınmaya Kısa Bir Bakış**

Tüm ülkeler sanki şu noktada hem fikir gibi duruyor: Kalkınmadan vazgeçilemez! Peki kalkınmadan vazgeçmeden kalkınmanın zararlarını en aza indirmek ya da ortadan kaldırmak mümkün müdür? İşte bu soru yeni kavramların ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

DOSYA

SÜRDÜRÜLEBİLİR
KALKINMA İÇİN EĞİTİM

Zenginlik içerisinde lüks ve mutlu bir hayat yaşamak herkesin hayalidir. Büyük bir kentte modern bir evde yaşamayı, kaliteli bir araca binmeyi, otoyollarda kolayca seyahat etmeyi, yıldızlı bir otelde tam pansiyon bir tatil yapmayı, uçakla farklı ülkelere seyahat etmeyi, en iyi cep telefonuna sahip olmayı kısacası arzu ettiğimiz her şeyi elde ederek yüksek standartlarda rahat bir hayat sürmeyi isteriz. Böyle imkanların herkes için ancak modern ve kalkınmış bir ülkede olabileceğini düşünürüz. Her ülke vatandaşı kendi ülkesinin sanayisinin ve ekonomisinin büyüklüğü ile gurur da duyabilir. Oysa, kalkınma ne denli büyük olursa verebileceği zararların da o denli büyük olabileceğini pek hatırmıza getirmek istemeyiz.

Kalkınma en genel anlamıyla bir ülkenin her alanda refahını, büyüme ve gelişmeyi ifade eden önemli bir süreçtir. Kalkınma sıklıkla ekonomik kalkınmayı çağırırsa da eğitimden sağlığa birçok alanda ilerlemeyi ve gelişmeyi temsil etmektedir. Öte yandan, kalkınmanın

getirdiği olumsuz etkiler istememek de gündemimizi belirlemeye devam etmektedir. Gün geçmiyor ki dünyada ve ülkemizde tükettiğimiz kaynaklara, açlığa, yoksulluğa, salgın hastalıklara, iklim krizine ve çevre felaketlerine ilişkin bir ha-

Doğayı insanın varoluşunun bir parçası olarak görmeyen, öteki olarak tanımlayan anlayış dünyayı bir felaketin eşiğine getirmiştir. Esasen sürdürülebilirlik kavramı, bu sınırsız büyümeyi, dünya kaynaklarını yok edercesine üretime devam eden anlayışı dizginlemek üzere ortaya atılmış bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

ber yer almasın. Tükenmez zannedilen dünya kaynaklarının birer birer yok olup gitmesine şahit oluyoruz. Dünyanın insanı beslemeye artık yetmeyeceğine dair haberler sıklıkla karşımıza çıkıyor. Covid-19 pandemisi, Amazon ormanlarının yok olması, Kuzey Kutbu'ndaki buzulların birkaç on yıl içinde eriyecek olması, yükselen denizlerin birçok ülkenin büyük bir kısmını sular altında bırakabileceği, iklim krizinin dünyayı yaşanamaz hale getirebileceği, nesli tükenen hayvanlar, Çernobil ve Fukushima'daki nükleer sızıntı faciaları bu haberlerden sadece birkaçı. Tüm bu olumsuz haberlerin bize her türlü imkanı sağlamayı vadeden ve ülkelerin refah anlayışının temelinde yer alan kalkınma süreci ile ilişkili olması düşündürücüdür. Tüm ülkeler sanki şu noktada hem fikir gibi duruyor. Kalkınmadan vazgeçilemez! Peki kalkınmadan vazgeçmeden kalkınmanın zararlarını en aza indirmek ya da ortadan kaldırmak mümkün müdür? İşte bu soru yeni kavramların ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Dünya ülkelerinin bir sınıflamaya tabi tutularak, gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş olarak yaftalanması kalkınmayı adeta kutsallaştırmıştır. Sürekli üretimi destekleyen, tüketimi teşvik eden gelişmiş bir ülke olma hayali, ülkelerin kendi vatandaşlarına en büyük vaatleri arasında yer almaktadır.

Sanayi devrimi ile birlikte ortaya çıkan kalkınma ve sürekli büyüme anlayışı bir yandan tüketime yönelik ihtiyaçları kamçılarıken diğer yandan da kural tanımadan sınırsız bir üretimi meşrulaştırmıştır. Doğayı insanın varoluşunun bir parçası olarak görmeyen, öteki olarak tanımlayan bu anlayış sebebiyle 20. yüzyılın sonlarına doğru sınırsız üretimin ve tüketimin belli bir seviyede tutulmasına yönelik tartışmalar başlamıştır. Esasen sürdürülebilirlik kavramı, bu sınırsız büyümeyi, dünya kaynaklarını yok edercesine üretime devam eden anlayışı dizginlemek üzere ortaya atılmış bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünyadaki hangi kaynağın ne kadar süre kullanılabileceğine dair istatistikler sıklıkla bu durumu teyit etmektedir. Buradan hareketle *sürdürülebilirlik*, doğa ve insanolu arasında bir denge oluşturarak kendi kendine yeten ve geleceğe de yetebilecek bir dünya kurabilmeyi amaçlamaktadır.

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA

Tüm dünyada ülkeler hızlı bir şekilde kalkınmaya ve sanayileşmeye çalışırken doğal

kaynakların muhafaza edilmesine yönelik olarak ortaya atılan *sürdürülebilir kalkınma* kavramının, sınır tanımayan üretim ve tüketim anlayışı ile ortaya çıkan olumsuz sonuçları en aza indirmeyi hedeflediği söylenebilir. Serbest piyasa ekonomisinin bir gereği olarak sürekli üretmek ve kazanmak üzerine kurulu kalkınmacı anlayış, kaçınılmaz olarak doğanın korunmasını hiçe saymaktadır. Kalkınma anlayışı, sanayi devrimi sonrasında meydana gelen hızlı üretme kapasitesini de kullanarak özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinde teknolojik ilerlemeyle birlikte her alanda dünya ekosistemine zarar veren gelişmelere ve büyük çevre felaketlerine yol açmıştır. Güncelliğini koruyan iklim krizi bile üretimin hızını azaltacak etkili adımlar atılmasını sağlamamıştır. Buna karşın sürdürülebilir kalkınma için başta Birleşmiş Milletler olmak üzere birçok kurum ve kuruluş konferanslar düzenlemiş ve çarpıcı istatistiklerin yer aldığı raporlar hazırlamıştır. Dolayısıyla ülkeler bazında birçok kurum ve kuruluş sürdürülebilir kalkınmayı benimsemiş ve eylem planları hazırlamışlardır.

Tüm bu girişimlere rağmen uzun yıllar boyunca kullanılan bir etiketlemenin ülkeler boyutunda psikolojik etkileri hala devam etmektedir. Dünya ülkelerinin bir sınıflamaya tabi tutularak, gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş olarak yaftalanması kalkınmayı adeta kutsallaştırmıştır. Sürekli üretimi destekleyen, tüketimi teşvik eden gelişmiş bir ülke olma hayali, ülkelerin kendi vatandaşlarına en büyük vaatleri arasında yer almaktadır. Diğer yandan, gelişmiş ülkeler hazırladıkları raporlarla gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerdeki yaşam standartlarını birçok açıdan eleştirme hakkını kendilerinde görmektedir. Bunun doğal sonucu olarak gelişmekte olan ülkeler ise hızlı bir şekilde kalkınmak ve standartlarını yükseltmek için doğayı ne kadar tükettiklerini umursamamaktadırlar. Dolayısıyla bir yandan hızlı kalkınma hamleleri devam ederken öte yandan kalkınmanın getirdiği yıkıcı etkileri ortadan kaldırmak pek de mümkün görünmemektedir. Oysa sorun büyüktür. Sorun, bugün dünyanın kaynaklarının sadece kendimize ait olan kısmını değil,

DOSYA

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İÇİN EĞİTİM

geleceğe ve gelecek nesillere ait olanı da tüketiyor olmamızdır. Halbuki, olması gereken, kendimize yetmek, hatta gelecek nesillere daha fazla yetecek bir dünya bırakmaktır.

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İÇİN EĞİTİM

Öte yandan, sürdürülebilir kalkınmanın hayata geçirilmesinde en önemli ayak olarak eğitim görülmektedir. Bu anlayışla ortaya atılan *sürdürülebilir kalkınma için eğitim* kavramı, bilinçli tüketici yetiştirmek, doğayı koruma bilincini genç nesillere aşlamayı hedeflemektedir. Bu hedef doğrultusunda hem formal hem de informal eğitim işe koşulmaktadır. Eğitim kurumlarında başlatılan ve tüm toplumda yaygınlaştırılmaya çalışılan geri dönüşüm bilinci çabaları ise yetersizdir. İşin özü, tüketmemek, daha az tüketmek ya da eski tabirle aza kanaat etmektir. Sürekli tüketimin, kapitalizmin elindeki tüm araçlarla desteklediği bir dünyada bu kavram her ne kadar ütöpik görünse de sürdürülebilir kalkınma için eğitim kavramı güncelliğini korumaktadır. Bu amaçla eğitimin sürdürülebilir kalkınmayı destekleyecek şekilde tüm kademelerde dizayn edilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Diğer taraftan, modern eğitimin belki de en büyük açmazı kayıtsız ve şartsız olarak kalkınmayı ve piyasayı destekleyen bir yapıda dizayn edilmiş olmasıdır. Modern okulda, kalkınmacı piyasanın ideolojisi desteklenmekte ve ders müfredatının özünü oluşturmaktadır. Bireylerin bu sisteme uygun bir şekilde aldıkları eğitimle iş bulabilecekleri ve kariyerlerine devam edebilecekleri öngörülmektedir. Dolayısıyla, kalkınmacı modern eğitim anlayışı daha adil ve insani bir düzen kurmaktan giderek uzaklaşmakta, bireylerin gizli potansiyellerini ortaya çıkaramamakta ve onları ahlaki yönden zenginleştirecek bir çaba sergilememektedir. Maalesef bu şekilde dizayn edilmiş bir yapının sürdürülebilir

Ne acıdır ki sürdürülebilir kalkınma için eğitim kavramı ile eğitim kalkınma için bir araç kılınmaya çalışılmaktadır. Oysa, insanı merkeze alan ideal bir eğitim anlayışı benimsemek eğitim kavramına hak ettiği değeri vermekle yakından ilişkilidir.

kalkınmayı sağlayacak bir altyapı hazırlanması elbette mümkün görünmemektedir. Eğitimin piyasanın emrinde olduğu bir dönemde yaşıyoruz. Kalkınmanın emrindeki bir eğitimden kanaat ve merhamet ummak ve adil bir dünya sağlanmasını beklemek safdillik olacaktır. Çünkü bireyleri sürdürülebilir kalkınmayı destekleyecek şekilde eğitmenin bir olanağı bulunmamaktadır. Kalkınmacı ve piyasacı anlayışı destekleyen üst kuruluşlar ve belli odakların fikirleri insanı önceleyen bir dünya düzenini istememektedir.

Sonuç olarak, sürdürülebilir kalkınma anlayışı kalkınmanın aşırı rekabetçi sürekli ve üretime ve tüketime dayalı yapısını dizginlemek amacıyla ortaya çıkmıştır. Kalkınmadaki bu aşırılık aslında eğitim anlayışına da yansımıştır. Öğrencilerin başa-

rılı sayılabilmesi için akademik başarı esas alınmaktadır. Bu durum, kalkınmadaki rekabetçi anlayışın aynısının eğitimde de söz konusu olduğunu göstermektedir. Eğitim anlayışı, sınıflayıcı, sıralayıcı ve etiketleyici bir hal almıştır. Öğrenci ilim peşinde koşmamakta, merak duymamaktadır. Sadece not ve diploma odaklı nesillerin eğitimden beklentisi sadece okulun bir iş ve kazanç kapısı olmasından öte bir şey değildir. Ne acıdır ki sürdürülebilir kalkınma için eğitim kavramı ile eğitim kalkınma için bir araç kılınmaya çalışılmaktadır. Oysa, insanı merkeze alan ideal bir eğitim anlayışı benimsemek eğitim kavramına hak ettiği değeri vermekle yakından ilişkilidir. Şu soruya cevap vermemiz gerekiyor: Eğitim, kalkınma için mi var? Kalkınma, eğitim için mi var? Ne neyi şekillendirmeli? İnsan odaklı bir eğitim anlayışının elbette kalkınmayı şekillendirmesini tercih ederiz. İnsana iradesini kullanabilmeyi öğretecek, yüksek toplumsal ve ahlaki sorumluluklar kazandıracak bir eğitim anlayışına ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKLAR

- Berryman, T., & Sauvé, L. (2016). Ruling relationships in sustainable development and education for sustainable development. *The Journal of Environmental Education*, 47(2), 104-117.
- Elliott, J. (2012). *An introduction to sustainable development*. New York: Routledge.
- Kabadayı, R. (2015). Sürdürülebilir kalkınma ve eğitim. İ. Aydın & Ş. Çınkır. (Eds). *Prof. Dr. Ethem Başaran'a Armağan. Eğitimde 52 yıl içinde* (165-179). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Teksöz, G. (2014). Geçmişten ders almak: Sürdürülebilir kalkınma için eğitim. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 31(2), 73-97.
- Topçu, N. (2017). *Türkiye'nin maarif davası* (20. Baskı). İstanbul: Dergah Yayınları.
- Turan, S. (2014). Ahlaki açıdan modern okulun açmazı: Eleştirel bir bakış. *Yeni Türkiye Dergisi*, 10(58), 246-252.
- Turhan, Y. (2020). Kalkınma kavramının tarihsel süreci ve etimolojik analizi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (29), 149-164.

DOSYA

SÜRDÜRÜLEBİLİR
KALKINMA İÇİN EĞİTİM

Prof. Dr. Adem ŞAHİN

Türk Standardları Enstitüsü (TSE)
Yönetim Kurulu Başkanı

Küresel Pazarda Sürdürülebilirliğin Anahtarı: **Standartlar ve Standardizasyon**

Günümüz ekonomik düzeninde bilgiye sahip olma, üretim verimliliği üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir. Bu durum ekonomik büyümeyi de etkileyen temel parametrelerden biri haline gelmiştir.

DOSYA

SÜRDÜRÜLEBİLİR
KALKINMA İÇİN EĞİTİM

Günümüzde mal ve hizmetlerin, üretim faktörlerinin, teknolojik birikimin ve finansal kaynakların ülkeler arasında serbestçe dolaşabildiği; mal, hizmet ve finans piyasalarının giderek bütünleştiği bir süreç yaşanmaktadır. Her türlü mal ve hizmetin dünyanın çok farklı bölgelerinde üretilip, yine çok farklı alanlarında satılmasını sağlayan bu süreçte etkin bir aktör olabilmenin yolu, uluslararası standartlara uygun mal ve hizmet üretiminden geçmektedir. Uluslararası standardizasyon, uluslararası ticarete yaşanan artışla birlikte kaçınılmaz olarak tüm ülkelerin gündemindeki öncelikli konulardan biri haline gelmiş bulunmaktadır. Hızla gelişmekte olan Türk sanayisi ve Türk sanayicilerinin küresel ölçekte yaptıkları ihracat ve ticaret ile bunun ülke ekonomimize sağladığı katkılar dikkate alındığında uluslararası standartlara ve standardizasyona vermemiz gereken önem net bir şekilde görülmektedir.

Klasik ekonomilerde, ekonomik büyüme sermaye ve emek (iş gücü) gibi faktörlere bağlı iken yoğun bilgiye dayalı günümüz ekonomilerinde tek başına bu faktörler, ekonomik büyümenin gelişmesini tahmin etmek veya ön görmek için yeterli gelmemektedir. **Günümüz ekonomik düzeninde bilgiye sahip olma, üretim verimliliği üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir.** Bu durum ekonomik büyümeyi de etkileyen temel parametrelerden biri haline gelmiştir. Bir ülkedeki teknik gelişmelerin o ülkedeki bilginin artmasına vesile olduğu aşikâr olmasına karşın bilginin nicelik olarak ölçümü zordur. Mevcut bilgi düzeyinin belirlenmesinde yararlı olduğu kanıtlanmış bir dizi göstergelerde kabaca mevcuttur. Bunlardan bazılarını örnek olarak, bir ülke için geçerli patent ve yabancı fikri mülkiyet sahiplerine ödenen lisans sayıları verilebilir. Bu göstergeler, araştırma ve geliştirme alanındaki başarılı yatırımların sonucu olarak bir ülkenin

teknik ilerlemesini temsil edebilmektedir. Teknik ilerleme, ancak tüm ekonomi geneline yayıldığı durumlarda öncelikli bir etkiye sahiptir.

Standartlar, teknik bilginin ekonominin tümüne yayılabilmesi içinde gerekli ortamı sağlayan önemli bir ekonomik araçtır. Bir ülkedeki standart kullanımının fazlalığı veya başka bir ifade ile ulusal veya uluslararası standardizasyon süreçlerine katılımın artması ve bu alandaki sağlanacak hâkimiyet o ülke için teknik bilginin bütüne yayılmasına aracılık edecektir. Böylece işletmelerde veya sanayide artan verimlilik ile birlikte ekonomik büyümede kendiliğinden gelecektir.

Standardizasyon ve standartlar, ülkele-
rin ekonomisi üzerindeki birçok yükü kaldırabilme potansiyeline sahip iken ayrıca verimlilik artışına sebep olarak ülkelerin büyümesi üzerinde de pozitif etki yapan araçlardır. Standardizasyonun ülkemizde hak ettiği gerçek yerine ve değerine ula-

Standartlar, teknik bilginin ekonominin tümüne yayılabilmesi için de gerekli ortamı sağlayan önemli bir ekonomik araçtır. Bir ülkedeki standart kullanımının fazlalığı veya başka bir ifade ile ulusal veya uluslararası standardizasyon süreçlerine katılımın artması ve bu alandaki sağlanacak hâkimiyet o ülke için teknik bilginin bütüne yayılmasına aracılık edecektir.

Standartların ve standardizasyonun gelişmiş ülkelerdeki GSMH'ye direkt etkisi %1-4 seviyeleri arasında olup dolaylı etkileri ile birlikte bu oran daha da yükseklerle çıkmaktadır.

şabilmesi için milli standart kuruluşumuz TSE ile tüm ülke politikacılarına bu yönde önemli büyük görevler düşmektedir. Ancak tüm bu görevler içerisinde en büyük görev işin gerçek sahibi olan sanayicilerimiz ile diğer paydaşlarımızın bu işe gereken önemi ve değeri vermesinden geçmektedir. Standartlar, uluslararası teknoloji şirketlerinin trendleri hakkında bilgi sahibi olunmasına imkân vermekte böylece gelecek teknolojilere hazırlanmaya katkı sağlamaktadır. *Öte yandan kendi teknolojilerinin uluslararası standart olarak kabulünü sağlayan ülkeler, bu sayede küresel pazarda hâkim konuma gelmektedirler.* Geliştirdikleri yeni teknolojileri ulusal, bölgesel veya uluslararası standart teşkilatlarına kabul ettirerek rekabet üstünlüğü kazanmak isteyen işletmeler, bu teknolojilerle ilgili bilgileri standart hazırlama komitelerine sunarak onları ikna etmeye çalışır. Bu süreç sayesinde de komitenin diğer üyeleri bu yeni teknoloji ile ilgili bilgilere diğer işletmelerden çok

daha önce ulaşılmış olur. Farklı katılımcıların bu çabaları standardizasyon sürecini farklı tasarımların mücadelesine, bu tasarımların karşılıklı müzakeresine ve karşılıklı bilgi alışverişine çevirir. Bu nedenlerle gelişmiş ülkeler standartları; teknoloji, bilgi transferi ve küresel pazar istihbaratı sağlayan dokümanlar olarak değerlendirmekte, ulusal ve uluslararası standardizasyon faaliyetlerinde belirleyici rol oynamaya çalışmaktadır. Dolayısı ile ülke olarak Standardizasyonu, Ar-Ge ve inovasyonun yanına katmak ve bu yönde yeni politikalar koymak durumundayız. Uluslararası ticarete ürünlerin sınırlardan kolayca geçişini sağlayan ve adeta pasaport niteliğinde olan standartların ve standardizasyon faaliyetlerinin özellikle gelişmiş ülkelerin stratejik hedefleri arasında yer aldığını bilmek bu yönden çok şaşırtıcı gelmemektedir.

STANDARTLARI TAKİP EDEN DEĞİL, STANDARTLARA YÖN VEREN BİR ÜLKE!

Standartlar, ticaretin uluslararası dilidir. Standartlar, alıcı ile satıcı arasında, tarafların birbirini anlama derecesini güçlendirmek suretiyle ticari iletişime katkı sağlamaktadır. Standartlar sayesinde, satıcıların ürünlerinin tüm özelliklerini teknik detayları ile anlatmak, rakip ürünlerle arasındaki farkı ortaya koymak ve ürünün alıcı ihtiyacını karşılama kapasitesini anlatabilmek için vermesi gereken uğraşı azalmaktadır. Standartların olmadığı bir dünyada tarafların birbirleri ile anlaşmaları, özellikle de günümüzün değişen ve çeşitlenen ürün, hizmet çeşitliliği karşısında adeta imkânsız gibidir.

Dış ticaret ekonomik büyümenin motoru olarak görülmektedir. Dış ticaret günümüzde tüm ülkelerin öncelikli politikaları arasında yer almakta, ihracatlarını artırabilmek için ülkeler çeşitli politikalar uygulamaktadırlar.

Dış ticaretin başlıca faydaları şunlardır:

- Ülkelerin kendi üretmedikleri veya yeterince üretmedikleri mal, hizmet ve kaynakları temin etmelerini sağlar,
- İç piyasa fazlası ürünlerin yeni pazarlara ulaşmasına imkân sağlar,
- İhracat sayesinde daha büyük pazara ulaşılacağı için ölçek ekonomisinden yararlanmayı sağlar.

Dış ticarete özellikle ileri teknoloji ihracatında gelişmiş ülkeler diğer ülkelere göre büyük avantajlara sahiptir. Bu sebeptendir ki gelişmiş ülkeler dünya ticaretinin serbestleştirilmesi için büyük gayret göstermektedirler. Yerli üreticilerinin diğer ülke pazarlarına rahat girebilmesi, ürünlerini rahat satabilmeleri için dünya ticaretinin serbestleştirilmesi, gümrük vergisi gibi dış ticareti engelleyen faktörlerin kaldırılması için Dünya Ticaret Örgütü aracılığı ile liberal bir küresel pazar oluşturmaktadırlar.

Dünya Ticaret Örgütü, uluslararası standartların varlığı durumunda ulusal standartlar aranmaması politikasını benimsemektedir. Ancak uluslararası standart belirlenmesinde gelişmiş ülkeler daha etkin pozisyonda oldukları için sonuç itibarı ile gelişmiş ülkeler lehine standartlar ve teknik düzenlemeler dış ticarete etkin rol oynamaktadır. Dış ticaretin ekonomik büyümede önemli rol oynaması ve standartların da dış ticaretin ortak dili konumuna gelmiş olması açıkça göstermektedir ki, standartlar dış ticaret üzerinden ülke ekonomilerinin büyümesine ciddi katkı sağlamaktadır.

Liberalleşen dış ticaret ile birlikte gümrük tarifeleri ve kotalar gibi tarife engeller ortadan kalkarken onların yerini tarife dışı engel olarak tanımlanan standardizasyon, teknik düzenlemeler gibi yeni koruma politikaları almaktadır. ABD Ticaret Bakanlığı raporlarına göre dünya ticaretinin %80'i standartlar ve teknik düzenlemelerden etkilenmektedir. Günümüzde bu oranın ve ederinin çok daha yukarılara çık-

DOSYA

SÜRDÜRÜLEBİLİR
KALKINMA İÇİN EĞİTİM

miş olması kuvvetle muhtemeldir. Dünya pazarlarına ulaşabilmek için standartlara uygun üretim gerçekleştirilmesi zorunludur. Buna karşılık, dış ticarete geçerli olan standartların tüm ülkeler için aynı fırsat eşitliğini sağladığı iddia edilemez. Çünkü hâkim olan standartlar daha çok gelişmiş ülkelerin standardizasyon faaliyetleri sonucu oluşmuş standartlardır ve dolayısıyla bu ülkeler standartlara uygun üretim gerçekleştirmekte diğer ülkelere göre avantajlı konumdadır.

Gelişmiş ülkeler, dünya ticaretindeki üstün konumlarını sürdürebilmek için standardizasyon faaliyetlerine etkin katılım gerçekleştirmektedir. Uluslararası Standardizasyon Teşkilatı (ISO) komitelerine katılım oranlarına bakıldığında, gelişmiş ülkelerin bu konuya ne kadar önem verdikleri açıkça görülmektedir. Örneğin, Almanya ISO bünyesinde kurulu bulunan toplam 745 teknik komitenin 705'indeki çalışmalara aktif katılım sağlarken bu komitelerin 132'sinin yönetim görevini de üstlenmiştir. Türkiye ise 136 komitenin çalışmalarını takip etmekte ve bunların sadece 2'sinin yönetiminde söz sahibidir. Keza, TSE'nin ülkemiz iş dünyası, akademik çevreler, bürokrasi ve ilgili tüm tarafların yapmış olduğu çalışmalardan elde ettiği bilgileri uluslararası standart hazırlama kuruluşlarına götürmek üzere kurduğu Ayna Komiteler (Milli Teknik Komiteler) ilgi de gelişmiş ülkelerin Teknik Komite ve bu komitelerde çalışan uzman sayılarıyla karşılaştırıldığında maalesef düşük seviyededir.

Ülkemizin ekonomik yönden içeriden ve dışarıdan gelecek her türlü baskı ve etmene karşı sağlam bir pozisyon almasında standartların sağlayacağı katkı azımsanmamalıdır. Standartların ve standardizasyonun gelişmiş ülkelerdeki GSMH'ye direkt etkisi %1-4 seviyeleri arasında olup dolaylı etkileri ile birlikte bu oran daha da yükselmeye başlamıştır.

O halde standardizasyondan sorumlu

Ülkemizin ekonomik yönden içeriden ve dışarıdan gelecek her türlü baskı ve etmene karşı sağlam bir pozisyon almasında standartların sağlayacağı katkı azımsanmamalıdır. Standartların ve standardizasyonun gelişmiş ülkelerdeki GSMH'ye direkt etkisi %1-4 seviyeleri arasında olup dolaylı etkileri ile birlikte bu oran daha da yükselmeye başlamıştır.

kuruluş olarak sanayicilere ve diğer paydaşlarımıza bu hususları sürekli hatırlatarak, onların bu süreçlerde etkin katılımını ve gündelik işlerinde standartların kullanımını sağlayacak politika ve hedefleri oluşturmak durumundayız. Bakanlıklar ve kural koyucu otoriteleri de bu konularda bilgilendirmek ve buna göre yönlendirmek gerçeği ile karşı karşıyayız.

Standardizasyon ülkelerimizde hak ettiği gerçek yerine ve değerine ulaşabilmesi için milli standart kuruluşu olarak bizlere bu yönde önemli görevler düşmektedir.

Hızla gelişen teknolojiyi yakalamak isteyen özellikle gelişmekte olan bizler gibi ülkelerin standardizasyon faaliyetlerine stratejik yaklaşım ile bakmaları gerekmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkeler karşısında rekabet güçlerini artırabilmeleri için ulusal stratejileri; dünya pazarlarındaki teknik gereklilikleri anlamaya ve ileri teknolojiye sahip olmaya odaklanmak olmalıdır. Bununla eş zamanlı olarak ürün özelliklerimizin uluslararası standartlara girmesinin sağlanması, ülkemizde uluslararası standartlara uygunluğun sürdürülebilirliğini de garanti altına alacaktır.

Bu alanda bir politika gelişimi olarak standartları takip eden değil, standartlara yön veren ülke olmamız gerekir. Standartlar küresel ekonomiyi şekillendiren temel altyapı dokümanlarıdır. Bizim bu aşamada standartları takip etmemiz ekonomide rekabetçi hedeflerimiz için yeterli değildir. Standartları takip etmek bugün küresel ekonomide var olabilmek için asgari gerekliliktir. Standartların oluşumunda etkin ve aktör olarak yer alabilmemiz, kendi çıkarlarımız için standartları şekillendirmemiz ve böylece küresel ekonomiye yön veren bir ülke olabilmemiz gerekir. Temel altyapı dokümanları olan standartlardaki etkinliğimiz, ekonomide etkinliğimiz, rekabet ve kalite avantajı anlamına gelecektir.

Ülkemizin küresel pazarda güçlü olabilmesinin anahtarı, TSE'nin bölgesel ve uluslararası standardizasyon kuruluşlarında etkin olarak yer alabilmesidir. Türkiye,

standart kuruluşlarının bünyesinde bulunan idari ve teknik yönetim organlarında aktif olarak yer almak ve bu kuruluşlar nezdinde hem ülkemizin ve hem de kurumumuzun çıkarlarına daha iyi hizmet edebilmek ve böylece uluslararası arenadaki konumumuzu güçlendirmek için yoğun ve aktif bir çalışma içerisinde olma zorunluluğumuz bulunmaktadır. Türk Sanayisinin ve sanayicilerinin küresel standardizasyon sistemi içerisinde tam söz sahibi olmasını amaç edinmiş bir TSE, ne yazık ki bugüne kadar yaptığı çalışmalarda sanayicilerimizden yeterli desteği görmemiş ve ülkemizin bu alanda temsili çok düşük seviyelerde gerçekleşmiştir.

Teknik Komite Faaliyetlerine aktif katılımının sağlanarak kısa vadede temsil amaçlı, uzun vadede ise Teknik Komite Sekreteryası/Başkanlığı veya Çalışma Grubu uzmanı gibi pozisyonlarda bulunmak aynı zamanda bu kurumların idari karar organlarında ve yönetimlerinde söz sahibi olmak ülkemizin standartları belirleyen bir ülke statüsüne kavuşma stratejik hedefine ulaşması için atılmış bir adım olacaktır.

Sonuç olarak TSE koordinesinde ve önderliğinde aşağıdaki kurum/kişiler ile sürekli birlikte çalışılmalı ve ülke genelinde;

■ Sanayici ve diğer Paydaşlarımız, özellikle Uluslararası standardizasyon süreçlerine aktif, etkin ve sürdürülebilir bir biçimde katılmalı,

■ Üniversite ve akademisyenler, standartlar ve standardizasyona dair bilimsel temelli saha araştırmaları yapmalı (stratejik önemi, iktisadi önemi vb.), lisans ve lisansüstü seviyede eğitim faaliyetlerinde bulunmalı,

■ Mevzuat yapıcı ve düzenleyici kuruluşlar, ülke politika ve stratejilerinin belirlenmesinde standardizasyonu bir politika olarak (ArGe ve İnovasyon benzeri) ele almalı ve uygun strateji dokümanları ile sürekli bu alanı ülke içerisinde destekleyici bir pozisyonda bulunmalıdır.

gelişmiş ülkelerce belirlenen standartları kendi pazarına tatbik etmekle yetinmemeli, kendi üretim ve tüketim ihtiyaçları doğrultusunda, dünya ticaretinin daha adil ve şeffaf bir ortama taşınmasını sağlayacak küresel standartların oluşmasına da azami derecede katkı sağlamalıdır.

Ülkemizin milli standardizasyon kuruluşu olan TSE, asli görevi standardizasyon faaliyetlerini ülke geneline yayarak sanayicilerimizi bu süreçte doğrudan dâhil etmek ve ülkemizi bu alanda uluslararası seviyede söz sahibi kılarak, sanayicilerimizi küresel rekabette avantajlı bir konuma taşımak hedefi ile büyük bir gayretle çalışmaktadır.

Bu maksatla sanayileşme ve dış ticaret politikalarımızı da yeni sanayi devriminin gereklerine göre yeniden güncellemeli ve standardizasyona bu süreçte hak ettiği değer verilmelidir. Ülkemiz için böylesine önemli bir görevi yerine getirmek üzere TSE'nin Standart Hazırlama faaliyetlerine

Standartların olmadığı bir dünyada tarafların birbirleri ile anlaşmaları, özellikle de günümüzün değişen ve çeşitlenen ürün, hizmet çeşitliliği karşısında adeta imkânsız gibidir.

tüm ilgili tarafların katkı ve katılımlarını da beklemekteyiz.

TSE olarak Avrupa Standardizasyon Komitesi (CEN) ve Avrupa Elektroteknik Standardizasyon Komitesi (CENELEC) gibi bölgesel ve Uluslararası Standardizasyon Kuruluşu (ISO) ile Uluslararası Elektroteknik Komisyonu (IEC) gibi uluslararası

Dijital Oyun ve Çocuk

Oyunlar üzerine yapılan araştırmalarda, bu oyunların %81 oranında en az bir şiddet unsuruna yer verdiği, yarıdan fazlasının ciddi oranda fiziksel şiddet ve ölüm öğeleri içerdđi, yine birçok pornografik ve etnik ayrımcılık öğelerinin oyunlarda bulunduğu görölmüştür.

Şule Toyran Okul Öncesi Eğitim Uzmanı

Teknolojinin her geçen gün hayatımızı daha da kuşatması ile birlikte çocukların en temel ihtiyacı ve uğraşı olan “oyun”un da anlam ve içeriğinin değiştiği görülmektedir. En temel anlamıyla çocuğun işi olan oyun, tarihi sürecinde hiç yaşanmamış bir biçimde yetişkinlerin de dahil olduğu dijital bir vakit geçirme aracına dönüşmüş, oyun denildiğinde akıllara çocukların sokaklarda neşe içerisinde bağırsarak oynadıkları oyunlar yerine ekran karşısında, sanal karakterlerle gerçekleştirilen bir etkileşim gelir olmuştur.

Dünya üzerinde yaklaşık **4,54 milyar** kullanıcısı bulunan dijital oyunlar kişisel bilgisayar, oyun konsolu ve mobil oyunlar olarak 3 gruba ayrılmaktadır. Konsol, kulaklık vb. tüm yan ürünleri ile birlikte oyun endüstrisinin 2021 yılı pazar büyüklüğünün 180 milyar dolara ulaşması beklenmektedir. İlk olarak 1960’lı yıllarda ortaya çıkan dijital oyunlar, günümüzde her yaş ve gelir grubunun ihtiyacına ve ilgi alanına göre üretilen içeriklerle tüketicileri kendisine çekmeye devam etmektedir. Özellikle mobil cihazların yaygınlaşmasıyla her yaşta insanın daha kolay erişebildiği dijital oyunlar arasında; yapı oyunlarından, yemek pişirme oyunlarına, spor oyunlarından strateji ve

savaş oyunlarına kadar farklı tür ve kategorilerde çevrim içi veya çevrimdışı oynanabilen milyonlarca seçenek bulunmaktadır. Türkiye’nin de hem üretici hem de tüketici potansiyeliyle liderler arasında bulunduğu oyun sektörü dünya genelinde yükselen bir pazar olarak **Yaratıcı Sektörler** başlığında değerlendirilmekte ve bu alana yapılan yatırımların gittikçe arttığı, oyun geliştirme laboratuvarları kurulduğu ve hatta üniversitelerde oyun tasarım bölümleri açıldığı görülmektedir. Dijital oyunlar **e-Spor** ismiyle bir spor dalı olarak kabul edilmekte, çocuklar erken yaşlardan itibaren e-Sporcu olmak ve dijital oyun müsabakalarına katılabilmek adına gittikçe artan bir şekilde bu oyunlarla uzun süreli zaman geçirmektedir. 2019 yılı sonunda başlayan Covid-19 pandemisinin ve karantina uygulamalarının da dijital oyun pazarında büyük bir patlama yaşanmasına sebep olduğu bilinmektedir.

Dijital oyunların bu denli etkili olmasının arkasında zaman geçirme, eğlenme, sosyalleşme hatta kazanç sağlama gibi birçok sebep bulunmaktadır. Diğer yandan eğitim psikolojisinde kullanılan tekniklerin dijital oyun kurgularında başarılı bir biçimde kullanılıyor olmaları da oyunların etkinliğini arttıran bir diğer unsur olarak gösterilmektedir.

Profesyoneller tarafından üretilen bu oyunlar farklı zorluk seviyelerinde hedeflere sahiptir ve aktif katılım, geri bildirim ve tekrar imkânı vardır. Oyunlar farklı bilgi ve beceri seviyelerindeki kullanıcılara hitap etmesi sebebiyle farklı seviyelere uyarlanmış pratik yapma olanakları sunmaktadır. İstenilen davranışı geliştirmeye yönelik dış ve iç motivasyon sağlayıcılar; puan, donanım, para, güç, yüksek seviyelere ulaşma isteği, çekişme, mücadele gibi olgularla desteklenmektedir. Dijital oyunlarda seviyeler gittikçe zorlaşmakta, oyuncu bir üst seviyeye geçişle ödüllendirilmektedir. Kısacası dijital oyunlar oyuncunun ilgi ve motivasyonunu canlı tutarak oyun oynama süresini de uzatacak pek çok motifle bezenmektedir.

Dijital oyun pazarı, Yaratıcı Sektörler başlığında değerlendirilmekte ve bu alana yapılan yatırımların gittikçe arttığı, oyun geliştirme laboratuvarları kurulduğu ve hatta üniversitelerde oyun tasarım bölümleri açıldığı görülmektedir.

ANALİZ

DİJİTAL OYUN
VE ÇOCUK

RİSKLİ İÇERİKLER

Dijital oyunlar eğitimde, istenilen bir davranışın/kavramın ediniminde de etkin şekilde kullanılabilir. Oyunların el göz koordinasyonu, dikkat ve uzamsal beceriler gibi alanlarda fayda sağlayabildiği bilinmektedir. Bununla birlikte online oyunların içerikleri başı başına incelenmesi gereken bir alan oluşturmaktadır. Mavi balina gibi birçok çocuğun ölümüne neden olan uç örneklerin yanı sıra, sıradan veya masum görünen oyunlar da içerisinde çocuklara yönelik pek çok riski barındırmaktadır. **UNICEF “Dünya Çocuklarının Durumu 2017, Dijital dünyada Çocuklar”** başlıklı raporunda çocukların dijital ortamlarda karşı karşıya buldukları riskleri üç başlıkta belirtmiştir.

1. İçerik: Çocuğun uygun olmayan içerikle karşılaşma durumu. Şiddet, cinsellik, pornografi, ırkçı, ayrımcı vb. içerikler, sağlıksız tehlikeli davranışları öneren platformlar. (Dijital oyunlarda tüm bu içerikler herhangi bir yaş sınırlandırması ve sansür olmadan tüm kullanıcıların erişebileceği şekilde bulunmakta, bir kısım dijital oyunlarda yaş ibaresi olmakla birlikte özellikle mobil oyunlarda yaş sınırı uygulanamamaktadır.)

2. Temas Riskleri: Çocuğun risk içeren içeriklere katılma veya kendilerine zarar verebilecek kişilerle temas kurma durumu. (Özellikle Mavi Balina oyunu ile gündeme gelen oyunlar içerisindeki özel mesaj gönderme seçeneğiyle çocuklar oyundaki tanımadıkları kişilerle doğrudan iletişim kurabilmektedir.)

3. Davranış Riskleri: Çocuğun riskli içeriklere katkıda bulunacak şekilde davrandığı durumlardır. (Çocukların dijital ortamda gördüğü içeriklere benzer uygulamalarla diğer çocuklara yönelik siber zorbalık yapma durumudur.)

Oyunlar üzerine yapılan araştırmalarda, bu oyunların %81 oranında en az bir şiddet unsuruna yer verdiği, yarısından fazlasının ciddi oranda fiziksel şiddet ve

ölüm öğeleri içerdiği, yine birçok pornografik ve etnik ayrımcılık öğelerinin oyunlarda bulunduğu görülmüştür. Bu tür oyunlarda şiddet, cinsellik, erotik öğeler, pornografi, düşmanlık, öldürme, yaralama, soygun, hırsızlık, kumar, küfürlü kelimeler ve söylemler ve hatta ırkçı yaklaşımlar iç içe ve sansürsüz bir şekilde bulunmaktadır. Savaş ve macera içerikli dijital oyunlarda şiddet en gerçekçi ve en vahşi haliyle oyunun bir gereği olarak sunulmaktadır. Pek çok oyunda ırkçı öğe-

lere yer verildiği, siyahilerin kötü giyimli, suçlu, beyazların ise iyi giyimli, zengin kişiler olarak sunulduğu görülmektedir. Bu oyunlarda kadınlar genellikle zayıf, yan karakterler veya cinsel objeler olarak yer alırken cinsellik içeren eylemlere sansürsüz olarak erişilebilmektedir. Bir dönem özellikle küçük çocukların sıklıkla oynadığı GTA oyunu buna bir örnek olarak gösterilmektedir. Bu oyunlar aynı zamanda belirli bir ideoloji ve kültürün aktarımı için de kullanılmaktadır. Oyunlarda belirli görüş ve inançlara ait sembol ve söylemlerin yerleştirilmeleri ayrıca tartışma konusu olmaktadır.

Eğitim psikolojisinde kullanılan tekniklerin dijital oyun kurgularında başarılı bir biçimde kullanılıyor olmaları da oyunların etkinliğini arttıran bir diğer unsur olarak gösterilmektedir.

ŞİDDETE ÖZENDİRME

Profesyonel firmalarca ve yüksek görüntü teknolojileriyle hazırlanan bu oyunlardaki şiddet içerikleri, profesyonel orduların kullandığı simülasyon eğitimleri ile birebir benzerlik göstermektedir. Üzerine büyük yatırımlar yapılan benzer savaş oyun simülasyonları birçok ülkede askeri eğitimde giderek artan bir şekilde kullanılmakta ve askeri başarıyı arttırıcı etkisi olduğu görülmektedir. Bu durum bu tür oyunları oynan-

Özellikle şiddet ve kumar içerikli oyunların oyun bağımlılığı ve davranış problemleri ile ilişkisi üzerinde çok sayıda veri bulunmaktadır. Araştırmalar özellikle erkek çocukların dijital oyunlara ilgi ve bağımlılık oranlarının kızlardan daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

yan çocuklarla ilgili pek çok endişe ve iddiayı gündeme getirmektedir. Benzer şekilde özellikle Amerika'da okul baskını vb. toplu öldürme eylemleri gerçekleştiren çocuklar üzerinden yürüyen tartışma ve araştırmalar sonucunda bu oyunlar suç işleme ile doğrudan ilişkilendirilememekle birlikte bu suçların faili olan çocukların uzun süre bu tip oyunlar oynayarak adeta eğitim aldıkları görülmektedir.

Dijital oyunlarda suçlar, oyunun bir gereği olarak sunulmakta, başarıya erişmek için bir araç olarak haklı olarak gösterilmektedir. Milyonlarca çocuğun zaman geçirme, boş zaman değerlendirme ve eğlence amacıyla oynadığı ancak zamanla bağımlılığa dönüşebilen online oyunlar yoluyla şiddet sıradanlaşmakta ve masumlaştırılmaktadır.

DİJİTAL OYUNLAR DAVRANIŞSAL VE FİZYOLOJİK SORUNLARA NEDEN OLABİLİR

Dijital oyunların uzun süreli oynanmasının kas iskelet sistemi, göz sağlığı, uyku kalitesinde bozulma gibi fizyolojik problemlerin yanı sıra özellikle şiddet içerikli oyunların

çocukların olumlu davranış geliştirme becerilerinde körelme, saldırgan davranışlar göstermede artış, sosyal iletişim becerilerinde zayıflama, empati kurma becerisi ve başkalarının acılarına karşı duyarsızlaşma durumları gözlemlenmektedir.

Bu tür oyunlar oynayan çocuklar üzerinde görülen olumsuz etkileri şu şekilde belirtilmektedir;

■ Saldırganlık, şiddete eğilimde artış, huzursuzluk ve sosyal davranış problemleri oluşturmaktadır.

■ Gerçek dünya ve sanal dünyayı ayırt etmede zorlanan küçük çocuklarda oyunlardaki davranışları gerçek dünyada deneme ve uygulama arzusu oluşturmaktadır.

■ Çevrelerini ve dünyayı daha korkulacak bir ortam olarak algılamaya ve kendilerini silah veya kesici-delici alet taşıyarak korumaya yönelik tedbirler almaya yönlendirmektedir. (Bu durumda da sanaldaki şiddet gerçek hayata taşınmış olmaktadır.)

■ Çevrelerindeki şiddet olaylarına veya şiddet mağdurlarına karşı duyarsızlaşma ve vurdumduymazlık meydana getirmektedir.

■ Daha çok şiddet içerikli materyale ulaşma ve izleme isteğini arttırmaktadır.

Oyunun diğer ilgi alanları ve günlük aktivitelerden öncelikli hale gelmesi, olumsuz sonuçlarına rağmen oyun oynamanın durdurulmaması ve bu durumun 12 aydan uzun sürmesi olarak nitelendirilen ve duygusal ve sosyal problemlere yol açan oyun bağımlılığı Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2018 yılında ruhsal bozukluk kategorisine alınmıştır.

Özellikle şiddet ve kumar içerikli oyunların oyun bağımlılığı ve davranış problemleri ile ilişkisi üzerinde çok sayıda veri bulunmaktadır. Araştırmalar özellikle erkek çocukların dijital oyunlara ilgi ve bağımlılık oranlarının kızlardan daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer yandan sosyoekonomik seviyeleri yüksek çocukların dijital araç ve içeriklere daha kolay ulaşabilmelerinin de bağımlılık düzeyini artırıcı etkisi olduğu görülmüştür.

Dijital oyunların olumsuz etkileri en fazla çocuklar ve gençleri tehdit etmektedir. TÜİK verilerine göre 2019 yılında Türkiye nüfusunun %27,5'ini 0-17 yaş arası çocuklar oluşturmaktadır. Yine TÜİK verilerine göre (2013) 6-15 yaş grubu çocukların 60,5'i bilgisayar, yüzde

ANALİZ DİJİTAL OYUN VE ÇOCUK

50,8'i internet, yüzde 24,3'ü cep telefonu kullanmaktadır. Çocuklar interneti yüzde 84,8'le en çok ödev veya öğrenme amacıyla kullandıklarını belirtirken bunu yüzde 79,5'le oyun oynama, yüzde 56,7'yle bilgi arama, yüzde 53,5'le sosyal medya ağlarına katılma takip etmiştir.

Toplumsal yapının ciddi bir değişim ve dönüşümden geçtiği günümüzde dijital oyunların zararlarından korunması adına ailelere ciddi görevler düşmektedir. Ailelerin çocuklarıyla yakından ilgilenerek güçlü bir sosyal ve duygusal bağ kurmalarının yanı sıra:

■ Tablet, telefon gibi cihazları çocuklara hediye olarak özellikle erken yaşta sunmamaları,

■ Dijital oyunların içerikleri hakkında çocukları ile konuşmaları ve uygun içerikli eğitici ve eğlenceli oyunları seçmeleri için yönlendirmeleri,

■ Oyunların içerikleri hakkında konuşarak sanallık ve gerçek hayat arasındaki farkı anlamaya çalışmalarına yardımcı olmaları,

■ Oyun bağımlılığına karşı çocuklarını takip etmeleri,

■ Oyun cihazlarını tavsiye edilen şekliyle, ekrandan belirli bir mesafede uzak durarak, iyi aydınlatılmış bir ortamda, kısalmış parlaklığa sahip bir ekrandan oynamalarını ve yorulduklarında belirli sürelerle ara vermelerini sağlamaları,

Oyunun diğer ilgi alanları ve günlük aktivitelerden öncelikli hale gelmesi, olumsuz sonuçlarına rağmen oyun oynamanın durdurulamaması ve bu durumun 12 aydan uzun sürmesi olarak nitelendirilen ve duygusal ve sosyal problemlere yol açan oyun bağımlılığı Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2018 yılında ruhsal bozukluk kategorisine alınmıştır.

■ Oyun oynama sürelerini belirli ve kısıtlı tutmaları, günlük sorumluluklar yerine getirildikten sonra oyun oynamaya izin vermeleri,

■ Çocukları boş zamanlarını değerlendirebilecekleri ve sosyalleşebilecekleri farklı aktivitelere yönlendirmeleri önem taşımaktadır.

Aileleri dijital içerikler hakkında bilgilendirmek için hazırlanan, *Çocuk İçin İçerik*-www.cocukicinicerik.com, *Güvenli Çocuk*-

<http://www.guvenlicocuk.org.tr/> Farkındayız- <https://farkindayiz.gov.tr/> sayfalarından çocuklara uygun oyun içeriklerini seçme konusunda destek alınabilmektedir.

KAYNAKLAR

Dijital Oyunlar Raporu 2019, Güvenli İnternet Merkezi <https://www.guvenliweb.org.tr/dosya/RjARy.pdf> adresinden alındı.

Griffiths, M. D. (2003). Video Games: Advice for Teachers and Parents. *Education and Health*, 21(3), 48-49.

Irmak, A. Y., & Erdoğan, S. (2016). Ergen Ve Genç Erişkinlerde Dijital Oyun Bağımlılığı: Güncel Bir Bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 27(2), 128-137.

Karaboğa, M. T. (2018). Medya Çağında Çocuk ve Çocuk Kültürü: Şiddet ve Tüketim Kültürünün Yansımaları. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*, 2(2), 1-17.

Mustafaoğlu, R., & YASACI, Z. (2018). Dijital Oyun Oynamanın Çocukların Ruhsal Ve Fiziksel Sağlığı Üzerine Olumsuz Etkileri. *Bağımlılık Dergisi*, 19(3), 51-58.

TÜİK 06-15 Yaş Grubu Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanımı ve Medya, <https://tuikweb.tuik.gov.tr/HbPrint.do?id=15866> adresinden alındı.

UNICEF Dünya Çocuklarının Durumu 2017, Dijital dünyada Çocuklar Raporu <https://www.unicef.org/turkey/raporlar/d%C3%BCnyada-%C3%A7ocuklar%C4%B1n%C4%B1n-durumu-2017-dijital-bir-d%C3%BCnyada-%C3%A7ocuklar> adresinden alındı.

Video Game Industry Statistics In 2020 <https://www.wepec.com/news/video-game-statistics/> adresinden alındı.

Zorlu, Y. (2016). Medyadaki Şiddet ve Etkileri. *Humanities Sciences*, 11(1), 13-32.

Dr. Öğr. Üyesi Murat Akarsu
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

Kalkınmada Sürdürülebilirlik ve Yaşam Boyu Öğrenme İlişkisi

Sürdürülebilir kalkınma bu konuda bilinçli bireylerin varlığına bağlıdır. Ancak yaşam boyu öğrenme ve öğretmenin benimsendiği toplumlarda sürdürülebilirliğin doğal çevrenin korunmasıyla sağlanabileceği konusunda bir bilinç kuvvetlenir ve bu bilinç bir yaşam biçimi haline gelebilir.

Bilimsel ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak sanayileşen, kentleşmenin düzensiz eğride arttığı, fosil yakıt tüketiminin doğa tahribatına yol açtığı, tüketim hızının üretim hızını geçtiği global dünyada daha fazla kazanma amacı için daha fazla üretme isteği ülkeler arasında rekabeti artırarak doğal kaynakların hızlı bir şekilde tüketilmesine neden olmuştur. Doğal kaynakların hızlı bir şekilde tüketilmesi yoksulluk, kıtlık, enerji yetersizliği, salgın hastalıklar, iklim problemleri ve çevrenin tahribi gibi birçok küresel problemi de beraberinde getirmiştir. Bu problemlerin kalıcı bir şekilde çözülebilmesi için ülkeler; yerel, bölgesel ve küresel birçok çalışma yürütmüşlerdir. Bu çalışmalarda çevre sorunlarının ciddi boyutlarda olduğu tartışılarak çözüm arayışlarının küresel boyutta olduğu çıkarımı yapılmıştır. Yapılan çalışmaların sonucunda küresel problemlerin çözümü için devletler kalkınma planlarında önemli değişiklikler gerçekleştirmişlerdir.

Devletlerin kalkınma planlarında yaptığı değişikliklerden biri de eğitim alanında

dır. Küresel problemlerin nitelikli ve etkili bir şekilde çözülebilmesi ve çözümün kalıcı bir şekilde sürdürülebilmesi için eğitimin yeniden düzenlenmesi gerektiği aşikardır. Eğitimin yeniden düzenlenmesinden kasıt okul öncesinden yükseköğretime kadar öğrenilen bilgilerin, düşüncelerin ve değerlerin yaşanabilir ve sürdürülebilir bir dünya için araç ve amaç olacak şekilde bütün süreci kapsamı gerektiğidir. Bunun yanında doğal kaynakların tüketimi noktasında yaşam boyu öğrenme ile halkın bilinçlendirilmesi ve duyarlılık kazanması küresel problemlerin çözümünde önemli bir yer tutmaktadır.

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İÇİN EĞİTİM

Sürdürülebilir kalkınma için eğitim tanımının doğru anlaşılması önemlidir. Sürdürülebilirlik ve kalkınma dengesini sağlamak için her şeyden önce eğitimde kaynakların verimli kullanımı ve tüketim alışkanlıklarının doğal kaynaklarımıza bir tehdit oluşturmaması için toplumları bilinçlendirmeye odaklanılmalıdır. İnsanlara verilecek eğiti-

min içeriğinde çevre, toplum ve ekonomi bilincinin doğru ve nitelikli bir şekilde verilmesi önemlidir. Ailede başlaması gereken bilinçlendirmenin, bireylerin yaşam boyu eğitim yıllarında da yerel, bölgesel ve küresel boyutta doğru ve nitelikli şekilde devam ettirilebilmesinin yolu; çevre, toplum ve ekonomik bilinci yüksek eğitimciler tarafından güçlü ve sürdürülebilir öğretim programlarına tabi tutulmasından geçer. Çevre, toplum ve ekonomik bilinci yüksek eğitimcileri topluma kazandırmada üniversitelere büyük sorumluluklar düşmektedir. Çünkü, günümüz insanların ihtiyaçlarını karşılarken, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını tehlikeye atmadan doğal kaynakları tasarruflu kullanma noktasında farkındalığın artırılmasında, bilgi ve teknoloji geliştirmede üniversiteler önemli bir role sahiptir. Yaşam boyu öğrenme ve öğretmenin benimsendiği toplumlarda çevre bilinci, çevre bilincine bağlı olarak da tarım, finans, uluslararası rekabet vs. süreçlerindeki ekonomik bilinç kendiliğinden oluşmaya başlayacak ve sürdürülebilir kalkınmanın çıkarlarına uyumlu olacak şekilde gelişmeye devam

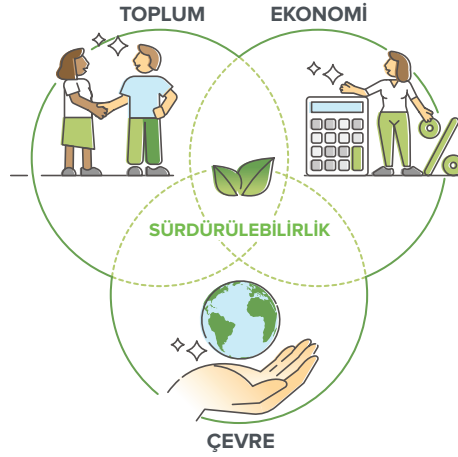

Ailede başlaması gereken bilinçlendirmenin, bireylerin yaşam boyu eğitim yıllarında da yerel, bölgesel ve küresel boyutta doğru ve nitelikli şekilde devam ettirilebilmesinin yolu; çevre, toplum ve ekonomik bilinci yüksek eğitimciler tarafından güçlü ve sürdürülebilir öğretim programlarına tabi tutulmasından geçer.

edecektir. Özellikle, son yıllarda OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) çalışmaları takip edildiğinde, araştırmacılar eğitim müfredatlarında öğrencilerin sürdürülebilir kalkınma hakkında bilgi ve yeterliliklerini geliştirmek ve geliştirilen becerileri küresel problemleri çözmeye kullanabilmelerinin gelecek nesillere çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel anlamda yaşanabilir bir ortam bırakmak için önemli olduğunu belirtmişlerdir.

KÜRESEL İŞBİRLİĞİ VE DİSİPLİNLERARASI ANLAYIŞ GEREKLİ

Yukarıdaki açıklamalar gösteriyor ki sürdürülebilir kalkınma için bütün ülkelerin bir araya gelerek, eğitim sistemlerindeki değişiklikleri çok kapsamlı ve çok boyutlu olarak ele alması gerekmektedir. Bu noktada, küresel problemlerin nitelikli ve etkili bir şekilde çözülebilmesi, yenilikçi eğitim yaklaşımlarının eğitim sistemlerinde kullanılmasına bağlıdır. Bu yenilikçi yaklaşımlardan bir tanesi disiplinler arası yaklaşımdır. Sürdürülebilir kalkınma için, tek bir disiplinin kendi başına küresel boyuttaki karmaşık problemlere nitelikli ve etkili çözüm üretemeyeceği aşikardır. Küresel boyuttaki problemlerin çözüme ulaştırılması için disiplinler arası yaklaşımlardan

Sürdürülebilir kalkınma için, tek bir disiplinin kendi başına küresel boyuttaki karmaşık problemlere nitelikli ve etkili çözüm üretemeyeceği aşikardır. Küresel boyuttaki problemlerin çözüme ulaştırılması için disiplinler arası yaklaşımlardan yararlanılması zorunludur.

yararlanması zorunludur. Disiplinler arası eğitim yaklaşımı yenilikçi eğitim yaklaşımı olarak ortaya çıkararak küresel problemlerin anlaşılması ve çözümü için farklı disiplinleri bütünlük bir yapıda kullanan bir eğitim yaklaşımıdır. Burada, farklı disiplinlerin bütünlük bir yapıda kullanılmasının ne anlama geldiğinin iyi anlaşılması, küresel problemlerin nitelikli ve etkili bir şekilde çözülmesinde önemli bir adımdır.

Alan yazında farklı disiplinlerin bütünlük bir yapıda olma durumu, çok disiplinli (multidisciplinary) ve disiplinlerarası (interdisciplinary) olmak üzere iki şekilde açıklanmaktadır. Çok disiplinli yaklaşımda problemlerin çözümü için her bir disipline ait konu ayrı bir şekilde öğrenilerek çözüm sürecinde bu disiplinlerin birbiri ile ilişkilendirilmesi beklenmektedir. Disiplinlerarası yaklaşımda ise problemin çözümü için her bir disipline ait konu bütünlük bir yapıda öğrenilerek disiplinler arasında belirgin bir sınır gözetilmez. Bu şekildeki bir öğrenme şekli küresel problemleri çok yönlü biçimde anlayabilen ve farklı bakış açılarıyla değerlendirebilen insanların yetiştirilmesini sağlayacaktır. Dolayısıyla küresel problemlere disiplinlerarası bir yaklaşım ile bakılması farklı disiplinlerin bütünlük yapıda kullanılmasını sağlayarak, küresel problemlere nitelikli ve etkili çözümler üretilmesini sağlayacaktır.

Öğr. Gör. Fatma Aktaş
Bingöl Üniversitesi
Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu

Urie Bronfenbrenner ve Ekolojik Sistemler Kuramı

“Genç bitkiler iyi ve doğru bir güneş, su ve besin kombinasyonu sağlandığında büyür. Benzer şekilde, çocuklar ve gençler de hayatlarındaki insanlar ile en iyi şekilde birlikte çalıştıklarında ve birbirlerine destek olduklarında gelişir, desteklenir ve öğrenirler. Farklı ortamlar ve kişiler arasındaki bu bağlantılar ve ilişkiler (örneğin ev ve okul, öğretmenler ve ebeveynler) gelişim ve öğrenme için önemlidir.” (Bronfenbrenner, 1979).

Bir çocuk psikoloğu olan Urie Bronfenbrenner, Rusya'da doğmuş ve 1917-2005 yılları arasında yaşamıştır. Bronfenbrenner, öncü bir bilim insanı olarak çeşitli kültürlerde çocuk ve aile üzerine çalışmalar yapmış ve çocukların aile, okul, akran grubu ve topluluk gibi doğal yaşam alanlarındaki davranışlarını incelemiştir. **Head Start** programının kurucu ortağı da olan Bronfenbrenner, çocukların sorunlu veya olumlu bir yaşama giden yollar için insan ilişkilerinin gücünü vurgulamış; bir çocuk hakkında doğru bir anlayışa ancak aile, okul, akran grubu ve mahalle içindeki etkileşime bakılarak ulaşılabileceğini belirtmiştir.

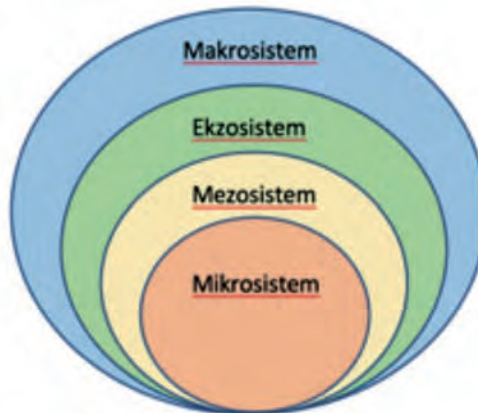
Bronfenbrenner, 1979'da, uzun süren çalışmalarının sonucunda insan ekolojisi hakkındaki görüşlerini ve bu ekolojik yaklaşımın ayırt edici özelliği olan insan-çevre ilişkilerinin nasıl çalışacağına dair bir model sunmuştur. Sunduğu modelde, dört ekolojik ortamın/sistemin her birini ayrıntılı olarak açıklamıştır. Ayrıca bu bağlamlardaki değişikliklerin ve özellikle de bu bağlamlardaki bireylerin etkileşimindeki değişikliklerin gelişmeyi nasıl yönlendirdiğini ayrıntılı olarak ele almıştır.

Bronfenbrenner'ın sunduğu **Ekolojik Sistemler Kuramı**'na göre çevre, gelişmekte olan ilgili bireylerin ve onlarla etkileşime girenlerin parçası olduğu bir veya daha fazla sistemden oluşmaktadır. Bronfenbrenner'e göre insanın varoluşu çoğunlukla içinde bulunduğu ekolojik sistemlerden ve bu sistemlerin birbirleri ile etkileşiminden etkilenmektedir. En güçlü çevreleri; aile, okul ve akran grubu gibi yakın yaşam alanları oluşturmaktadır. Ayrıca, iş, dini mekanlar, gençlik kulüpleri gibi önemli bir etkiye sahip çevreler de bu sistem içinde yer alır. Bu etki çevrelerini kapsayan daha geniş kültürel, ekonomik ve politik güçler de bulunmaktadır.

Çocuğun ekolojik çevresinin yapısı her biri bir sonrakinin içinde yer alan yapıla-

Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistemler Kuramı, çocuk gelişimini, yakın aile ve okul ortamlarından geniş kültürel değerlere, yasalara ve geleneklere kadar kuşatan çevrenin çeşitli düzeylerinden etkilenen karmaşık bir ilişkiler sistemi olarak görmektedir.

rın iç içe bir düzenlemesi olarak düşünülmektedir:

Kuram, bir çocuğun gelişimini, çevresini oluşturan ilişkiler sistemi bağlamında ele almaktadır. Bronfenbrenner'ın kuramında her biri bir çocuğun gelişimi üzerinde bir etkiye sahip olan karmaşık çevre "katmanları" tanımlanmaktadır. Bu kuram, yakın zamanda bir çocuğun kendi biyolojisinin onun gelişimini besleyen birincil ortam olduğunu vurgulamak için "**biyoekolojik sistemler teorisi**" olarak da adlandırılmıştır. Çocuğun olgunlaşan biyolojisi, yakın aile/topluluk çevresi ve toplumsal çevredeki faktörler arasındaki etkileşim, çocuğun gelişimini besler ve yönlendirir. Herhangi bir katmandaki değişiklikler veya çakışmalar diğer katmanlara da yansımaktadır. Bu nedenle, bir çocuğun gelişimini incelemek için sadece çocuğa ve yakın çevresine değil, aynı zamanda daha geniş çevrenin etkileşimine de bakılmalıdır.

Ekolojik Sistemler Kuramı'nın katmanları şu şekilde belirtilmiştir:

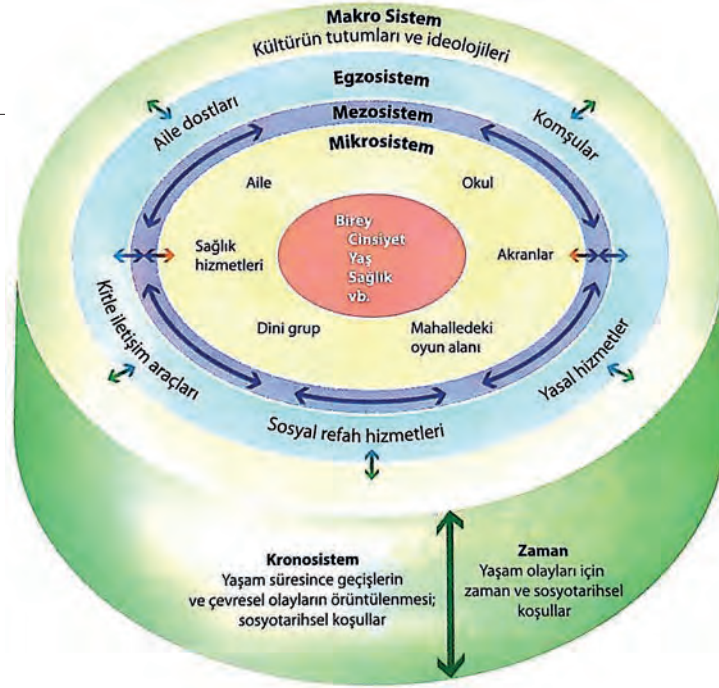
Mikro-sistem; mikrosistemler, belirli fiziksel özelliklere sahip ve katılımcıların belirli zamanlarda bulunduğu, belirli rollerde (erkek çocuğu, kız çocuğu vb.) olduğu, belirli nesnelere etkileşimde olduğu, belirli faaliyetlerde bulunduğu ortamlar olarak tanımlanmaktadır. Yer, zaman, katılımcılar, etkinlik ve rol faktörleri ortamın unsurlarını oluşturmaktadır. Mikrosistem çocuğa en yakın katmandır ve çocuğun doğrudan temas ettiği yapıları içerir. Mikrosistemler çocuğun yakın çevresiyle kurduğu ilişki ve etkileşimleri kapsar. Mikrosistemdeki yapılar aile, okul, mahalle veya çocuk bakım ortamlarını içerir. Bu düzeyde, ilişkilerin iki yönde etkisi vardır. Hem çocuktan uzağa hem de çocuğa doğru bir etkileşim söz konusudur. Örneğin, bir çocuğun ebeveynleri onun inançlarını ve davranışlarını etkileyebilir; bununla birlikte çocuk da ebeveynin davranış ve

inançlarını etkileyebilmektedir. Bronfenbrenner bu durumu iki yönlü etkiler olarak adlandırmakta ve bunların tüm çevre seviyeleri arasında nasıl meydana geldiğini göstermektedir. Mikrosistem düzeyinde çift yönlü etkiler en güçlüdür ve çocuk üzerinde en büyük etkiye sahiptir. Bununla birlikte, dış seviyelerdeki etkileşimler iç yapıları da etkileyebilmektedir. Bir katman içindeki yapıların etkileşimi ve yapıların katmanlar arasındaki etkileşimleri bu kuramın temelidir.

Mezo-sistem; bu sistemler yaşamının belirli bir noktasında bulunan ve gelişimi devam eden bireyi içeren ana ortamlar arasındaki karşılıklı ilişkileri içermektedir. Mezosistem bazı çocuklar için tipik olarak aile, okul, akran grubu ve televizyon arasındaki etkileşimleri kapsarken bazı çocuklar için de dini mekanlar, kamp veya iş yeri arasındaki etkileşimler gibi farklılaşan sistemlerin etkileşimini içermektedir. Mezosistem,

çocuğun mikrosisteminin yapıları arasındaki bağlantıyı sağlamaktadır.

Ekzosistem; bireyi içeren yakın ortamları etkileyen veya kapsayan ve dolayısıyla ortamdaki durumları etkileyen, sınırlandırılan ve hatta belirleyen, hem resmi hem de gayri resmi diğer belirli sosyal yapıları da içeren, mezosistemin bir uzantısıdır. Bu sistemler, somut olup hem kasıtlı olarak

(Kaynak: Santrock, J. W. (2012). Yaşam Boyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi)

yapılandırılmış hem de kendiliğinden gelişen toplumun ana kurumlarını içermektedir. Diğerlerinin yanı sıra, iş hayatını, mahalleyi, kitle iletişim araçlarını, devlet kurumlarını (yerel ve ulusal), mal ve hizmetlerin dağıtımını, iletişim ve ulaşım olanaklarını ve gayri resmi sosyal ağları kapsamaktadır. Ekzosistem, çocuğun doğrudan işlev görmediği daha büyük sosyal sistemi ifade etmektedir. Çocuk bu düzeyde doğrudan dahil olmasa da bu sistemlerin içerdiği olumlu veya olumsuz gücü hisseder ve dolaylı olarak bunlardan etkilenir.

Makrosistem; makrosistem, çocuğun ortamındaki en dış katman olarak kabul edilebilir. Bu katman belirli bir çerçevede olmamakla birlikte kültürel değerler, gelenekler ve kanunlardan oluşmaktadır. Makrosistem tarafından tanımlanan daha büyük olguların etkileri, diğer tüm katmanların etkileşimleri boyunca kademeli bir etkiye sahiptir. Makrosistemler, diğer

Bronfenbrenner'e göre insanın varoluşu çoğunlukla içinde bulunduğu ekolojik sistemlerden ve bu sistemlerin birbirleri ile etkileşiminden etkilenmektedir. En güçlü çevreleri; aile, okul ve akran grubu gibi yakın yaşam alanları oluşturmaktadır.

Bir çocuk psikoloğu olan Urie Bronfenbrenner, Rusya'da doğmuş ve 1917-2005 yılları arasında yaşamıştır. Bronfenbrenner, öncü bir bilim insanı olarak çeşitli kültürlerde çocuk ve aile üzerine çalışmalar yapmış ve çocukların aile, okul, akran grubu ve topluluk gibi doğal yaşam alanlarındaki davranışlarını incelemiştir.

sistemlerin somut tezahürleri olan ekonomik, sosyal, eğitimsel, yasal ve politik sistemler gibi bir kültürün kapsayıcı kurumlarıdır. Bu tür makro sistemler yalnızca yapısal terimlerle değil hem açık hem de örtük olarak belirli kurumlara, sosyal ağlara, rollere, faaliyetlere ve bunların karşılıklı ilişkilerine anlam ve motivasyon sağlayan bilgi ve ideoloji taşıyıcıları olarak tasarlanır ve incelenir. Çocukların, ebeveynlerin, öğrencilerin, öğretmenlerin veya doğrudan öğrenme sürecine dahil olan diğer kişilerin bu makro sistemlerde herhangi bir yeri veya önceliği olup olmadığını, bu tür kişilere farklı eğitim ortamlarında nasıl davranıldığını ve birbirleriyle nasıl etkileşime girildiğini belirlemede özellikle önemlidir.

Kronosistem; bu sistem bir çocuğun çevreleriyle ilgili olarak zamanın boyutunu kapsar. Bu sistemdeki unsurlar, bir ebeveynin ölümü zamanındaki etkiler gibi harici durumlar ya da bir çocuğun yaşlanmasıyla meydana gelen fizyolojik değişiklikler olabilmektedir. Bununla birlikte çocuklar büyüdükçe, çevresel değişikliklere farklı tepkiler verebilmekte ve bu değişiklikleri onları nasıl etkileyceğini daha iyi be-

lirleyebilmektedirler. Kronosistem bu gibi zamana bağlı unsurları da içermektedir.

Bronfenbrenner'ın kuramı psikologlar, sosyologlar ve öğretmenler için çocuk gelişimi çalışmalarında yararlı bir çerçeve olarak kabul edilmiştir. Bronfenbrenner'ın Ekolojik Sistemler Kura-

Bronfenbrenner'ın kuramında her biri bir çocuğun gelişimi üzerinde bir etkiye sahip olan karmaşık çevre "katmanları" tanımlanmaktadır. Bu kuram, yakın zamanda bir çocuğun kendi biyolojisinin onun gelişimini besleyen birincil ortam olduğunu vurgulamak için "biyoekolojik sistemler teorisi" olarak da adlandırılmıştır.

mı, çocuk gelişimini, yakın aile ve okul ortamlarından geniş kültürel değerlere, yasalara ve geleneklere kadar kuşatan çevrenin çeşitli düzeylerinden etkilenen karmaşık bir ilişkiler sistemi olarak görmektedir. Bu nedenle bir çocuğun gelişimini incelemek için sadece çocuğa ve yakın çevresine değil, aynı zamanda daha geniş çevrenin etkileşimine de bakılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Berk, L. E. (2000). Child Development. Massachusetts.
- Brendtro, L. K. (2006). The vision of Urie Bronfenbrenner: Adults who are crazy about kids. *Reclaiming children and youth*, 15(3), 162.
- Bronfenbrenner, U. (1976). The experimental ecology of education. *Educational researcher*, 5(9), 5-15.
- Bronfenbrenner, U. (1978). The social role of the child in ecological perspective/Die soziale Rolle des Kindes in ökologischer Perspektive. *Zeitschrift für Soziologie*, 7(1), 4-20.
- Ryan, D. P. J. (2001). Bronfenbrenner's ecological systems theory. Retrieved January, 9, 2012.
- Tudge, J., & Rosa, E. M. (2019). Bronfenbrenner's ecological theory. *The Encyclopedia of Child and Adolescent Development*, 1-11.

MALİ

Batı Afrika'nın Gizemli Toprakları

Mali toprakları 13 ve 14. yüzyıllarda zengin ve güçlü bir imparatorluğa ev sahipliği yapmış, tarihinin en parlak dönemini yaşamış. Ülkenin ismi tarihte yer alan Mali İmparatorluğu ile bu imparatorlukta yaşanan Malinkeliler'den esinlenerek konulmuş.

 Mehmet Şerif KUTLUAY

Türkiye Maarif Okulları Badalabougou

ÜLKELER VE KÜLTÜRLER

MALİ

Zengin yeraltı kaynaklarına sahip Batı Afrika ülkesi Mali, Tarihi ve kültürel açıdan güçlü bağlarımız bulunan bir ülke. Genç nüfusuyla da geleceğe umutla bakan Mali, özellikle 13. ve 14. yüzyıllarda zengin ve güçlü bir imparatorluğa ev sahipliği yapmış, tarihinin en parlak dönemini yaşamış. Ülkenin ismi tarihte yer alan Mali İmparatorluğu ile bu imparatorlukta yaşanan Malinkeliler'den esinlenerek konulmuş. Ülkede konuşulan dillerden biri olan Bambaraca'da "mali" kelimesi "**su aygırı**" anlamına geliyor.

Mali'nin tarihi ortalama bin yıl öncesine dayanıyor. **Nijer Nehri** etrafına yayılmış ölü odaları ve dikilitaşlar, Bandiagara falezlerine oyulmuş Telem'lere ait mağaralar bu düşünceyi destekliyor.

İbn'i Haldun ve İbn'i Batuta, 11.yüzyıldan itibaren tarih sayfalarında yer alan ve Nijer Nehri kıyılarına kurulmuş Mali İmparatorluğu hakkında bilgiler verir. Ayrıca 16. Yüzyılda yazılan "Tarih es Sudan" adlı kitap da Mali'nin direnişlerle ve savaşlarla dolu tarihçesinden bahseder.

15. yüzyılda Mali İmparatorluğu ve ticaret yollarının kesişme noktasında kurulan Timbuktu Şehri, Afrika'da İslam dininin ve kültürünün öğretildiği bir ilim ve irfan yuvası zengin bir imparatorluk şehri haline gelir. Yirmi bine yakın tarihi elyazmasına ev sahipliği yapan Timbuktu, UNESCO Dünya Mirası Listesine alınmıştır.

Günümüzün Mali Cumhuriyeti, üç eski Batı Afrika imparatorluğunun bir parçasıydı: Gana İmparatorluğu, Mali İmparatorluğu ve Songhay İmparatorluğu. 19. yüzyılın sonuna doğru Mali, Fransız idaresinin altına alınarak Fransız Sudanı'nın bir parçası oldu. 1959'da Mali, Senegal ile Mali Federasyonu olarak bağımsızlığını kazandı.

Mali'de Fransızca resmi dil olmakla birlikte, Bambara, Soninke, Fulani ve

Songhai gibi çeşitli etnik diller de konuşuluyor. Ülkede yerel inançlar varlığını sürdürse de nüfusun yüzde 90'ı Müslümanlardan oluşuyor.

COĞRAFI BİLGİLER

Ülkenin deniz seviyesinden yüksekliği ortalama 343 metre düzeyindedir. Ülkenin en yüksek noktasını Hombori Toldo Dağı oluşturmakta olup, dağın zirvesi 1.155 metre yüksekliktedir. Ülkenin en alçak noktasını ise 23 metre ile Sénégal Nehri oluşturmaktadır.

Yaklaşık 1 milyon 240 bin kilometre-

kare yüzölçümü ile Afrika kıtasının en büyük 8'inci ülkesi konumundaki Mali'nin, Cezayir, Burkina Faso, Fildişi Sahili, Gine, Moritanya, Nijer ve Senegal ile sınırı bulunuyor.

Sekiz ayrı bölgeden oluşan Mali'nin kuzeydeki sınırları Sahra Çölü'nün tam ortasına ulaşır. Ülke nüfusun çoğunun yaşadığı yer olan güneydeki bölgede ise Nijer ve Senegal nehirlerinin çevrelediği geniş bir havza bulunmaktadır.

Genç bir nüfusa sahip Mali'de yaklaşık 25 farklı etnik grup bulunuyor. Bunlardan Bambara, nüfusun 33'ünü oluşturu-

Mali Cumhuriyeti

Başkent: Bamako

Yönetim şekli: Cumhuriyet

Resmi dili: Fransızca

Yüzölçümü: 1.240.000 km²

Para birimi: CFA Frankı

Nüfus: 20,25 milyon (2020)

GEZİ REHBERİ

Afrika'da İslam'ın yayılmasında çok büyük bir role sahip Mali, binlerce yıllık tarihi ve kültürel mirasa ev sahipliği yapıyor. Mali'de görülmesi gereken yerleri sizler için derledik.

Bamako

Ulusal Müze: Batı Afrika Kültürünü en iyi yansıtan birçok heykel ve maska ev sahipliği yapan küçük bir müze. Tekstil bölümünde, toprak ve kök boylarla şekillendirilip dokuma tezgahlarında üretilmiş birçok pamuklu ve ipekl kumaşları görebilirsiniz.

Afrika sanatının en güzel örnekleri olan masklar, ahşap heykeller ve kapılar bu bölgeye yerleşmiş halkların ellerinden çıkmıştır. Bandiagara falezinde yaşamış Telem kültürüne ait primitif bir etki uyandıran bu ahşap heykellerin ve maskların en eskileri, darı unu ve kanın karışımıyla elde edilen maddeyle sıvanarak günümüze kadar bozulmadan kalabilmiş nadir eserlerdendir.

Medinakoura Çarşısı: "Pembe Pazar" da denilen bu çarşıda Afrikalı zanaatçıların çalışmalarını izleyip, büyücüler pazarında hararetili alışverişlere şahit olabilirsiniz.

Djenne

Djenne'de dünyanın hiçbir yerinde eşine ve benzerine rastlanmayan bir mimari üslupla sürreal bir görüntü çizen mimari eserlere rastlamanız mümkündür.

Camii: Djenne şehrinde bulunan 12. yüzyılda saray olarak inşaatına başlanıp bugünkü şekline 1907 yılında kavuşan Unesco Kültür Mirası Listesindeki kerpiç Djenne Camii, 65x75 mt. boyutlarında, yüz adet kare sütun üzerine oturmuş, 50 bin kişinin namaz kılabilceği genişlikte, konik minareli, tamamı kerpiçten yapılmış kumdan kalelere benzeyen, Afrika'nın en ilginç mimari eserlerinden biridir.

"Sahel Sudanez" denen mimari tarzda, "Banco" adı verilen silindirik kerpiçlerle oluşturulan bu mimari şaheser, kareye yakın planlı dört köşe kerpiç sütunların üzerine oturtulmuş, konik biçimli ve sarmal minarelidir. Kerpiçten yapılan duvarlara yüzlerce odunun monte edilmesiyle oluşturulan konstrüksiyon, aynı zamanda yağmur mevsiminden sonra tahrip olan bu yapıların onarımı için iskele vazifesi olarak da kullanılır. Hiçbir dekoratif özellik ve süsleme içermeyen bu sade yapıların en önemli süs öğesi de yine iskele görevini üstlenen bu odunlardır.

urken, Malinke, Soninke, Mande, Peul, Voltaic, Songhai, Tuareg ve Moor diğer büyük etnik gruplar olarak öne çıkıyor.

Mali'nin kuzeyinde Sahra Çölü bulunması sebebiyle nüfusun yüzde 70'i ülkenin güneyinde, Nijer ve Senegal nehirlerine yakın verimli bölgelerde yaşıyor. Dünyanın en fakir 25 ülkesi arasında olan ve denize çıkışı bulunmayan Mali'nin ekonomisi, altın madenciliği ve tarımsal ihracata dayanıyor.

Mali, 2018'de 2,86 milyar dolar ihracat ve 3,6 milyar dolar ithalat yaparken, ülke ekonomik büyüklük olarak Sahra Altı Afrika bölgesindeki 47 ülke arasında 20'inci sırada yer alıyor.

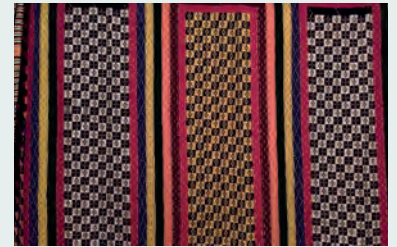
Topraklarının yüzde 65'i çöl olan ülkede çalışan nüfusun yüzde 80'i tarım ve balıkçılık sektörlerinde faaliyet gösteriyor. Başlıca tarım ürünlerini ise tahıl, pirinç, pamuk, yer fıstığı, şeker kamışı, çeşitli meyve ve sebzeler oluşturuyor.

Ülke boksit, altın, demir, bakır, nikel, fosfat, mangan, uranyum, lityum, kireç taşı ve tuz gibi yer altı kaynaklarına sahip olmakla birlikte şimdiye kadar sadece tuz, demir, altın cevheri ve kireç taşı gibi yerel kaynakların üretimi gerçekleştirilebiliyor.

Mali'ye ne zaman gidilir?

Kuzey yarımküredeki yaz mevsimi bu ülkede yağmur mevsimine denk geldiği için yaz mevsiminde gitmek uygun değildir. En uygunu Aralık, Ocak, Şubat ve Mart aylarıdır. Gezi programınızı, Ocak ayında Timbuktu'da düzenlenen Çöl Festivali ile Şubat ayında Segou'da düzenlenen Müzik Festivaline denk getirebilerseniz inanılmaz bir şölene tanıklık edebilirsiniz.

ÜLKELER VE KÜLTÜRLER

MALİ

Pazaryeri: Her hafta Pazartesi günleri Djenne Camii önüne kurulan Pazar, benzersiz renkleri ve havayı saran muhteşem kokularla ziyaretçileri adeta büyüler.

Sokaklar ve Evler: Djenne'nin sokakları tamamı kerpiçten yapılmış, Anadolu Hitit sivil mimarisini andıran binalardan ve daracık sokaklardan oluşan dokusuyla bir labirentte dolaşmış hissi yaşatır.

Bandiagara Falez: Dogon kabilelerine yapacağınız birkaç günlük gezinin başlangıç noktası. Unesco Kültür Mirası Listesindeki falezin oyuklarında Telemlelere ait yerleşim birimleri bulunuyor.

Dogon Köyleri: Tamamı Bandiagara falezinin altına yerleşmiş bu köyler, animist inancın biçimlendiği yaşam şekli ve maske törenleriyle fotoğraf tutkunlarının uğrak noktası.

18. Yüzyıl civarında bulunan ve Mali'de yaşayan gökyüzünde "akyıldız" görüldüğünde dini törenler düzenleyen, Dogon halkının kültürünü anlatan hem kadın hem de erkek özellikleri taşıyan Dogon Tanrı heykelleri, bereketi ve tanrıya yakarışı simgeleyen "Kanaga" maskları Mali sanatının en güzel örneklerinden. Bu eserler Yüce Tanrılar Amma, Lebe ve Nommo'yu memnun edebilmek adına yapılmış. Yine aynı Kanaga maskları ve Dogon heykelleriyle süslenmiş kapılar ve panjurlar günümüz Malili sanatçıların ellerinde yaşamaya devam ediyor.

Timbuktu

İslam El Yazmalarına ev sahibi yapan Özel Kütüphaneler: 12. yüzyıldan kalan binlerce değerli el yazmasına ev sahipliği yapan Timbuktu, çok sancılı günlerden sonra UNESCO'nun da desteğiyle toparlanmaya çalışıyor.

Kaşiflerin Evleri: Şimdi her biri müze haline getirilmiş İbn-i Batutta, Renne Ceille, Aleksandr Gordon Laik, Heinrich Baht'ın yaşadığı evler.

Batı Afrika'da Dost ve Kardeş Bir Ülke **MALİ**

Öncelikle bu satırları okuyan Malili dostlarımıza misafirperverliklerinden ötürü şükranlarımı sunmak isterim. Malililer her zaman aşlarını paylaşmaya, yardım etmeye, mutlu ya da yaslı günlerinizde ziyarete gelmeye, destek olmaya hazırdır. Zamanında büyük bir imparatorluğa ev sahipliği yapmış, aynı dini gelenekleri paylaştığımız, coğrafi olarak bize uzak olsa da kalben Türklere yakın bu topraklarda görev yapmaktan büyük memnuniyet duyuyorum.

MALİ KENDİ İÇERİSİNDE BÜYÜK ÇELİŞKİLER BARINDIRAN BİR ÜLKEDİR

Ülke, herhangi bir düşmanı bulunmamasına karşılık, yaklaşık on yıldır radikal terör gruplarının faaliyetleri ve topluluklar arası çatışmalardan ötürü binlerce vatandaşını kaybetmiştir; eşimle birlikte yaşadığım Bamako, dünyanın en güvenli başkentleri arasında yer almasına rağmen, ülkenin büyük bir bölümüne seyahat etmek mümkün olmamaktadır, zamanında dünyanın en zengin şahsiyeti olan Mansa Musa'nın hüküm sürmesine ve halihazırda Afrika'nın üçüncü altın üreticisi olmasına karşılık, halkın büyük bir bölümü sefalet içerisinde yaşamaktadır.

TÜRKİYE AFRİKA VE MALİ'DE YENİ BİR AKTÖR DEĞİLDİR

Beni ziyarete gelen bazı Malililerin büyükbalarının İstanbul'un oluruyla bölge yöneticisi olarak atandıklarını belirtmelerinden anlaşılacağı üzere, Osmanlı İmparatorluğu sömürü dönemine kadar bu bölgede son derece etkin olmuştur.

Afrika kıtasının Sayın Cumhurbaşkanımızın ve Sayın Hanımefendi'nin kalplerinde ayrı bir yeri bulunmaktadır. Sayın Cumhurbaşkanımız bugüne kadar pek çok Afrika ülkesini ziyaret etmiştir. Bu ziyaretlerin büyük kısmı bu düzeyde Türkiye Cumhuriyetinden yapılan ilk ziya-

Murat Mustafa Onart
T.C. Bamako Büyükelçisi

retler olma özelliğine sahiptir. Bu dönemde Cumhurbaşkanımızın Afrika'ya verdiği önemin bir sonucu olarak Mali ile de ilişkilerimiz büyük ilerleme kaydetmiştir. Türk heyetinin Mali ziyareti sırasında Sayın Hanımefendi de bölge halklarına yönelik insani faaliyetlere destek mahiyetinde, kıtadaki kadınların el becerilerini sergileyerek kaynak yaratabilecekleri Afrika Evi'nin temellerini atmıştır.

Afrika kıtası Sayın Bakanımızın önderliğinde yürütülen girişimci ve insani dış politikamız açısından en yüksek potansiyeli içeren coğrafi alanlardan biridir. Nitekim, 2008'de düzenlenen Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi'nde ülkemiz "stratejik ortak" ilan edilmiş, bunun neticesinde 1998'den beri sürdürülen Afrika'ya açılım politikası 2013'te yerini Afrika Ortaklık Politikası'na bırakmış, 2014'te Malabo'da düzenlenen ikinci Zirve ile Afrika Birliği ile ilişkilerimiz kurumsal bir niteliğe bürünmüştür. Yeni bir Zirve vesilesiyle Afrika'nın Devlet ve Hükümet Başkanlarını yeniden İstanbul'da ağırlamaya yönelik girişimlerimiz sürmektedir.

TÜRKİYE İÇİN MALİ'NİN AYRI BİR YERİ BULUNMAKTADIR

Sayın Cumhurbaşkanımız ve Refikaları'nın 2 Mart 2018'de Bamako'yu ziyareti vesilesiyle ilişkilerimizin her alanda gelişmesi için yeni kapılar açan bir dizi Anlaşma imzalanmıştır.

Ülke ile ticaretin büyük bir bölümü üçüncü ülkeler üzerinden yapıldığından, ticaret hacmimizin yıllık resmi 112 milyon dolar

rakamının çok üzerinde olduğu bilinmektedir. Bamako'yu dünyaya bağlayan Türk Hava Yolları'nın günlük uçuşları, ülkenin en büyük elektrik üreticilerinden Aksa Enerji'nin mevcudiyeti, Türkiye'nin Mali'deki artan ekonomik ağırlığının temel taşlarını oluşturmaktadır. Bu dev kurumlarımızın yanında Mali'ye yatırım yapan çok sayıda Türk firması iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin büyümesine katkı sağlamaktadır.

Mali'de okullar, yetimhaneler işleten, su kuyusu açan, sağlık ocağı, Cami inşaa eden sayısız sivil toplum kuruluşumuz faaliyetleriyle Mali'de çok önemli bir misyon üstlenmekte ve halklar arasındaki kardeşlik duygularının güçlenmesine katkı sağlamaktadırlar. Mali'de en yakın zamanda bir TİKA ofisinin faaliyete geçmesi, sivil toplum kuruluşlarımızın çalışmalarına şüphesiz ivme kazandıracaktır. Bu konudaki girişimlerimiz devam etmektedir.

MAARİF OKULLARI BİR UMUT İŞİĞİDİR

İki ülke arasında sağlıklı işleyen üst düzey siyasi diyalog, en önemli önceliklerimizden olan FETÖ ile mücadelede meyvesini vermiş, bu çerçevede terör grubunun güdümündeki okulların milletimize iadesi sağlanmıştır.

Vakfımızın Afrika'daki en önemli varlığını oluşturan Mali Maarif Okulları, bu kapsamda 3-9 Eylül 2021 tarihlerinde Afrika-2 (Frankofon ülkeler) bölgesinden 50 kadar temsilci ve eğitimcinin katılımıyla düzenlenen eğitim çalıştayına ev sahipliği yapmıştır. Burada gerek daha önceki ziyaretler, gerek Çalıştay vesilesiyle tanıştığım Maarif Vakfı üst düzey yöneticilerinin mütevazı ve aydın kişiliklerinin bende son derece olumlu izler bıraktığını kaydetmek isterim.

Büyükelçiliğimize Eğitim Müşavirinin atanması eğitim alanındaki faaliyetlerimizin çeşitlendirilerek daha da ileriye götürülmesini sağlayacak ve Türkiye'de eğitim gören yüzlerce Maliliye daha iyi hizmet verilmesine katkıda bulunacaktır.

Bu vesileyle başta Maarif Vakfı Ülke Temsilcisi Sayın Coşkun Yılmaz başta olmak üzere, çoğu zaman aileleriyle birlikte bu zor coğrafyada canla başla çalışan tüm Maarif mensuplarına Büyükelçiliğimize ve vatan-daşlarımıza sağladıkları desteklerden ötürü şükranlarımı sunmak isterim.

Mali'de Türkiye Maarif Vakfı

T MV'nin Mali'de eğitim öğretim faaliyetinde bulunma, okul açma ve işletme yetkisi 26 Ağustos 2017 itibarıyla ilgili bakanlıkların ve kurumların onayıyla başlamıştır. Türkiye Maarif Vakfı eğitim alanındaki iş birliğinin en güçlü temsilcisi olarak iki ülke arasındaki kültürel ilişkilerin gelişmesi, Mali'nin geleceğinin inşasına kaliteli eğitim imkanlarıyla katkı sunmak için çalışmalarını hızlandırmış ve kısa sürede ülkenin en saygın eğitim markalarından biri haline gelmiştir.

Vakıf, eğitim öğretim faaliyetlerine 2017-2018 eğitim öğretim yılında 5 kampüs içerisinde bulunan 21 okul ve 2400 öğrenciyle başlamıştır. 2021-2022 eğitim öğretim yılı itibarıyla Türkiye Maarif Vakfı ülkede 30 okulda 4000'i aşkın öğrenciye eğitim imkanı sağlamaktadır.

ULUSAL BAŞARILARIN ALTINDA MAARİF İMZASI

Her ülkede olduğu gibi Mali'de de Maarif okulları, Mali ulusal müfredatına göre eğitim çalışmalarını yürütmektedir. Okullar kısa sürede ulusal düzeyde elde ettiği başarılarla adından söz ettirmeye

başlamıştır. 2019 yılında yapılan Mali Ulusal Bakalorya sınavında Türkiye Maarif Vakfı öğrencileri büyük bir başarıya imza atmış, ülke ikincisi vakıf öğrencileri arasından çıkmıştır. Yine Bakalorya sınavında en başarılı 15 öğrencinin katıldığı Concours d'Excellence sınavına 3 öğrenci katılmış, bu sınavda birinci, üçüncü ve beşinci olan öğrenciler TMV okullarından çıkmıştır. Halen vakıf okulları her sene liseye geçiş sınavı olan DEF'ten %100'e yakın başarı ve üniversiteye geçiş sınavı olan Bakaloryadan

Batı Afrika'nın en önemli ülkelerinden Mali'de bulunan Türkiye Maarif Okulları, eğitim kalitesinde ortaya koyduğu farkı her geçen gün daha fazla hissettirmekte ve ülkenin geleceği ve kalkınması adına çok önemli bir görev ifa etmektedir.

leri ve resim, dans, müzik, el becerileri, Türkçe/Türk kültürü ve zekâ atölyeleri ile öğrencilerin becerilerini geliştirmeye dönük faaliyetler yürütülmektedir.

Öğrencilerin kariyer planlamalarına yardımcı olmak için kariyer günleri düzenlenmiş, pek çok iş alanından, spor ve sanat kollarından deneyimli kişilerle öğrencilerimiz bir araya getirilmiştir. Barajlar, altın madeni, elektrik santrali, THY ofisi ve havaalanı gibi yerler ziyaret edilmiştir.

2019'da Türkiye'den gelen üniversitelerle eğitim fuarı düzenlenmiş çok sayıda katılımcı, fuarı ziyaret etmiştir.

2021 yılında Afrika 2 bölgesinde bulunan tüm TMV okulları yetkililerinin katılımıyla beş gün süren "Afrika 2 Eğitim Çalıştayı" düzenlenmiştir.

Maarif Vakfı Anaokulları Müfredatını tanıtmak ve uygulamak için 70 katılımcıyla beş gün süren "Anaokulları Müfredat Geliştirme ve Tanıtma Programı" düzenlenmiştir.

%85'e yakın ortalamalar almaktadır. Her sene Mali'deki tüm okulların katıldığı Appele-moi (Fransızca heceleme) yarışmasında Öğrencilerimiz 2018'de birinci, 2020'de ikinci ve 2021'de yine birinci olmuşlardır.

SOSYAL VE KÜLTÜREL FAALİYETLER

2020 yılında Mali Spor Bakanlığı tarafından düzenlenen liseler arası kız hentbol yarışmalarında maarif okulları birinci olmuştur. 2021 yılında TRT 23 Nisan Müzik Yarışmasında Mali adına yarışan İlkokul

öğrencileri finale kalan 10 ülke arasına girmiş, yarışma sonunda TRT özel ödülüne layık görülmüşlerdir. Mali okulları Robotik kulübü iki projeye Teknofest'e katılmaya hak kazanmış, ancak covid-19 tedbirleri nedeniyle Teknofest'e gelememişlerdir.

Maarif Vakfı okullarında öğrencilerin bilgiyi beceriye dönüştüren bireyler olabilmeleri için atölye ve kulüp çalışmalarına ağırlık verilmekte, bu çerçevede; robotik kulübü, okçuluk kulübü, karate kulübü, çevre kulübü, sanat kulübü, müzik kulübü, futbol/ basketbol kulüp-

Hayati Ünlü
Dr. Öğretim Üyesi, Türkiye Maarif Vakfı

Eğitimde Yeni Paradigma: Entelektüel Tevazu

Entelektüel tevazu, ben merkezli veya güçlü kanıtlara sahip olmayan bilgilere verilen yanıtların üstesinden gelmemize yardımcı olur. Böyle bir yaklaşım, kendi güdülerimizden daha az etkilenmemiz ve gerçeği keşfetmeye daha fazla yönelmemiz için fikirleri ve bilgileri araştırmaya ve değerlendirmeye bizi teşvik eder.

Kamusal ortamlarda yeni fikir ve bilgilere nasıl tepki verdiğimizle ilgili olarak insanların görüşlerine saygı duyarak yeniden gözden geçirme, meydan okunduğunda çatışmadan kaçınma ve yanılmaz görünme ihtiyaçlarını yumuşatmaya istekli olma **"Entelektüel Tevazu"** kavramının merkezindedir.

Dünya baş döndürücü bir hızda gerçekleşen bir geçiş döneminde. Türkiye de bu geçiş döneminde olmanın etkileriyle karşı karşıya kalabiliyor; tüm ülkeler mevcut değişime ayak uydurabilmek adına kurumsal değişim süreçlerine hız vermiş durumdadır. Kültürel, ekonomik, sosyal ve politik yaşamın tamamını etkileyen bu değişim tsunamisinin, tüm öğrenme ve öğretme süreçleri dahil olmak üzere eğitim süreçlerinin temellerini de sarstığı gözlemlenebiliyor. Yeni dönemde müfredat problemlerinden okul tercihlerine, öğretmen-öğrenci ilişkilerinden eğitimin dijitalleşmesine tüm meselelerle ilgili olarak bir dizi eski soruya yeni cevaplar bulmak sadece eğitim sistemindeki paydaşları değil, karar alıcı pozisyonadaki tüm yönetim kademelerini ilgilendiren bir hal almış durumda. Buradaki en önemli konuların başında da nesil tartışmalarıyla ilgili olarak, yeni nesillere nasıl bir eğitim formatının sunulacağı geliyor.

En kısa ifadesiyle kültür çatışmaları olarak çerçevelenen içerisinden geçtiğimiz dönemde kuşkusuz en önde gelen toplumsal aktörlerden birisi "Z Kuşağı" olarak tanıdığımız 2000 ve sonrasında dünyaya gelen gençlerdir. En yaşlılarının şu an 20'li yaşların ortasında olduğu bu neslin dünyayı etkileyen önemli tarihler bağlamında en eski anıları ancak 11 Eylül Olaylarına kadar geri götürülebilir. Yine bu neslin sosyal adalet gibi konulara olan ilgileri bağlamında hayran olunacak çok yönleri de var. Çevresel, ırksal ve nesille ilgili dünyayı etkileyen diğer önemli konulara süresiz vakitlerini ayırabiliyorlar. Öte yandan eğitim süreçlerini yakından ilgilendiren maruz kaldıkları sosyal medya kültürüyle ilgili olarak bu neslin dışlanmaktan oldukça korkan bir yapıya sahip olduğu görülüyor. **"Cancel Culture"** tartışmaları bağlamında ele alınan herkesin itibarsızlaştırılıp dışlandığı bu yok

etme kültürünün en çok gençler üzerinde etkili olduğu, özellikle de okul ve sınıf ortamlarına da yansıyor dışlanmaktan ve utandırılmaktan korkan gençlerde davranış bozukluklarına yol açtığı tartışılıyor. Burada eğitim dünyasının nasıl bir cevap üreteceği en fazla merak edilen noktayken; dünya üzerinde yükselen bir karşı anlatı **"entelektüel tevazu"** tartışmaları üzerinden şekilleniyor.

NEDİR ENTELEKTÜEL TEVAZU?

Sorunu daha net bir şekilde tespit etmek gerekirse, bugün gençlik içerisinde hâkim olan ve acil müdahale gerektiren davranış, dışlanmaktan korkan kadar dışlamaya ve utandırmaya hevesli olan bir kültürle ilgilidir. Yapılan çalışmalarda farklı kimliğinden dolayı arkadaşlık ilişkisine son verme oranları en yüksek Z Kuşağı içerisinde çıkıyor; kimlik ve kültür farklılığından dolayı dışlanmanın en fazla tahribat doğurduğu ortamlar sınıf, okul ve yurt gibi ortamlar olarak karşımıza çıkıyor. Orta yaşlı biri için gündelik hayattan dışlanmak önemli bir şey-

Entelektüel tevazu, Muhafif kanıtlara karşı hassas olma, gerçekçi bir bakış açısına sahip olma, doğruluk için çabalama, kendini önemseme konusunda daha az endişe göstermeyle birlikte kişinin kendi ihtiyaçlarını güçlü bir şekilde önceliklendirmeye yönelik doğal eğilimi düzeltici bir boyut da taşımaktadır.

ken, hiçbir zaman tüm sınıf ya da yurt tarafından dışlanan bir gencin psikolojisini anlamak için yeterli değildir. Bu akranları arasında dışlanma durumunun gençlik üzerinde oluşturduğu tahribat ise öğrenme süreçlerinden kendini ifade edebilme yeteneğine kadar geleceğine etki edebilecek çok sayıda psikolojik sorunu tetikleyebilmektedir. İşte bu yüzden hakikat arayışları meselesiyle ilgili olan epistemik yanılabilirlikten karşıt görüşleri ciddiye alma pratiğine kadar yeni bir norm ve davranış kodu **"entelektüel tevazu"** kavramsallaştırması üzerinden inşa edilmek isteniyor.

Entelektüel tevazu ile ilgili araştırmacılar bugüne kadar net bir tanımda birleşmemişken; kavram kişilik özelliği, bilişsel bir eğilim, bir dizi ön-kontrol alışkanlığı, entelektüel bir erdem ya da entelektüel kusurların yokluğu bağlamında çeşitli şekillerde ele alınabilmiştir. Bu kapsamda entelektüel tevazu bazen insanların çok çeşitli durumlarda kanıtlara tepkilerini yönlendiren tamamen genel bir özellik olarak tanımlanmışken; bazen de insanların belirli bir fikre veya bilgiye verdikleri yanıtları yönetmenin bir yolu olarak nitelendirilmiştir. Bu açıdan literatürde karşılaşılan farklı tanımlara rağmen, kavramın kabul edilen belli ortak özellikleri ortaya çıkabilmiştir. Kamusal ortamlarda yeni ve farklı fikir ve bilgilere nasıl yanıt verdiğimizle ilgili olarak insanların görüşlerine saygı duyarak yeniden gözden geçirme, meydan okunduğunda çatışmadan kaçınma ve yanılmaz görünme ihtiyaçlarını yumuşatmaya istekli olma kavramının merkezindedir. **Muhafif kanıtlara karşı hassas olma, gerçekçi bir bakış açısına sahip olma, doğruluk için çabalama, kendini önemseme konusunda daha az endişe göstermeyle birlikte kişinin kendi ihtiyaçlarını güçlü bir şekilde önceliklendirmeye yönelik doğal eğilimi düzeltici bir boyut da taşımaktadır.** Özetle, entelektüel tevazu, ben merkezli veya

güçlü kanıtlara sahip olmayan bilgilere verilen yanıtların üstesinden gelmemize yardımcı olur. Böyle bir yaklaşım, kendi güdülerimizden daha az etkilenmemiz ve gerçeği keşfetmeye daha fazla yönelmemiz için fikirleri ve bilgileri araştırmaya ve değerlendirmeye bizi teşvik eder.

EĞİTİMDE ENTELEKTÜEL TEVAZU

Eğitimde entelektüel tevazu, bir taraftan karşı görüş ve farklı kimliklere saygıyı içermektedir; diğer taraftan da kişinin kendi entelektüel sınırlarına ve kusurlarına sahip olma isteğini ve farkındalığını içermektedir. Aktörler bazındaysa öğretmen-öğrenci ilişkilerinden öğrencilerin diğer öğrenciler ve ebeveynleriyle ilişkilerine kadar geniş bir ilişki ağı çerçevesinde ele alınabilir. Örneğin entelektüel tevazu sahibi bir öğretmen, bir şey bilmediğinde veya bir hata yaptığında bunu kabul etmekten korkmayacağı gibi kendisine göre yeni öğrenen öğrencilerinin bilgi eksikliğini ya da kavramakta zorlanmalarını destekleyici bir tavırla karşılamalıdır. Yine entelektüel olarak tevazulu bir öğrenci, ister öğretmenine karşı ister akranlarına karşı bilgisindeki boşlukların ve entelektüel olarak mücadele etme eğiliminin farkındadır. Kendi eksiklik ve sınırlarını görmezden gelmeye çalışmaz, aksine bunları özgürce kabul eder ve ancak bunu yaptığında entelektüel gelişimini arttırabileceğini iyi bilir. Farklı kimlik ya da görüş sahibi akranlarına karşı saygısını ise kendi özgüveninden alır. Kendi kimliği ve dersinde çok rahat olan veya sınırlarını, mücadelelerini ve başarısızlıklarını özgürce kabul edebilecek kadar güçlü bir öz-değer duygusuna sahip öğrenci, başkalarının ne düşündüğünden korkmayacağı gibi kendisiyle ilgili algıları da mikro ölçekte yönetmeye çalışmaz. Çatışma, statü ve intikam gibi beklentilerle çok ilgili olmayan öğrenci, kendisi olmakta özgürdür ki bu gerçek bir alçakgönüllülüktür.

Yapılan çalışmalarda farklı kimliğinden dolayı arkadaşlık ilişkisine son verme oranları en yüksek Z Kuşağı içerisinde çıkıyor; kimlik ve kültür farklılığından dolayı dışlanmanın en fazla tahribat doğurduğu ortamlar sınıf, okul ve yurt gibi ortamlar olarak karşımıza çıkıyor.

ENTELEKTÜEL TEVAZUNUN POZİTİF ÇIKTILARI

Entelektüel tevazunun her şeyden önce sorgulama ve öğrenme süreçlerini pozitif bir şekilde geliştirdiği kabul ediliyor. “Bilginin Laneti” olarak ifade edilen, bazen bir konu hakkında daha az bilgili olma ve belli bir bakış açısıyla düşünememe durumlarında, karşı görüş hakkında belli bir perspektif almanın önünde pek çok engel olabilmektedir. **İşte bu perspektif almayı engelleyen önyargıları azaltan ve alternatif bakış açılarını gerçekten girebilmeyi sağlayan erdem entelektüel kibir değil, tevazudur.** Yine entelektüel tevazunun “Doğru Bağımlılık” olarak ifade edilen, insanların uzmanları ne zaman dinlemesi gerektiğini bilmele-ri konusunda yardımcı olabileceği iddia

Entelektüel tevazunun eğitimle ilgili faydalarından bir diğeri, çatışma potansiyeline sahip kimlikler arasında arttırdığı saygı kapasitesiyle ilgilidir. Ego savunma tepkileri, insanları küçümsemeye, grup üyeliğinden dışlamaya yönlendirebileceği için entelektüel tevazu kapasitesi yüksek olan kişilerin farklı geleneklerden gelenlerle daha fazla etkileşim kurabileceği bir gerçektir.

edilmektedir. İnsanların kendi bildikleri ile başkalarına bağlı olarak bildikleri arasındaki farkı ayırt etmelerini sağlayacağı için, uygun bir bağımlılık ben merkezli olmayan bir yaklaşımdan desteğini alabilmektedir.

Entelektüel tevazunun eğitimle ilgili faydalarından bir diğeri, şüphesiz çatışma potansiyeline sahip kimlikler arasında arttırdığı saygı kapasitesiyle ilgilidir. Ego savunma tepkileri, insanları küçümsemeye, küçük düşürmeye ve hatta grup üyeliğinden dışlamaya yönlendirebileceği için entelektüel tevazu kapasitesi yüksek olan kişilerin farklı geleneklerden gelenlerle daha fazla etkileşim kurabileceği önemli bir gerçektir. Tabi bu noktadaki toleransın sınırları gerçek anlamda tespit edilememiş olmakla birlikte, yine de insanların Freud'un "küçük farklılıkların

narsisizmi" dediği şeyin üstesinden gelmelerine yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Siyasi ve kültürel tartışmaların giderek artan kırılma ve kutuplaşmaya dönüşebildiği günümüz toplumları düşünüldüğünde, entelektüel tevazunun gelecekteki araştırmalar için merkezi bir gündem olacağı rahatlıkla tahmin edilebilir. Bu şekilde esenliği iyileştiren, diğer bakış açılarına karşı saygıyı artıran, sorgulama ve öğrenmeyi teşvik eden entelektüel tevazunun, refahı ve büyümeyi teşvik eden yönünün de bulunduğu toplumsal değişim tartışmalarının önemli gündemlerinden biri olmaya başlamıştır.

KAPASİTE ARTTIRMA STRATEJİLERİ

Özellikle eğitim bağlamında entelektüel kapasiteyi artırmanın her şeyden önce

daha pozitif sınıf ortamları inşa etmekle ilgili olduğu savunulmaktadır. Bu bağlamda ilk olarak sınıfların farklılıkları tespit ve ifşa etme yerinden ziyade, entelektüel bir laboratuvar olduğunu hatırlatmak için "burada söylenen burada kalır" kuralına uygun dizayn edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bunun öğrencilere gerçek fikirlerini ifade etme ve karşıt görüşlerden en güçlü iddiaya karşı tartışma konusunda güven vereceği düşünülmektedir. İkinci olarak arzu edilen davranışların elde edilebilmesi için uygun beklentilerin yarı resmi kurallarla desteklenebileceği dile getirilmektedir. Dünyanın birçok yerinde çoğu kolej ve üniversite, topluluğun bir üyesinin diğer bir üyeyi farklı görüşleri nedeniyle taciz etmesini veya korkutmasını yasaklayan kurallara sahipken; müfredata bu tür bir dili dahil etmenin ve öğrencilere akranlarının kusurlu ve gelişen düşüncelerinin misilleme veya utandırma nedeni olmadığını açıkça hatırlatmanın zararı olmayacağı vurgulanmaktadır. Son olarak güçlü bir iletişimin demokrasinin can damarı olduğunun ve sonsuz bir fikir alışverişini gerektirdiğinin önce eğitimciler tarafından idrak edilmesi gerektiğinden hareketle, başta öğretmenler olmak üzere tüm eğitimcilerin konuyla ilgili eğitim programlarına dahil olması gerektiği tavsiye edilmektedir. Bu açıdan şimdiden konuyla ilgili literatür ve eğitim programları tasarlanmaya başlanmıştır.

Sonuç olarak demokratik kültür ancak insanların yanılmış olabileceklerini ve aynı fikirde olmadıkları kişilerin fikirleri için güvenli bir tartışma ortamına sahip olabileceklerini kabul ederlerse ayakta kalabilir. Bu açıdan değişimin kaçınılmaz kusurları karşısında sabrını hızla yitiren farklı sosyal, politik ve kültürel taraflar arasında tabanın hızla artması göz önüne alındığında, entelektüel tevazuya olan ihtiyacın daha fazla aciliyet arz ettiği gözlemlenebiliyor.

PROF. DR. HALUK GÖRGÜN
ASELSAN YÖNETİM KURULU BAŞKANI VE GENEL MÜDÜRÜ
ASELSAN'I ANLATAN ÜÇ KELİME:
“BİLİM, EĞİTİM VE ADANMIŞLIK”

Ülkemizin özellikle askeri teknoloji alanında gelişmesinin arkasındaki en güçlü kurumlardan biri de ASELSAN... ASELSAN gibi dünyada her geçen gün adından daha fazla söz ettiren bir kurumun başarısının altında hiç şüphesiz sürdürülebilirliği önceleyen bir planlama vizyonu ve nitelikli insan potansiyeli var. Sürdürülebilir kalkınma konusunda ülkemizin en tecrübeli kurumlarından biri olan ASELSAN'ın Yönetim Kurulu Başkanı ve Genel Müdürü Prof. Dr. Haluk Görgün'le sürdürülebilirlik, eğitim ve nitelikli insan potansiyelimiz hakkında verimli bir röportaj gerçekleştirdik.

 Bekir Bilgili

ASELSAN ülkemizin kalkınma yolunda pek çok alanda öncü olmuş bir kuruluşumuz. ASELSAN'ın dünü ve bugün geldiği nokta hakkında neler söylersiniz?

Teknoloji, dünyanın en zorlu ve çok boyutlu rekabet alanıdır. Ekonomi, bilim, kültür ve eğitim alanında da gelişmişlik gerektiren “teknolojik üstünlük” konusu tarih boyunca ülkelerin varoluş meselesi olmuştur. Bizler ASELSAN'da, dünyanın en zorlu rekabet alanı olan teknolojiye ülkemize stratejik üstünlük sağlayacak bir değer zincirini geliştirmek için çalışıyoruz. Dünyanın en büyük savunma şirket-

Türkiye'nin son yıllarda gerçekleştirdiği birçok teknolojik atılımda ASELSAN büyük rol oynadı. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtında ülkemize dayatılan ambargolar, bağımsız teknolojilere sahip olmanın ne kadar hayati bir mesele olduğunu gösterdi.

leri arasında 2021 itibariyle 48. sırada olan şirketimiz, 9 bini aşkın çalışanıyla global standartlarda bir teknoloji üssü olarak; sivil sistemlerden askeri çözümlere kadar uzanan geniş ürün yelpazesine sahip.

Türkiye'nin son yıllarda gerçekleştirdiği birçok teknolojik atılımda ASELSAN büyük rol oynadı. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtında ülkemize dayatılan ambargolar, bağımsız teknolojilere sahip olmanın ne kadar hayati bir mesele olduğunu gösterdi. Ambargolara yanıt olarak kurulan şirketimiz yaklaşık 50 yıl önce ilk kurulduğunda temel misyonu, ordumuzun haberleşme

ihtiyacını, üretilen telsiz sistemleriyle milli olarak karşılayabilmektir. Bir süre sonra ihtiyaçların artması, daha önce dışarıdan temin edilenlerin çok daha iyisinin milli kaynaklarla yapılabildiğinin görülmesiyle birlikte farklı alanlarda da çözümler üretilmeye başlandı. Burada ASELSAN'ın sahiplendiği ilham verici motivasyon, “dışa bağımlılık statükosunu” sorgulayarak yenilikçi olmaktır. Bu motivasyona sahip çalışanlar ve liderler ASELSAN'ı bugün kendi alanındaki milli liderliğe ve global oyunculuğa taşıdı. Çıktığımız zorlu yollarda hiçbir koşulda

durmadık, hiçbir zorlukta pes etmedik ve milletimizden aldığımız güçle “Olmaz!” denilene oldurduk. “Yapamazsınız!” dediklerinin dünyadaki en iyisini yaptık. 1975 yılında Türk Silahlı Kuvvetlerinin haberleşme cihaz ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla kurulan ASELSAN, günümüzde haberleşmeden, radar ve elektronik harp sistemlerine, elektro-optik sistemlerden ve sınır güvenliği sistemlerinden insansız araçlara, silah sistemlerinden füze savunma sistemlerine kadar uzanan geniş ürün gamı ile sürdürülebilir büyümesine devam ediyor.

Son 3 yılda 400 ürünü iş ortaklarımızla birlikte millileştirmeyi başardık. Bu ürünlere 56 milyon ABD Doları tutarında sipariş açarak, önümüzdeki 3 yıllık projeksiyona göre 145 milyon ABD Dolarlık büyüklüğün ülkemizde kalmasını sağladık.

ASELSAN gibi bir kuruma sahip olmak ve sürdürülebilirliğini sağlamak için kuşkusuz nitelikli bir insan potansiyeline de ihtiyaç var. Bu aşamada eğitilmiş iş gücü ve teknoloji geliştirme arasındaki bağı ASELSAN bağlamında da örneklendirerek anlatmanız mümkün mü?

Tabii... Yüksek teknoloji alanında üstünlük; bilimden alınan güç, eğitim ve işine kendini adanmış insanlarla mümkün olabilir. Bu çok önemli üç unsurun hepsi ASELSAN'ımızda ve milli savunma sanayimizde mevcut. Bilimi, eğitimi ve adanmışlığı arkamıza alarak ülkemizin

teknolojide dışa bağımlılığını savunma sanayi dışında da en aza indirmeyi kendimize görev edindik. Katma değeri yüksek teknolojik ürünlerin ülkemizde üretilmesiyle cari açık sorununun azaltılmasına katkı sağlıyoruz. Ürettiğimiz teknolojilerin savunma sanayi dışında da kullanımı ülkemiz için hayati bir önem taşıyor. Bu bilinçle ASELSAN'da geliştirip ürettiğimiz ulaşım, enerji, güvenlik ve sağlık alanlarında yüksek teknolojiye özgün sistemlerimizi devletimizin, insanımızın ve dost ülkelerin hizmetine sunmuş durumdayız.

Bu kapsamda ASELSAN'ın çalışmalarından bahsedebilir misiniz?

ASELSAN'ımız, yürüttüğü teknoloji geliştirme çalışmaları sonucunda nanometre boyutlarında detayları olan malzemelerin tasarım ve üretiminden başlayarak her türlü kara, hava, deniz,

uzay araçlarına sistem tasarlayıp üreten, bunları her türlü platforma entegre edebilen bir teknoloji firması olarak milli bir görevi üstlenmiş durumdadır. Yenilikçi bakış açılarıyla geliştirdiğimiz çözümlerle ülkemizde yeni teknolojilerin kullanımı ve yaygınlaşmasına öncülük ediyoruz.

Teknoloji kazanımları konusunda Milli Uzay Programında çok kritik bir paydaş olan şirketimiz, ülkemizin uzaydaki varlığına yönelik sistemler geliştiriyor. Ülkemizin uzay stratejileri doğrultusunda ASELSAN'ımız, uydu teknolojilerine yönelik çalışmalarına hız vererek, bu teknolojilerin farklı bileşenlerinde ürün ve sunduğu hizmetler ile önemli roller üstleniyor. Bugüne kadar sahip olduğu teknoloji birikimi ve çözüm odaklı yaklaşımları neticesinde ASELSAN'da, uzay ve uydu teknolojilerine ilişkin olarak da ülkemize ciddi kazanımlar getirdik. Yörüngeye yerleştirilen uzay aracı veya uydulara görev yükü, haberleşme alt sistemleri, yer kesiminde de sabit ve taşınabilir yer istasyonları, kontrol merkezleri ile tüm platformlar için uydu haberleşme terminallerine yönelik çalışmalarımızı yoğun bir şekilde sürdürüyoruz. Elde ettiğimiz teknolojik kazanımları uzay sahasında çok daha ileriye taşıyacağız.

ASELSAN MTAL, öğrencilerine hem eğitimde hem de eğitim sonrası sunduklarıyla kendi kullarında benzersiz bir okul olma özelliğini taşıyor.

Önümüzdeki 3 yıllık projeksiyona göre 145 milyon ABD Dolarlık büyüklüğün ülkemizde kalmasını sağladık. 2008 yılında %38 olan yurt içi alım oranımızı %70'lerin üstüne taşımamızın haklı gururunu yaşıyoruz.

Ülkemiz son yıllarda özellikle savunma sanayiinde hızlı bir millileştirme süreci yaşıyor. ASELSAN'ın bu sürece katkıları ne düzeyde?

Türkiye'nin savunma teknolojilerinde öncü ve lokomotif kuruluşuyuz. Bu gücümüzle ambargo ve yaptırım gibi durumlarda temininde sıkıntı yaşanabilecek yurt dışı kaynaklı ürünlerin millileştirilmesi çalışmalarını da yürütüyoruz. İthal edilen tüm ürünleri gözden geçirerek, teknolojinin kritikliği, ihrac kısıtları, maliyet etkisi ve temin süresi gibi kriterleri göz önüne alarak öncelikli ürünleri millileştirme çalışmalarını daha ön plana alıyoruz. Son 3 yılda 400 ürünü iş ortaklarımızla birlikte millileştirmeyi başardık. Bu ürünlere 56 milyon ABD Doları tutarında sipariş açarak, önümüzdeki 3 yıllık projeksiyona göre 145 milyon ABD Dolarlık büyüklüğün ülkemizde kalmasını sağladık. 2008 yılında %38 olan yurt içi alım oranımızı

%70'lerin üstüne taşımamızın haklı gururunu yaşıyoruz. 4 binin üzerindeki tedarikçimizle ekosistemimizi sürekli geliştiriyoruz. 2021 yılının ilk yarısında tedarikçi ekosistemimizi yeni siparişlerle beslemeye devam ettik ve bu çerçevede 760 milyon ABD Dolarlık sipariş açtık. Sadece 2021 yılının İlk yarısında tedarikçilerimize 7 milyar TL'yi aşan ödeme yaparak onları finansal olarak destekledik.

Sürdürülebilir bir gelecek için çalışarak, geleceğin dünyasında yer bulacak en kritik teknolojileri yerli ve milli olarak tasarlayıp üretiyoruz. Türkiye'nin en büyük Ar-Ge üslerinden biri olan şirketimizde nano teknoloji, mikro elektronik gibi çok yüksek sermaye, bilgi birikimi ve yetişmiş personel gerektiren çekirdek teknolojilerin geliştirilmesi konularının üzerinde duruyoruz. Oyun değiştirici yeni yöntemler, yaklaşımlar ortaya koymak için çalışıyoruz.

Sürdürülebilirlik teknoloji söz konusu olduğunda önemli. Sürdürülebilirliği sağlamak ancak nitelikli insan gücüyle başarılabilir. ASELSAN'ın mevcut insan kaynağımızı değerlendirme konusunda ne tür çalışmaları var?

Hiçbir başarımız tesadüf, hiçbir adımımız plansız değil. Gerek savunmada gerek sivil teknolojilerde ortaya koyduğumuz tüm ürün ve sistemlerimizin, insan kaynakları, eğitim, iletişim gibi kurumsal iş süreçlerimizin her birinin arkasında Türkiye'nin en iyileri diyebileceğimiz yüksek kapasiteli bir insan kaynağı, bilimden aldığımız güç, insanımıza verdiğimiz değer ve çalışkanlık var.

ASELSAN'da, ülkemizin geleceğini şekillendirecek, teknolojik bağımsızlık mücadelesinde birer nefer olacak gençlerin önünü açacak tüm alanlarda yatırım ve desteklerimize devam ediyoruz. Bu kapsamda ortaya koyduğumuz yaklaşımlar ve projeler tüm dünyaya örnek olacak nitelikte. Milli Eğitim Bakanlığı ile ASELSAN arasında savunma sanayiine nitelikli eleman yetiştirmek amacıyla imzalanan protokol kapsamında bu alandaki ilk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesini 2019 yılında kurduk. ASELSAN MTAL, öğrencilerine hem eğitimde hem de eğitim sonrası sun-

Milli Eğitim Bakanlığı ile ASELSAN arasında savunma sanayiine nitelikli eleman yetiştirmek amacıyla imzalanan protokol kapsamında bu alandaki ilk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesini 2019 yılında kurduk.

duklarıyla kendi kulvarında benzersiz bir okul olma özelliğini taşıyor. Öte yandan okul bünyesinde kurulan atölyede eğitim alan öğrencilerimiz, teorik eğitimlerini pratik sahada geliştirme fırsatını yakalıyorlar. Diğer taraftan bu gençlerin ASELSAN staj programları ile deneyim kazanması da sağlanmış oluyor. Eğitim sonrasında ASELSAN istihdam programı ile öğrencilerin çalışma potansiyelini zaman kaybetmeden iş gücüne dahil edilebiliyoruz. Bu okulun arkasında ASELSAN gibi ülkemizin büyük bir savunma ve teknoloji devi var. Her öğrencimize mutlaka teknisyen ve mühendis seviyesinde mentorlar atıyoruz. Onların en iyi şekilde yetişmeleri için okulla kayıt oldukları ilk dakikadan mezun olana kadar bu mentorluk desteğini veriyoruz. Ayrıca branş derslerine ek olarak öğrencilerimizi robotik, mobil kodlama, yapay zeka, büyük veri gibi alanlarda yetiştirmeye de gayret gösteriyoruz. Bu gençlerimiz sadece teknolojiyi takip eden değil teknolojiyi üreten de olacaklar.

Bu bağlamda üniversitelerimizle ne tür iş birlikleri geliştiriyorsunuz?

Ortak akıl ve birlikte değer oluşturma kültürünü öncelik olarak üniversitelerle kurduğumuz Ar-Ge iş birliklerini oldukça önemsi-

**Rakamlarla
Yerleşme
Oranı**

%38

2008 yılı yurt içi
tedarik oranı

%70

2021 yılı yurt
içi tedarik oranı

aselsan

**ASEL SAN'ın ürettiği
sistemler yurt içi müşterilerin
yanı sıra yurt dışında 71 ülke
tarafından kullanılıyor.**

En Çok Ar-Ge Harcaması Yapan Şirketleri araştırmasına göre, 2020 yılında en fazla Ar-Ge harcaması yapan şirket, 3 milyar 356 milyon lira ile biz olduk.

Ülkemizin sürdürülebilir kalkınma hedeflerinde kendi faaliyet alanlarımızda ortaya koyduğumuz başarılarla nitelikli katkılar sağlamaya devam etmekteyiz. Nitelikli istihdamın sürdürülebilirliği konusundaki çalışmalarımız devam ediyor. Her koşulda görev başında olduk. 2020 yılında, pandeminin en zor döneminin yaşandığı bir süreçte bile yaklaşık 1500 kişiye istihdam sağladık.

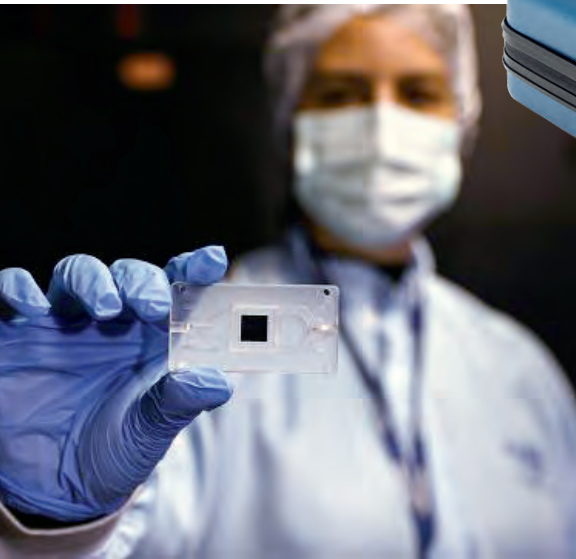
Hem yurt içinde hem de küresel pazarda yarattığımız değerler ile sürdürülebilir büyümesini koruyan, rekabet gücü ile tercih edilen, stratejik bir ortak gibi güven duyulan, çevreye ve insana duyarlı bir milli teknoloji firması olma vizyonunu benimsiyoruz. ASEL SAN'ın ürettiği sistemler yurt içi müşterilerin yanı sıra yurt dışında 71 ülke tarafından kullanılıyor. Ülkemizin teknolojisine duyulan bu güven bize her zaman gurur veriyor.

ASEL SAN'ımız, Cumhurbaşkanlığımızın liderliğinde "Büyük ve Güçlü Türkiye" vizyonu ile teknolojik bağımsızlık konusunda ülkemizin bayrağını gurur ve güvenle dalgalandırmaya devam edecek.

Verdiğiniz bilgiler ve değerlendirmeleriniz için çok teşekkür ederim.

aselsan

yoruz. Günümüz dünyasında üniversiteler, ana sermayesi üstün nitelikli insan kaynağı olan savunma sanayi kuruluşlarının en önemli paydaşlarından sayılıyor. Üniversiteler, yetişmiş insan gücü ve eğitim imkânları sağlanmasının yanında sanayinin teknoloji geliştirme faaliyetlerine giderek artan oranda katkı yapıyor. Temel araştırmaların üniversitelerde gerçekleştirilmesi ve devamında bu uygulamaların ASEL SAN'da sanayileşmesi için üniversite - sanayi iş birliği kapsamında özgün olarak geliştirilmekte olan birçok projemiz bulunuyor. Bunun

yanı sıra açık inovasyonu da destekleyici bir faaliyetlerimizle konu bazlı çalıştaylar düzenleyerek, burada oluşan yeni fikirlerle yenilikçi projeler hayata geçiriyoruz. Üniversitelerdeki akademik kadronun bilgi birikiminden ve öğrencilerin yenilikçi fikirlerinden maksimum düzeyde istifade etmek adına kendi öz kaynaklarımızla desteklediğimiz Ar-Ge projelerini özellikle üniversitelerle iş birliği içerisinde gerçekleştirmeye gayret gösteriyoruz.

Her sene ciromuzun yüzde 7'sini Ar-Ge faaliyetlerine ayırıyoruz. Türkiye'nin

Prof. Dr. Mehmet Fuat Sezgin Bilim Tarihini Yeniden Yazan Mütefekkir

*Fuat Sezgin, kelimenin tam anlamıyla "Ârifdir".
O, ölü toprağı serpilmiş bir hafızayı diriltmek, asırlardır
unutulmuş medeniyet birikimini yeni nesillere aktarmak
için ömrünü vakfetmiş, dünya bilim tarihinin yeniden
yazılmasını gerektirecek önemde eserler ortaya koymuştur.*

Yunus Emre ACAR

2013 yılında Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülü'ne layık görülen Fuat Sezgin anısına vefatının ardından 2019 yılında basılan hatıra paranın ön ve arka yüzü

2 1. Yüzyılın en önde gelen İslam bilim tarihçisi Prof. Dr. Mehmet Fuat Sezgin, 30 Haziran 2018'de hayata gözlerini yumarken geride sayısız kitabı, makaleyi, akademik ve bilimsel eseri bize miras bırakmıştır.

24 Ekim 1924'te Bitlis'te dünyaya gelen Sezgin, İstanbul Üniversitesi Şarkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nde kariyerine başlamıştır. Hocası Hellmut Ritter'in da etkisi ile İslam bilim tarihine merak artmış ve tüm hayatını bu disipline vakfetmiştir. Konuşmalarının birinde Hellmut Ritter ile Harezmi, Ebu'l- Vefa Buzcanî, İbn Heysem, Birunî gibi isimler üzerine diyaloglarını şöyle anlatır:

"Hocanın 'bunlar ve daha pek çok isim, büyük âlimlerdi ve daha sonraki Avrupalı

*âlimlerle aynı seviyedeydiler; hatta yer yer onlardan üstündüler' sözleri İslam ilimleri tarihini öğrenmem için kırbaç rolü oynadı. Bütün dünyayı terk ederek gece gündüz bunun için çalıştım."*¹

1950 yılında, *"Buhârî'nin Kaynakları"* isimli teziyle doktor unvanını alan Fuat Sezgin, doçentlik tezini ise 1956'da *"Buhârî'nin Kaynakları Hakkında Araştırmalar"* çalışması ile tamamlamıştır. 1960 yılında gerçekleşen askeri darbenin neticesinde kendisi dahil 147 akademisyenin üniversiteden ihraç edilmesi üzerine çok sevdiği vatanından ayrılmak zorunda kalan Sezgin, çalışmalarına Almanya'da devam etmiştir. Frankfurt Üniversitesi'nde yaptığı Câbir bin Hayyân üzerine yaptığı çalışma ile profesör unvanını kazanmıştır. İlk cildini 1967

Fuat Sezgin, İslam Bilim Tarihi Müzesi'nde 700'den fazla aleti modellemiş, aynı zamanda 45.000 ciltlik bir külliyyatı içeren Bilimler Tarihi Kütüphanesi'ni de oluşturmuştur.

خانه ارواسی
کاروباری
0539 925 43 83

مهر آبرو
0539 925 43 83

İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi

Bugün 600'e yakın eseri ihtiva eden bu müzede yer alan sergi salonlarının tamamında, İslam bilim adamlarının eserlerinin model ve maketleri sergilenmektedir.

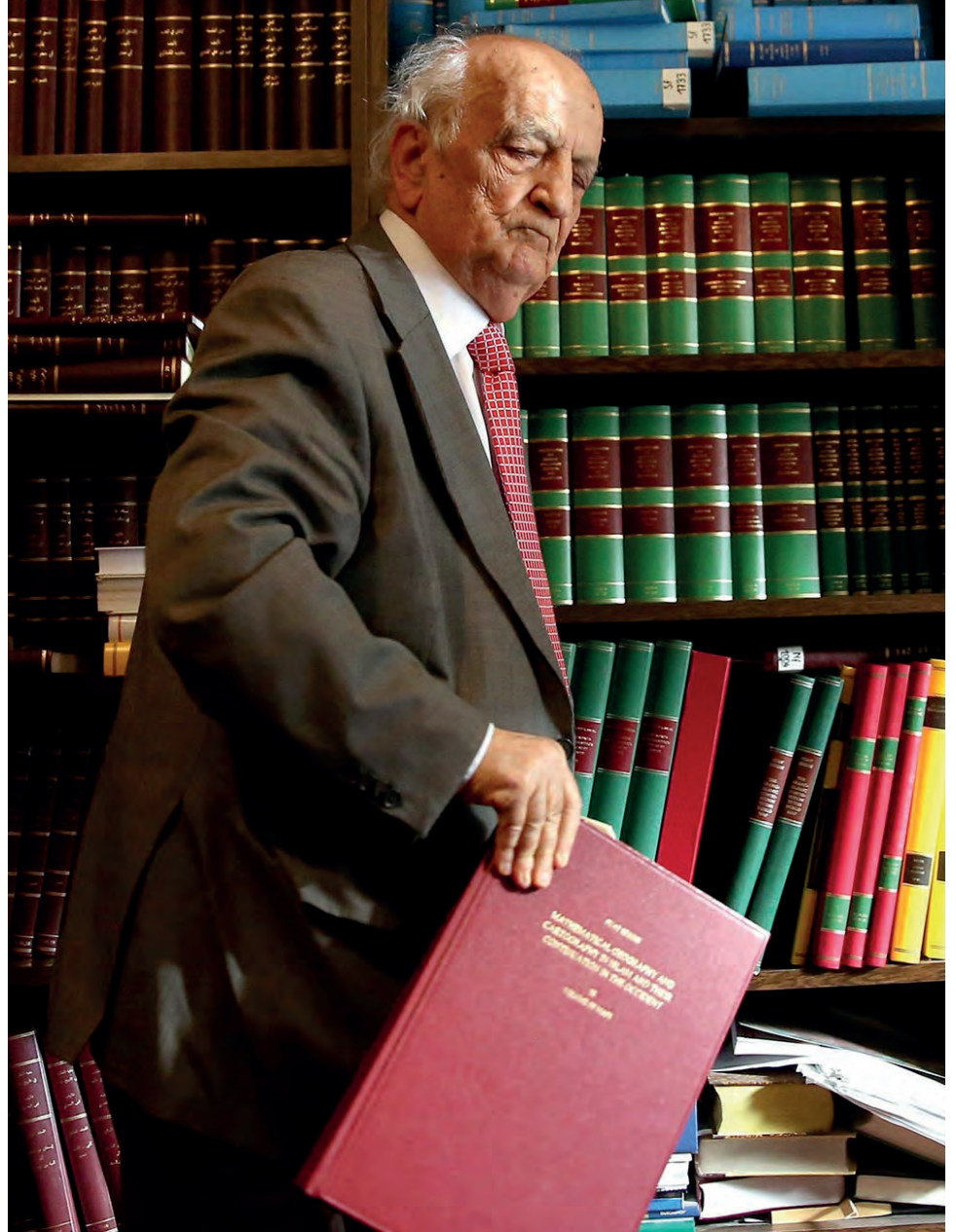
Örnek olarak El-İdrisi'nin Halife el-Me'nun'un haritasını temel alarak çizdiği Dünya Haritası, Takiyeddin'in 1559 yılında geliştirdiği Mekanik Saati, El-Cezeri'nin (1200 yılları) kitabından Fil Saati ve Hacamat, Ebu Said Es-Siczi'nin Planetaryumu, Abdurrahman Es-Sufi'nin Gök Küresi, Hıdr el-Hucendi'nin Usturlabı, 12. Yüzyılda Abdurrahman el-Hazini tarafından yapılan su ve ağırlık prensibine göre çalışan Dakika Terazisi, İbn-i Sina'nın el-Kanun fi't Tıbbi gibi İslam Medeniyetinin 9. ve 16. yüzyıllar arasındaki yaratıcılık döneminde gerçekleştirilen bazı icatlarının kopyalarını görmek mümkündür. Kopyaların büyük bir kısmı, Frankfurt'taki Johann Wolfgang Goethe Üniversitesi'ne bağlı Arap-İslam Bilimleri Tarihi Enstitüsü tarafından yazılı kaynaklara göre, çok küçük bir kısmıysa günümüze ulaşan eserlerin orijinalleri temel alınarak yapılmıştır.

<https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=IBT01&DistId=MRK 2>

Türkiye'de siyasal istikrarın sağlanmasının ardından Sezgin, Almanya'da kurduğu İslam Bilim Tarihi Müzesi'nin bir benzerini de İstanbul'da kurmaya karar vermiştir. Türk insanının kendi medeniyet tarihini, üstün başarılarını aktarmak ve Müslüman bilim insanlarının ilimler tarihine katkılarını daha somut bir şekilde görmelerini sağlamak için yıllardır büyük bir şevkle sürdürdüğü bu hayalini 25 Mayıs 2008 yılında İstanbul Gülhane Parkı'nda kurulan İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi

Müzesi aracılığıyla hayata geçirme imkânını bulmuştur.

2010 yılında *İslam Bilim ve Teknoloji Müzesi*'nin faaliyetlerini desteklemek amacıyla Prof. Dr. Fuat Sezgin İslam Bilim Tarihi Araştırmaları Vakfı kurulmuş, ardından 2013 yılında Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi bünyesinde Prof. Dr. Fuat Sezgin İslam Bilim Tarihi Enstitüsü faaliyete başlamıştır. Sezgin tarafından yayınlanan kitapların satışından elde edilen gelirlerin ilgili Vakfa aktarılmasıyla Enstitünün Bilim

Tarihi bölümünde eğitim alan öğrencilere burs olarak tahsis edilmesi ile bu alanın gelişimi teşvik edilmektedir.²

Hayatı boyunca birçok ödüle layık görülen Sezgin, Kral Faysal Uluslararası Ödülü'nü 1978 yılında almış, buradan sağlanan mali destek ile Frankfurt Üniversitesi'ndeki Arap-İslam Bilimler Tarihi Enstitüsü'nü kurmuştur. Ek olarak, 2001 yılında takdim edilen Almanya Üstün Hizmet Madalyasına, 2013 yılında ise Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük

Ödülü'ne layık görülmüştür.

Sezgin'in ulusal ve uluslararası alanda çeşitli akademilere üyeliği bulunmaktadır. Bunlardan bazıları Kahire Arap Dili Akademisi, Şam Arap Dili Akademisi, Fas Rabat Kraliyet Akademisi, Bağdat Arap Dili Akademisi, Türkiye Bilimler Akademisi şeref üyeliğidir. Ayrıca, Erzurum Atatürk Üniversitesi, Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi, Kayseri Erciyes Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi tarafından verilen fahri doktora unvanları bulunmaktadır.

Prof. Dr. Fuat Sezgin, 30 Haziran 2018'de, 93 yaşında hayata veda etmiş ve Fatih Camii'nde geniş katılımla kılınan cenaze namazının ardından Gülhane Parkı'ndaki İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi'nin önünde kendisine tahsis edilen alana defnedilmiştir. "Hayatını bilime adanmak" söyleminin 21. Yüzyılda vücut bulduğu ender şahsiyetlerinden olan Sezgin, sonraki nesillere muhteşem bir miras bırakmış ve kendisinin bu örnek duruşu İslam Dünyasının genç bilim adamlarına tarifi mümkün olmayan bir özgüven aşılmasıdır.

Kendisini rahmet ile anıyoruz.

¹ <https://www.ibtav.org/sayfa/1/ozgcmisi>

² <http://w3.bilecik.edu.tr/fuatsezgin/fuatsezgin/ozgcmisi/>

Yitik hazinenin peşinde bir ömür

24 Ekim 1924'te Bitlis'te dünyaya gelen Sezgin, İstanbul Üniversitesi Şarkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nde kariyerine başlamıştır. Hocası Hellmut Ritter'in de etkisi ile İslam bilim tarihine merakı artmış ve tüm hayatını bu disipline vakfetmiştir.

Kurumsallığın Önemine İnanan Örnek Bir Bilim İnsanı

Dünyanın en büyük bilim tarihçisi olan Prof. Dr. Fuat Sezgin, İslam bilim tarihi sahasında 65 yıllık çalışmasının ürünü olan 17 ciltlik Arap-İslam Bilim Tarihi adlı çok kapsamlı bir eseri bilim dünyasına kazandırmıştır. Fuat Sezgin, kurumsallığın önemine inanan ve bunu hayata geçirmek için büyük gayret sarfeden öncü bir bilim insanıdır. Onun gayretleriyle kurulan ve İslam Bilim Tarihi açısından önemi tartışılmaz kurumlardan bazıları şunlardır.

- **Arap-İslam Bilimler Tarihi Enstitüsü:** 1982 yılında Frankfurt Goethe Üniversitesi bünyesinde kurulmuştur.
- **Arap-İslam Bilimler Tarihi Müzesi:** 1983 yılında açılan müzede 800'den fazla obje sergilenmektedir.

Bilimler Tarihi Kütüphanesi: Hayatı boyunca dünyanın her yerinden kendi imkanlarıyla aldığı 45 bin ciltlik kitap, 10 bine yakın mikrofilm arşivi ile bilimler tarihi sahasında dünyada tek olma özelliğine sahip eserlerden oluşan eşsiz bir koleksiyona sahiptir.

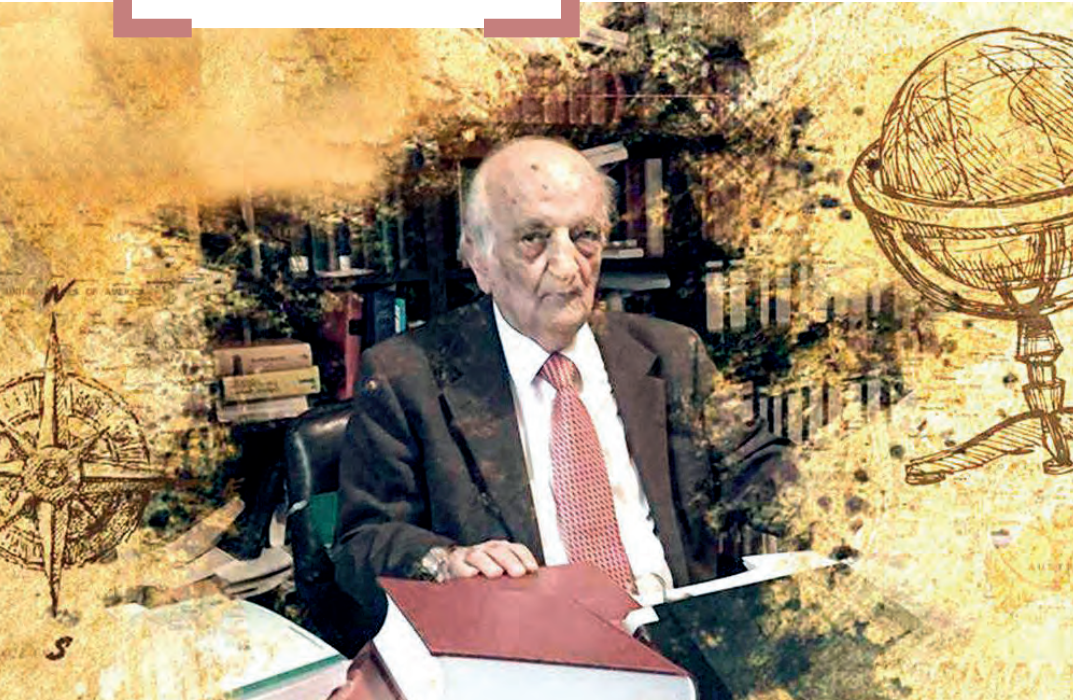
İstanbul İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi: 2008 yılında İstanbul Gülhane Parkında ziyarete açılmıştır.

Prof. Dr. Fuat Sezgin İslam Bilim Tarihi Araştırmaları Vakfı: 2010 yılında kurulan vakıf, İslam bilim tarihi konularında çalışmalara destek sağlamak amacıyla kurulmuştur.

Fuat Sezgin ayrıca, Türkiye'deki üniversitelerin bilim tarihi çalışmalarına akademik düzeyde eğilme için girişimlerde bulunmuş, 2013 yılında Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi bünyesinde faaliyet gösteren Bilim Tarihi bölümünü hayata geçirmiştir. Aynı üniversite bünyesinde Prof. Dr. Fuat Sezgin İslam Bilim Tarihi Enstitüsü'nün de kurulmasına öncülük etmiştir.

2015 yılında Prof. Dr. Fuat Sezgin İslam Bilim Tarihi Araştırmaları Vakfı Yayınevi'ni kurarak, bilim tarihi alanındaki akademik çalışmaların daha sistemli şekilde yayınlanmasını sağlamıştır.

Kaynak: <https://www.ibtav.org/sayfa/2/onculugundeki-kuruluslar>

Osmanlı'da Eğitime Başlama Töreni

İlk eğitimlerini anne ve babalarından alan çocuklar, beş altı yaşlarına geldiklerinde Âmin Alayı ve Bed'-i Besmele törenleri ile eğitime başlardı. Âmin Alayı, okuldan eve, evden okula kadar giden tören alayını; Bed'-i Besmele ise çocuğun besmele çekerek eğitime başlamasını ifade ederdi.

Prof. Dr. Cevdet Kırpık

Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Resim 1: Jean Baptiste Van Mour'un Okulun İlk Günü tablosu, XVIII. yüzyıl (Mehmet Üstünipek-Şeyda Üstünipek, "Âmin Alayı ve Resimlerde Ele Alınışı")

Osmanlı Dönemi'nde eğitime başlama, kendine özgü özellikler içeren törenlerle gerçekleşirdi. İlim öğrenmek dini bir emir olarak kabul edildiğinden bu işe başlamaya atılan ilk adıma adeta kutsal bir anlam yüklenirdi. Eğitim yaşına gelen çocuklar için temelde iki aşamadan oluşan törenin öncesinde, esnasında ve sonrasında birçok ilgi çekici detay bulunmaktaydı.

İlk eğitimlerini anne ve babalarından alan çocuklar, beş altı yaşlarına geldiklerinde Âmin Alayı ve Bed'i Besmele törenleri ile eğitime başlarlardı. Âmin Alayı, öğretmen ve bir grup öğrenci ile diğer katılımcılar eşliğinde okuldan eve, evden okula kadar giden topluluğu; Bed'i Besmele ise çocuğun besmele çekerek eğitime başlamasını ifade ederdi. Bed'i Besmele töreninin, önemli ve şerefli bir iş olduğunu belirtmek amacıyla "bed'i besmele-i şerife" olarak da adlandırılırdı.

Merasim yapılma yaş aralığı beş-yedi yaştı. Ancak yaygın olarak dört yıl dört aylıkken eğitime başlamanın uğurlu olduğuna inanılır, törenin bu dönemde yapılmasına gayret gösterilirdi. Altı yüzyıl geçen Osmanlı tarihinin erken denebilecek dönemlerinden itibaren varlığı bilinen uygulamanın hayata geçirilmesinde kendine özgü bir takım aşamalar vardı.

Merasim Osmanlı ailesi tarafından çok fazla -hatta düğün kadar- önemsenir, yapılması için büyük paralar harcanır, bu uğurda hiçbir fedakârlıktan kaçınılmazdı. Eğitime başlayacak çocuk için hazırlıklara günler, hatta aylar öncesinden başlanırdı. Tören günü yemek verilmesi ve daha başka ikramların yapılması planlandığından bunlar için koyun alınır, tatlı ve şeker gibi şeyler temin edilirdi. Yine öğrenci adayı için eğitim-öğretim materyali ile öğretim kadrosu ve törene katılan öğrencilere verilecek hediyelerin hazırlanması önemli işlerdendi.

Resim 2 (üstte): Âmin Alayı (Münif Fehim ve Ercüment Ekrem, Düünden Hatıralar)

Resim 3 (altta): Hüseyin Rifat'ın Âmin Alayı'nı gösteren yağlı boya tablosu, XX. yüzyılın başları. (Mehmet Üstünipek-Şeyda Üstünipek, "Âmin Alayı ve Resimlerde Ele Alınışı")

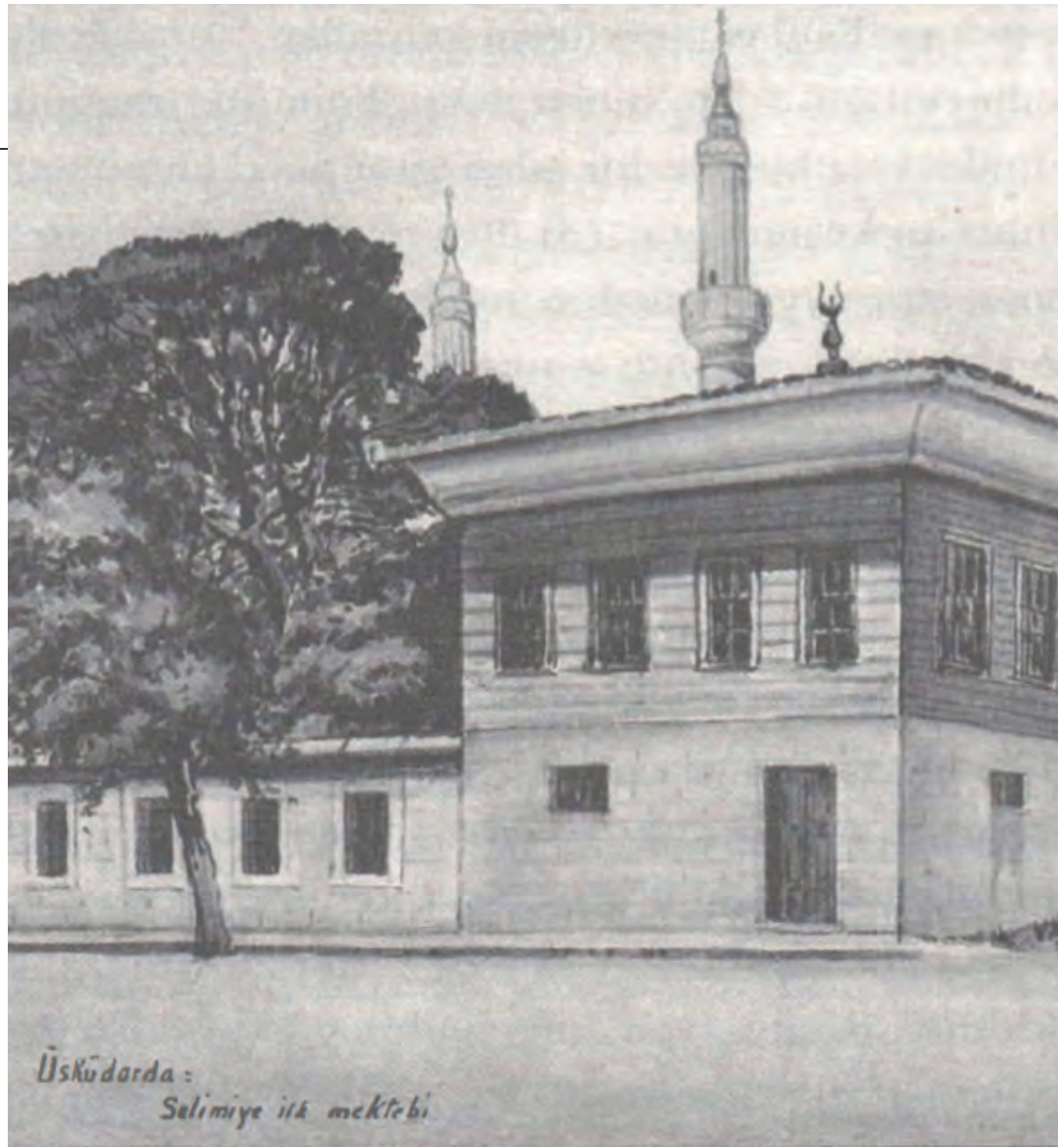
Tören günü için yapılacak hazırlıklar ailenin gelir düzeyine göre değişmekle birlikte asgari düzeyde yapılacaklar belliydi. Okula başlayacak çocuklar için öncelikle cüz kesesi denilen bir çeşit çanta hazırlanırdı. Kese; kadife, atlas veya pelüş gibi kumaşlardan yapılırdı. Elifba cüzü, rahle, Kur'an, Kur'an'dan okunan yerleri takip için kemik, gümüş veya altından yapılmış hilal, dersin bittiği yeri göstermek üzere balmumu temel

eğitim araç-gereçlerindendi. Tören günü ve sonrasında giyilecek okul kıyafeti ile ayakkabılar olmazsa olmazlardandı.

Tören günü yemek vermek törenin önemli esaslarından biriydi. Yemeğin çeşitliliği ve zenginliği ailenin ekonomik durumuna ve yöresel anlayışa göre değişirdi. Tören günü için çocuğun ailesinin hediyelik eşya alması ve çocuklara dağıtmak üzere bozuk para tedarik etmesi gerekmektedir. Öğretmen için havlu, para, mendil, kumaş gibi hediyelerle baklava, saray sarması ve helva gibi tatlılar hazırlanırdı.

Esas merasim günü gelmeden önce çocuk zihni açık ve ilmi fazla olsun diye yakınlarda bulunan evliyaların türbelerine, aile büyüklerine, yakın ve hatırlı dostlara el öpmeye, dualarını almaya gönderilirdi. Bütün bu hazırlıklardan sonra sıra merasime gelirdi. Merasim için pazartesi veya perşembe günü seçilirdi. Gün tespitine aile ile öğretmen ortaklaşa karar verirlerdi. Tören gününün sabahında çocuk yeni kıyafetlerini ve ayakkabısını giyip heyecan içerisinde beklerdi. Tören kız çocuğu içinse ipekli, süslü kıyafetler giydirilir; göğüslerine sırma işlemeli, içlerinde elifba cüzü bulunan keseler asılırdı. Öğretmen ve çocuğun sınıf arkadaşları olacak öğrenciler kızlı erkekli birlikte dualar, ilahiler okuyarak ‘amin, amin’ sesleriyle çocuğun evine gelirlerdi. Çocuk kendisi için hazırlanmış uysal bir ata mümkünse bir midilliye yahut faytona biner bu da olmazsa yaya bir şekilde anne ya da babasının elinden tutarak kendisini almaya gelenlerin eşliğinde okula doğru yola çıkardı.

Okul yolundaki Âmin Alayı'nın önünde başının üzerinde minder taşıyan kalfa veya öğretmen, onun arkasında rahleyi taşıyan mahalle bekçisi (veya bazen bevvab denilen okulun hizmetlisi), daha sonra çocuğun etrafını kuşatmış okul arkadaşları, en arkada küçüklü

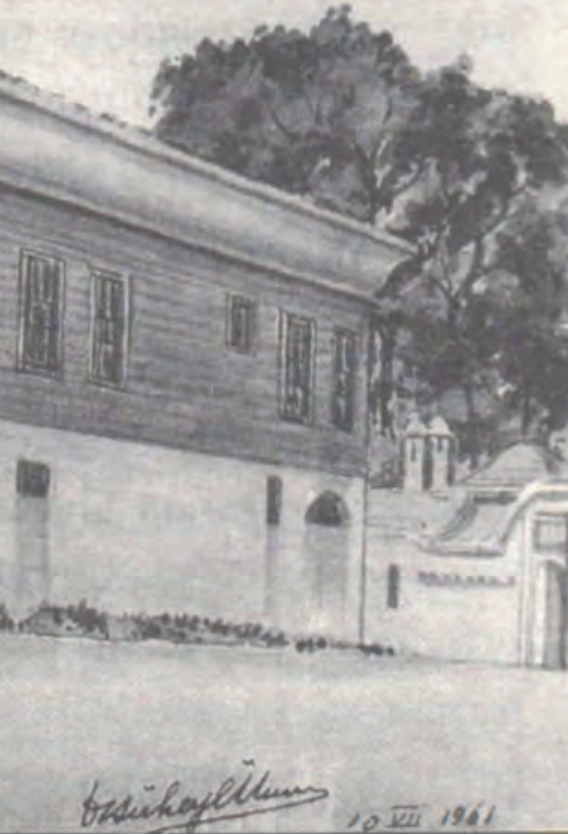
büyükü kadınlı erkekli aile üyeleri ilahi ve dualar eşliğinde ‘amin amin’ diye bağırarak yürüyüp okula varırlardı. Önde yer alan çocuklar ilahi okuyan öğrencilerden oluşur bunlara ilahici denir, hemen arkasında yürüyenler ise ‘âmin’ diyenlerden oluştuğu için aminci diye anılırdı. Yürüyüş esnasında genelde ‘şol cennetin ırmakları akar Allah deyu deyu’ diye başlayan ilahi okunurdu. Okulun girişinde kurban kesildiği olurdu.

Okunan duanın ardından çocuğun babası daha önceden hazırlanarak getirilen çeşitli hediyeleri sunardı. Hediyeler verildikten sonra baba öğretmene şöyle derdi: “Bundan sonra evladım, evvel Allah sonra size emanet. Eti sizin, ke-

miği benimdir.” Sınıftan çıkma zamanı geldiğinde öğrenciler sınıfın çıkışında sağlı sollu saf tutarlar, çocuğun sevinçli ve gururlu babası, açılan ellere karınca kararınca harçlık vererek onları da sevindirirdi. Yine bu esnada çocuklara külahların içinde şekerler dağıtıldı. Törene katkı sağlayan ve eğitim öğretim kadrosu içerisinde öğretmen yardımcısı olarak görev yapan kalfa, hizmetli gibi okul personeli ile mahalle bekçisi de bahşişten mahrum bırakılmazdı. Eğer çocuğu almak için giden alaya evde yemek verilmemişse okuldaki yemek faslına geçilirdi.

Eve dönüş, Âmin Alayı olmaksızın sessiz sedasız bir şekilde gerçekleşirdi.

Resim 4 (yanda): İstanbul Üsküdar-Selimiye'de mahalle mektebi. (İsmail Kara-Ali Birinci, Bir Eğitim Tasavvuru Olarak Mahalle/Sıbyan Mektepleri).

Resim 5 (solda): Okuldan Dönen Türk Kızı, 1854. (Mehmet Üstünipek-Şeyda Üstünipek, "Amin Alayı ve Resimlerde Ele Alınışı")

Resim 6 (sol altta): Ünlü yazar Refik Halid Karay okula başladığı yıl, 1894. (İsmail Kara-Ali Birinci, Bir Eğitim Tasavvuru Olarak Mahalle/Sıbyan Mektepleri).

camii imamı, nadiren müezzın yahut az çok dini eğitim görmüş kişiler tarafından yürütülürdü. Okulların esas gayesi İslam dininin temel özelliklerini öğretmek olup bu çerçevede Kur'an okuma, yazı yazma, namaz kılma ile ilmihal bilgisi dersleri verilir. Devletin son dönemlerine doğru ders çeşidi artırılarak tarih, coğrafya, aritmetik, güzel yazı, Türkçe ve yabancı dil dersleri ilave edilmiş; öğretim kadrosuna ise öğretmen okulu mezunları atanmaya başlamıştı.

Doğrudan Milli Eğitim Bakanlığına ya da o zamanki adıyla Maarif Nezareti'ne bağlı ilkokulların açılmasına yaklaşık 19. yüzyılın son çeyreğinden itibaren başlandığından bundan önceki okulların inşa masraflarıyla, başta personel ücretleri ve temizlik olmak üzere her türlü giderleri düzenli gelirlere sahip olan vakıflar tarafından üstlenilmişti. Eğer bir yerde bu işi üstlenen bir vakıf yoksa halk okulu ortaklaşa kurar, giderleri de veliler tarafından karşılanırdı. Okullarda eğitim kız-erkek karma sınıflarda verilebildiği gibi ayrı ayrı da olabilirdi. Okulların öğretmenleri ağırlıklı olarak erkeklerden seçilmekle birlikte kız okullarının öğretmenlerinden bazıları bayanlardan da olabilirdi.

Çocuklarını ve özellikle kız çocuklarını okula göndermeyerek evde özel hocalardan ders aldırın üst gelir grubuna mensup aileler de eğitim-öğretime başlama törenini ihmal etmezlerdi. Onlar için de okula başlayan diğer çocuklar gibi hazırlıklar yapılır ancak Amin Alayı kısmı doğal olarak eksik kalır, Bed'i Besmele töreni evde eş dostun katıldığı görkemli

Bununla birlikte sevinç ve kutlamaya evde de devam eden çocuk, evde kalan kadınlı erkekli aile efradı ve hısım akrabalar tarafından büyük bir sevinçle ve dualar eşliğinde karşılanır, adeta sevgi seline boğulurdu. Böylece çocuğun doğumundan sonra belki de ailenin en mutlu günü sona ermiş olurdu. Gösterişli tören gününden sonra çocuk mektepli öğrenciler arasına katılırdı.

Bu merasim Osmanlı'da sıbyan mektebi, mahalle mektebi yahut taş mektep de denilen bir ilkokula başlamak için yapılmaktaydı. Bu okullar şehirlerden köylere kadar cami bulunan hemen her yerde genellikle camiye bitişik yahut altında açılırdı. Okulun öğretmenliğini çoğu kez

denebilecek bir merasimle yapılırdı.

Daha çok hali vakti yerinde ailelerin çocukları için icra edildiği anlaşılan bu merasimin ülke sınırlarının genişliği, etnik çeşitlilik ve gelir düzeyi farklılıkları dikkate alındığında detaylarında bazı farkların olması doğaldı. Buna rağmen merasimdeki Âmin Alayı ve Bed’i Besmele gibi temel unsurların değişmediği anlaşılmaktadır. Mesela Osmanlı toplumdaki hiyerarşik sistemin en üstünde olan Osmanlı hanedan ailesinde de bu merasimin ana unsurları aynı olmak üzere uygulandığı bilinmektedir. Padişahın çocukları -şehzadeler- için yapılan Âmin Alayı ve Bed’i Besmele törenleri doğal olarak diğer insanların çocuklarından çok daha gösterişli ve farklı detaylara sahipti. Kıyaslama yapma ve bir geleneğin saraydaki uygulamasını görme adına şehzadeler için yapılan törenlerden bir kaçına göz atalım.

ŞEHZADELER İÇİN YAPILAN TÖRENLER

Daha doğumlarından itibaren anneleri yanında diğer saray görevlileri tarafından özel ilgi ve ihtimamla yetiştirilen şehzadelerin eğitime başlamaları nedeniyle çok gösterişli törenler yapılmaktaydı. Tören öncesi hazırlıkları, katılımcıların sayısı, verilen yemekler ve yapılan ikramlar ile daha başka detaylar hanedana özgü özellikler taşımaktaydı.

Önce törenin zamanı kesinleştirilir, sonra davet edilecek kişiler belirlenerek isimleri bir deftere kaydedilir, eğer unutulmuş isimler olursa sonradan ilave edilirdi. XIX. yüzyılda tören, hanedana ait Beşiktaş Sahilsarayı ve Çırağan saraylarında veya Osman Paşa Kasrı civarında olabilmekteydi. Merasime önde gelen devlet adamları ve ulemadan oluşan seçkin bir topluluk davet edilir, onlara mükellef bir ziyafet çekilirdi. Şehzadelerin eğitim-öğretime başlama yaşı beş ile yedi yaş arasında değişmekteydi.

Resim 7: Üç şehzade (Hayri, Cemaleddin ve Abdülhalim efendiler) -ortadakiler-, (Bahattin Öztuncay, Hanedan ve Kamera)

II. Mahmut’un oğlu Abdülaziz beş yaşına gelmişti. 1835 yılı baharında, yani 7 Mayıs’ta okumaya başlama merasimi yapılacağı belirtilerek hazırlıklara başlandı. Bunun için öncelikle üst düzey yöneticiler, saray çalışanları ve ulema davet edildiler. Törene sadrazamın emriyle

Daha doğumlarından itibaren anneleri yanında diğer saray görevlileri tarafından özel ilgi ve ihtimamla yetiştirilen şehzadelerin eğitime başlamaları nedeniyle çok gösterişli törenler yapılmaktaydı.

İstanbul’daki bütün mektep öğrencileri ve öğretmenlerinin katılmaları istendi. Yöneticiler törene, resmi tören elbiselelerini giyerek geleceklerdi.

Tören münasebetiyle Kâğıthane’de Mir-i Ahur Çeşmesi civarındaki kasrın yakınına çadırlar kuruldu. Tören burada yapılacaktı. Merasim günü geldiğinde okul çocukları ve diğer bazı katılımcılar dalga dalga ‘âmin’i ‘âmin’ diyerek bu çadırlara geldiler. Burada yemekler yendi. Adı geçen kasrın girişine otağ kurulmuştu. Buraya imamlar ve hatipler getirildi. Padişahın birinci ve ikinci imamlarından her biri Kur’an’dan bir bölüm (aşr-ı şerif) okudular. Padişahın gelmesi yaklaştığında otağın sağına ve soluna orada bulunan davetliler dizildiler. Biraz sonra padişah, yanında görevliler olduğu halde saraydan çıktı. Onu sadrazam ve serasker karşıladı. Otağın yanında dizilmiş diğer davetliler de padişahı temenna ile karşıladılar. Padişah gelince padişahın birinci ve ikinci imamları yine aşr-ı şerif okudular. Bu sırada padişahın büyük oğlu Abdülmecid ve şehzade Abdülaziz görüldü. Şehzadeler apoletli setre giymişler, süslü kılıçlar kuşanmışlardı. Yan-

larında lalaları ve diğer memurlar vardı. Belirlenen saat geldiğinde şehzade kendisi için hazırlanan mindere oturdu, şeyhülislam besmele çekti ve ardından elifba harflerini okuttu. Bundan sonra şehzadeler ve davetliler padişaha saygı ve hürmetlerini sunarak ayrıldılar. Şeyh, müderris, hatip ve imamlara hediyeler verildi. Bir sonraki gün Enderun memurları, mektep öğretmenleri ve talebeler ile diğer bir kısım katılımcıya da çeşitli hediyeler verildi.

1847 yılı yaz ayları geldiğinde Osmanlı sarayında tatlı bir telaş başladı. Sultan Abdülmecit'in çocuklarından Murat (V. Murat) 7, Abdülhamit (II. Abdülhamit) 5 yaşındaydı. Çocukların eğitime başlaması ve bunun için tören yapılması düşünülüyordu. Törenin yapılacağı yaklaşık üç ay öncesinden devletin resmi gazetesi Takvim-i Vekayi'den duyuruldu ve hazırlıklara başlandı. Daha sonra bir kez daha padişahın yayınladığı fermanla törenin ayrıntıları açıklandı. Bed'i Besmele 20 Eylül 1847'de yapılacak, padişah bir gün öncesinde Haydar Paşa'da bulunan kasrına gidecekti.

O gün geldiğinde Haydar Paşa çayırında tören alanına geçildi. Padişah için bir çadır kurulmuştu. Şehzadeler, İstanbul'daki okullarda okuyan çocuklardan oluşan grupla birlikte padişahın çadırına doğru ilerlerken dualar ve ilahiler okunuyor, 'âmin', 'âmin' sesleri göğe yükseliyordu. Padişahın yanında nazırlar ve diğer devlet ileri gelenleri ile davetliler vardı. Çocuklar, heyet tarafından karşılandı. Şehzadeler padişahın huzuruna geldiklerinde şeyhülislamın önüne işlemeli bir rahle ve altına minder kondu. Önce şeyhülislamı takiple Murat besmele çekti, usul üzere elifba harflerini okudu ve tamamladı. Sonra aynı işlem Abdülhamit için yapıldı. Ardından şeyhülislam ile Murat Molla Tekkesi şeyhi Şeyh Murat dualar ettiler. Dualara şehzadelerle birlikte gelen ve orada bulunan

okul çocukları yüksek sesle 'âmin, âmin' diyerek katıldılar. Duaların ardından Selimiye Kışlası önünden top atışları yapıldı ve tören sona erdi.

Şehzadeler debdebeli, şaşalı bir şekilde icra edilen bu törenin ardından saraydaki Şehzadegân Mektebi'nde eğitime devam ederlerdi. Kendilerine devrin en önemli ilim adamları öğretmen olarak tayin edilirdi. Bunlar tıpkı sibyan mekteplerinde olduğu gibi temel din eğitimi dersleri ile okuma yazma, aritmetik gibi dersleri alırlar; ilave olarak yönetimle ilgili derslerle devam ederlerdi. Ders içeriğindeki çeşitliliğe göre hoca sayıları da artardı.

İster padişah adayı ister toplumun herhangi bir üyesi olsun eğitime başlama aşamasında yapılan törenlerin birçok amacı ve faydası olmalıydı. Uygulama öncelikle insani ve pedagojik bir gayeye yönelikti. Törenle çocuk önemli bir işe başladığını idrak ediyor ve önemsendiğini hissediyordu. Bilinmeyen bir mekâna ve ortama giriş her yaştan insan için kaygı, endişe ve heyecan kaynağı olurken bunların küçük yaştaki birçok çocuk için çok daha abartılı olması kaçınılmazdır. Bu törenle çocuğun kaygıları en aza indirilmiş ve eğitim ortamını tanımaması sağlanmış, okula dair ilk izlenimi ve hatıraları iyi ve unutulmaz bir hale gelmiş oluyordu. Çok önemli bir işe başladığı intibayı verilen süreç, çocuk için baştan sona güçlü motivasyon kaynağı oluyordu. Merasim, yalnız kendileri değil yaşları küçük olduğu halde törene katılan diğer çocuklar ile ebeveynleri için de eğitimi teşvik edici özellikler taşımayı taşıyordu.

Tören, aslında yetiştirilecek çocuğun nasıl bir eğitim sürecinden geçeceğine dair ipuçları vermekteydi. Törenin ilahilerle, besmele ve dualarla başlaması ve bitirilmesi hayırlı bir işe başladığının göstergesiydi. Bu, aynı zamanda Osmanlı'nın eğitime verdiği önemin bir nişanesiydi. Çocuğun başladığı okul öncelikle

dini eğitim vermekteydi. Bu eğitimle insanların hem bu dünyada hem de ahirette mutlu olmaları hedeflenmekteydi. Alınacak eğitimin sınırı ne olursa olsun evvela Kur'an okumasını ve dinin temel ilkelerini bilen insanlar yetiştirilmek isteniyordu. Bu insanlar ülkede uygulanan idari ve hukuki sistemin temelde dine dayanması nedeniyle iyi insan ve iyi vatandaş yetiştirme idealini temsil ediyordu. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçişte sibyan mektepleriyle birlikte tarihe karışan eğitime başlama töreni, günümüz insanları için çok bilinmeyen ancak hatıralarda ve tarih kitaplarında rastlanan hoş bir geleneğimizdi.

KAYNAKLAR

Ahmed Lûtfî Efendi, Vak'anüvis Ahmed Lûtfî Efendi Tarihi, IV-V, İstanbul, 1999.

Bahattin Öztuncay, Hanedan ve Kamera Osmanlı Sarayından Portreler, İstanbul, 2011.

Cevdet Kırpık, Osmanlı'da Şehzade Eğitimi, Ötügen Yayınları, İstanbul, 2016.

Esat K. Ertur, Tamu Yelleri (Emekli Yargıç Hüseyin Kamil Ertur'un Anıları), Ankara, 1994.

İsmail Kara-Ali Birinci, Bir Eğitim Tasavvuru Olarak Mahalle/Sibyan Mektepleri, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2012.

Leyla (Saz) Hanım, Anılar 19. Yüzyılda Saray Haremi, Çeviren: Şen Sahir Silan, İstanbul, 2000, s.97.

Mehmet Üstünipek-Şeyda Üstünipek, "Âmin Alayı ve Resimlerde Ele Alınışı", Art-Sanat, 2014/1.

Mehmet Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, I, İstanbul, 1983.

Münif Fehim ve Ercüment Ekrem, Dünden Hatıralar, Yedigün Neşriyat.

Takvim-i Vekayi, No: 352, 29 Şevval 1263/10 Ekim 1847, s.1-2.

Takvim-i Vekayi, No:338, 26 C 1263/11 Haziran 1847, s.1.

Takvim-i Vekayi, No:351, 8 Şevval 1263/19 Eylül 1847, s.1.

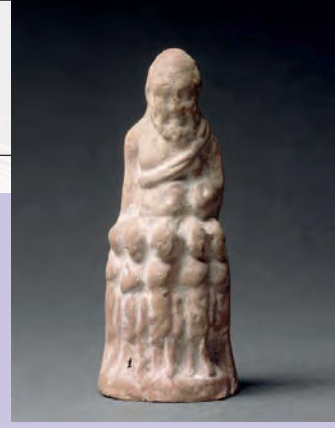
Yahya Akyüz, Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1999'a), İstanbul, 1999.

Başkanlık Osmanlı Arşivleri

(BOA, HAT, 487/23880; BOA, İ.DH, 142/7329, 6 R 63/24 Mart 1847; BOA, Cevdet Saray, 5832; BOA, Cevdet Saray, 8905; BOA, HAT, 465/22802-D; BOA, İ.HR, 144/7580, 26 S 273/26 Ekim 1856; BOA, İ.DH, 142/7329, 6 R 63/24 Mart 1847)

Maarif Sözlüğü

Eyyup BOSTANCI

Pedagog

Eğitimde sıkça kullandığımız ve “Pedagojik açıdan bu durum uygundur” tartışmalarında karşımıza çıkan, “pedagojik yaklaşım, çocuk pedagojisi” gibi tamlamalarda kullanılan bu kelimenin kökeni çok ilginç bir anlam değişimiyle günümüze kadar gelmiştir. Yaşının küçüklüğü veya fiziki zayıflığı dolayısıyla başka işlerde çalıştırılmayan bu yüzden de Atinalı çocukları okula götürüp getiren ve bu çocukların eşyalarını taşıyan genellikle de okuma yazma bilen köle anlamına gelmektedir. Günümüzdeyse bu anlam dilin canlı bir varlık olduğunu, sürekli gelişip değiştiğini

gösteren güzel bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Kelime, eğitim literatüründe öğretmen, eğitici anlamında kullanılmaktadır. Eski Yunancada *país*, *paíd* yani “çocuk” ve *agōsós* “yönetmek, sevk etmek” sözcükleri birleştirilerek oluşturulmuştur. Dilimiz Fransızcadan gelen kelimenin en eski kökeni de pau “küçük köle” demektir.

Kreş

Günümüzde çocuk yuvası anlamında kullanılan, çalışan anne ve babaların imdadına koşan bu kelimenin manası ve tarihi süreçteki kullanımı da zamanla büyük değişiklik göstermiştir. Fransızca *crèche* “beşik, hayvan yemliği, samanlık” anlamına gelen bu kelime ne kadar değişmiş değil mi? Sözcük Germence *kribjan* “beşik” biçiminden evrilmiştir. Ses olarak

kirche “kilise” ile benzerlik göstermesinin sebebi ise kiliselerde anaokullarının da yer almasıdır. Hristiyan geleneğinde okuma çağına henüz gelmemiş çocuklara kiliselerde rahip ve rahibeler tarafından eğitim veriliyordu. Bu doğrultuda kreş kilisenin de bir parçasıydı. Kelimeyle ilgili daha detaylı bilgi verecek olursak “saman samanlık” anlamında kullanmasında da bir rastlantısallık söz

konusudur. Zira Hristiyan inancında Hz. İsa'nın bir samanlıkta doğduğuna inanılmaktadır. Beytullahim'deki Noel Beşiği veya Noel Samanlığı adı verilen Asisi de Noel'in inşa edilmesi de bu anlayışın vücut bulmuş hâlidir. Hristiyanlar da kinderkrippe ve kreş kelimeleriyle çocuklarına Küçük/Bebek İsa adını vererek böyle bir geleneği devam ettirmektedirler.

Çörkü

İnsanın zihnini geliştiren ve analiz yapmasını sağlayan dersin adı nedir? diye sorduğumuzda hepinizin cevabı **“matematik”** olacaktır. Nedense bu dersten biraz korkuyoruz. Bunun farklı nedenleri var; fakat çocukluğumuzda bize matematiği sevdiren bir araç var. Hatta bununla matematik işlemlerinin yanı sıra desenler ve şekiller yaparak estetik zevk de kazanılıyordu. Rengarenk boncukların tesbih taneleri gibi ortasından delindiği ve birkaç metal tel içine enine takılarak bir çerçeve içinde bir o tarafa bir o tarafa hareket ettirildiği basit aletten bahsediyoruz yani sayı boncuğundan. Osmanlıcada حساب kökünden “mif’al kalıbında türetilen *mihsap*, “hesap yapmaya yarayan araç”, Fransızcada abaküs olarak adlandırılmaktadır. Kelimenin kökeni Yunanca *abaks*, *abak- úβαξ*, *αβακ-*

“tabla, masa” sözcüğünden alıntıdır. Bu kelimenin de Latince “hesap, tahmin” anlamında kullanıldığı bilinmektedir. Kullanımı M.Ö. 2400'lere dayanan bu aletin Türkler tarafından eski dönemlerde de kullanıldığı görülmektedir. Atalarımız da toprağı kazıyarak matematik işlemlerinde basit bir hesap makinesi yapmışlar ve bunu kullanmışlardır. Eski Türkçedeki “çukur” kelimesinin zamanla ses değişimine uğraması ve boncuk ve taşların çıkardığı sestense hareketle esinlenilerek çörkü yansıma kelimesi kullanılmıştır. Bir başka etimolojik yaklaşım ise Farsçadaki çarh/çark kelimesinin değişimiyle Sanskritçedeki çakra kelimesinin bozulmuş hâli olarak kelimenin oluştuğu yönündedir. Zira sayı boncuklarının veya taşların yuvarlanmasından hareketle bu şekilde bir ses değişimiyle kelimenin kullanılmış olması da mümkündür.

Selanik Sağır ve
Dilsizler Mektebi

Gayri Muntazam Çocuklar

Hepimizin bildiği üzere doğuştan belirli bir zihni ve bedeni rahatsızlığı olanlara “engelli” denilmektedir. Onlara verilen eğitime de “özel eğitim” adı verilmektedir. Osmanlı döneminde özel eğitimi karşılayan terim ise “gayri muntazam çocuk” tur. Osmanlı zamanında da bu çocuklara özel bir ihtimam gösterilmiş ve onlar için de farklı öğretme teknikleri kullanılmıştır. Eğitimde büyük gelişmelerin görüldüğü ve Avrupai tarzda pek çok okulun açıldığı Sultan II. Abdülhamid devrinde eğitimle ilgili atılan en büyük adımlardan

birisi de sağır, dilsiz ve görme engellilerin toplumsal hayata dâhil olmalarını sağlamak için 30 Eylül 1889'da açılan Sağır ve Dilsiz Mektebidir. Okula 1891'de körler sınıfı da ilave edilmiştir. II. Abdülhamid döneminde açılan bu okulun üniforması, alfabeti, müfredatı ve öğrenciyeye sunduğu imkânlar özel eğitimde kayda değer adımlardır. Bu hâliyle Osmanlı Sağır, Dilsiz ve Âmâ Mektebi, engelli eğitiminde bir öncü vazifesi görmüştür. Günümüzde Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü bu alanda oldukça önemli ve dikkat çekici çalışmalar yürütmektedir.

ISBN

Kitapların arka kapağını çevirdiğinizde genellikle sol alt kısımda yer alan siyah beyaz şeritler ve sayılardan meydana gelen bir alan dikkatinizi çekmiştir. Bunun ne anlama geldiğini ve hangi amaçla konulduğunu merak edenlere hemen aktaralım.

ISBN, İngilizce International Standart Book Number, kelimelerinden oluşan tamlamanın kısaltmasıdır. Yani Uluslararası Standard Kitap Numarası. Ne kadar ilginç değil mi? Matbaacılık gelişip kitap basımı artınca insanoğlu bunu kolaylaştırmak için bir sistem ortaya çıkarmıştır. Teknolojinin de nimetlerinden yararlanarak kitapların standart bir sayı ile belirtilmesi yoluna gidilmiştir. ISO (Uluslararası Standartlar Organizasyonu) tarafından hazırlanan bu sistemde kitaplara 5 grup ve 13 haneden oluşan bir numara verilir. Birinci grup ISBN ön kodudur. İkinci grup yayının yapıldığı ülkeyi, üçüncü grup yayıncıyı, dördüncü grup materyale ait sıra numarasını karşılamaktadır. Beşinci grup ise ISBN'nin denetimini sağlayan ve tek haneden oluşan bir rakamdan meydana gelmektedir.

Bu numaralama sistemi bu arada sadece kitaplar için kullanılmıyor. Bunun yanında; katalog, mikrofilm, video film, kaset gibi yayın araçları, bilgisayar yazılımları, Atlas, haritalar, Braille alfabetiyle yazılmış eserler ve elektronik yayınlar için de kullanılıyor. Bu sistem sayesinde almak istediğiniz bir kitabı veyahut bir film CD'sini kolayca sipariş verip alabilir ve kütüphanenizdeki eksik serisi olan dergi, kitap gibi yayınları kolaylıkla bulup serinizi tamamlayabilirsiniz. Bu da benden size yine bir kolaylık olsun: Türkiye'de basılan kitapların ISBN'si de -hemen kitapların arkasına baktığınızda tahmin ediyorum- 978 ile başlar.

Piksel İçeriğe Karşı

Nicelik niteliğe üstün tutularak, nesnellik özneliğin yerini almaktadır. Görüntünün keskinlik kalitesi giderek içeriği gölgelemekte, bazen de yok etmektedir. Hatta kimi zaman keskinlik içeriksizliği maskeleymektedir. Böylece imge amaçsız ve faydasız bir şekilde yüceltilirken, öz geçirilmektedir.

📷 **Bünyamin Kara** Ressam, Resim Öğretmeni

Fotoğraf ve sanat ilişkisi ilk fotoğrafın çekildiği 1827 yılından günümüze kadar sancılı bir şekilde devam etmektedir. Fotoğraf önce resim sanatını sonra da sinemayı derinden etkilemesine rağmen sanatsal statüsü hala tartışmalı bir zeminde ilerlemektedir. Resim, heykel ve mimarlık gibi kadim sanat dallarının çok uzun tarihsel geçmişleriyle kıyaslandığında fotoğraf sanatının daha bebeklik çağında sayılması elbette normaldir.

Öte yandan fotoğraf, gündelik hayatımızın giderek en vazgeçilmezlerinden birisi olmuştur. Özellikle dijital dönüşümden sonra bilgisayar, internet ve cep telefonu ile birleşen fotoğraf, turizm hareketlerinin de küresel düzeyde

yaygınlaşması ile yeni sosyal hayatımızın en etkili paylaşım alanı haline gelmiştir.

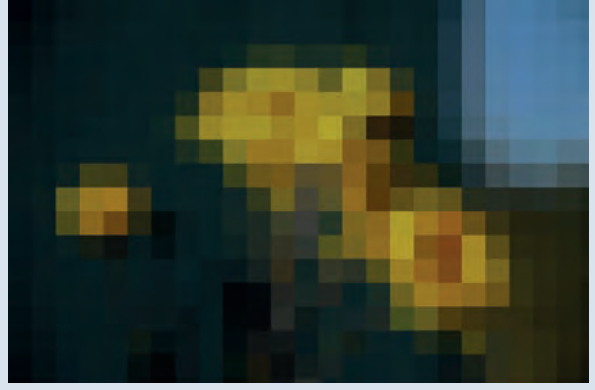
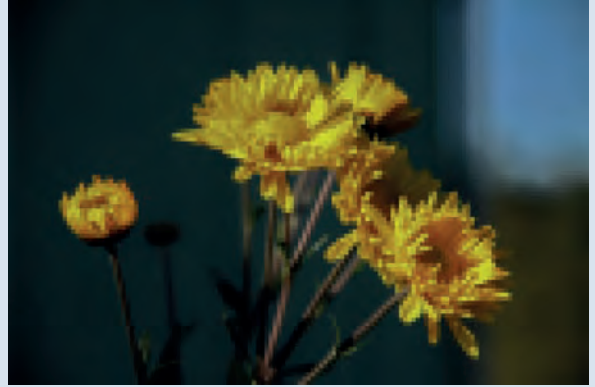
Slr ve daha sonra dslr (Digital single lens reflex) diye kısalttığımız değiştirilebilir lensli fotoğraf makinelerinin ucuzlaşarak görece kolay ulaşılabilir bir seviyeye inmesi, üniversitelerde yeni fotoğrafçılık bölümlerinin açılması, tasarım, sinema ve iletişim öğreniminin fotoğraf ile doğrudan ilişkili olması fotoğrafa sanatsal ifade aracı olarak yeni imkanlar sunmuştur. Açılan fotoğraf sergileri, konu hakkında çıkan kitap, dergi ve internet ortamındaki paylaşım sitelerinde yer alan bilgiler de fotoğrafın sanatsal gelişimine önemli katkılar sağlamıştır.

Bunun yanı sıra hem dünyada hem de ülkemizde fotoğrafa sanatsal bir değer katan çok donanımlı sanatçılar yetişmiştir.

Günümüzde sanat adına üretilen kimi ürünlerde öz ve form birlikteliğini bulmakta oldukça zorlanıyoruz. Oysa sanat dediğimiz eylem neticede sanatçıyı dışa vuruma zorlayan içsel bir öz/içeriktir. Her sanatçı bu iç tepkilerini ifade edebilmek için uygun bir biçim var etmek zorundadır.

Görünen o ki önümüzdeki dönemlerde bir ifade biçimi olarak fotoğraf sanatı çok daha etkin bir rol üstlenecektir.

İÇERİK VE FORM BÜTÜNLÜĞÜ

İster fotoğraf isterse başka bir estetik ürün olsun her sanat eseri bir içerik ve bu içeriği taşıyan bir formdan oluşur. İçerik ve form, eskilerin tabiriyle zarf ve mazruf birbirlerini sim sıkı sarmalıdır. Öz ile bu özü ifade eden biçim elbetteki ayrılmaz bir bütün oluştururlar. Daha doğrusu oluşturmalarıdır. Çünkü günümüzde sanat adına üretilen kimi ürünlerde bu birlikteliği bulmakta oldukça zorlanıyoruz. Oysa sanat dediğimiz eylem neticede sanatçıyı dışı vuruma zorlayan içsel bir öz/içeriktir. Her sanatçı bu iç tepkilerini ifade edebilmek için

uygun bir biçim var etmek zorundadır. Bu öz ve biçim dengesi, sanat eserini alımlayıcı ile buluşturan; daha açık bir deyiş ile sanatçının mesajını izleyiciye taşıyan dolaysız bir araçtır. Picasso'nun Guernica'sı veya Tolstoy'un Savaş ve Barış'ı bu dengenin en açık örneklerini oluşturmaktadırlar.

Bir sanat eseri ile yüzleşen herkes "bu eser neyi anlatıyor?" ve "nasıl anlatıyor?" sorularına açık bir cevap alabildiği zaman eser/sanatçı ile de bir iletişim kurabilir. İçerik ve form arasındaki uyum ve denge bu iletişimin teminatını oluşturur. Bu bağ öyle güçlüdür ki sanatçısı bu dünyadan ayrılrsa bile eseri aracılığı ile alımlayıcılar onunla etkileşim kurmaya devam ederler. Yüzyıllar önce ölen Yunus Emre, Nakkaş Levni gibi

sanatçılar eserleri ile iletişim kurabildiğimiz zaman, bize mesajlarını iletmeye devam etmektedirler.

Bir fotoğrafın sanatsal bir ifade gücüne ulaşabilmesi, onun içerik ve formu arasındaki uyumu ve dengesi ile mümkündür. "Bu fotoğraf ne anlatıyor, nasıl anlatıyor?" sorularının cevaplarını da bizatihi üretmesi gerekmektedir. Bu bağlamdan bakıldığı zaman fotoğrafın sanat yolculuğunun henüz yokuşun başında olduğu kolaylıkla anlaşılmaktadır. Yukarıda ifade ettiğimiz şartlar ışığında, sayısız okul, kurs, küresel paylaşım yaygınlığı ve ulaşım kolaylığına rağmen çekilen fotoğrafların ancak pek az bir kısmı sanatsal bir iddia taşımaktadır. Çünkü vizörden bakan göz ve deklanşöre basan parmak bir sanatçı duyarlığı

taşımadığı sürece ne kadar gelişmiş olursa olsunlar, kameraların bir sanat eseri üretmeleri mümkün değildir.

GELİŞMİŞ MAKİNALAR SİZİ SANATÇI YAPAR MI?

Fotoğrafçının yerine karar verebilen yapay zekalı akıllı fotoğraf makineleri, düşünmeye, analiz etmeye ve değerlendirmeye zaman bırakmayan üret ve tüket zihniyetli hızlı paylaşım siteleri, toplumları ve kitlesel kültürü kontrol altında tutan medya ve duyarlılığını kaybetmiş, albenili güzel kareler çekerek sanat yaptıklarını zanneden fotoğraf tutkunları da fotoğrafın sanat yolculuğunda ciddi birer engel teşkil etmektedirler.

Öte yandan yüksek pikseli gelişmiş görüntü kaydedici makineler de fotoğraf sanatının önünde tehlikeli bir tuzak oluşturmaktadır. Niteliğinden çok niceliği ön plana çıkarılan piksel, giderek ticari bir savaş enstrümanına dönüştürülmektedir. Kamera ve fotoğraf makinesi, hatta cep telefonları arasındaki ticari rekabet artık daha çok piksel üzerinden yürütülmektedir.

Burada pikselin fotoğrafa gerçek etkisi nedir, piksel nasıl hesaplanır gibi teknik ayrıntılara girmek doğru olmayacaktır. Ancak kısa tanımıyla pikseli dijital göstergelerde görüntünün elde edilmesini sağlayan en küçük birim olarak tanımlayabiliriz. Analog kameralardaki filmin yerini dijital kameralarda, üzerinde ışığa duyarlı ve adına piksel dediğimiz milyonlarca küçük elektronik pencereciklerden oluşan sensör almıştır.

Kamera veya ekran üretici firmaları bazen yanıltıcı bilgiler verebilmektedirler. Bazı akıllı cep telefonu üreticilerinin ürünlerinin dslr'lerden daha çok pikseli olduğunu ileri sürmeleri söylem olarak doğru olmakla birlikte gerçek hayatta bir aldatmacadan ibarettir. Dijital sistemde bir fotoğrafın görüntü kalitesini belirleyen önemli faktör piksel sayısı değil, sensörün büyüklüğüdür. Ayrıca lensler de en

az sensör kadar etkilidirler. Daha açık bir şekilde örneklemek gerekirse üst düzey bir cep telefonunun ürettiği 15 piksellik görüntü, eski model bir dslr makinenin ürettiği 15 piksellik görüntüden kıyaslanamayacak ölçüde düşük bir çözünürlüktedir. Bu iki fotoğrafa küçük ekranda bakıldığında bir sorun teşkil etmemekle birlikte bunlardan baskı almak istenildiğinde veya büyük ekranda bakıldığında cep telefonu ile çekilen görselin ayrıntılarında ciddi kayıplar olduğu görülecektir.

Peki görüntü kalitesi her geçen gün artarken ve ileride daha da artacağı aşikarken, piksel çözünürlüğü fotoğraf sanatına nasıl bir tehdit oluşturmaktadır?

Niteliğinden çok niceliği ön plana çıkarılan piksel, giderek ticari bir savaş enstrümanına dönüştürülmektedir. Kamera ve fotoğraf makinesi, hatta cep telefonları arasındaki ticari rekabet artık daha çok piksel üzerinden yürütülmektedir.

Elimizde kullandığımız optik cihazların keskinlik açısından Sabit Kalfagil veya Ara Güler'in kullandığı ekipmandan daha üstün olduğu elbette doğru ama bu sanatsal olarak bizim onlardan daha iyi fotoğraf çektiğimiz anlamına gelmiyor maalesef.

1960 sonrası Amerika'da çıkan ve fotoğrafı taklit eden süper realist resimler ile bunların da taklidi olan içeriksiz pek çok resim, aynı şekilde nesnellığe hizmet etmektedir. Yine günümüzde sıkça örneklerini gördüğümüz ve aslında Hollywood sinema sektörünün maskelerinden yola çıkarak gelişen, insan saçlarını, yara izlerini bile tek tek yapan hiper gerçekçi heykeller de aynı nesnellığe hizmet etmektedirler. Burada doğum, ölüm gibi bizi hayatın gerçekleri ile yüzleştirecek bir içerikten yola çıkarak üretilen, form ve öz dengesini son derece iyi kuran Ron Mueck'in heykellerini ayrı tutmak gerektiğini ifade etmek isterim. Müzikte de ses kayıt ve dinleme cihazlarındaki hızlı gelişmelere rağmen kalıcı ve güçlü bir içeriğe sahip eser üretiminin ters orantılı bir şekilde geliştiğini görüyoruz.

Basit bir sapma gibi görünen bu tali yolun ucu, nesnellığın özneliği tehdit, hatta taciz ettiği tehlikeli ve çağdaş bir vadiye çıkmaktadır. Nesnellığın özneliğe üstün gelmesi niteliğin niceliğe, sayının kaliteye, iyinin güzele, eğrinin doğruya üstünlüğü gibi bir dizi birbirine bağlı sonuçlar doğurmaktadır. Temel bir sanat kavramı olan içerik ve form dengesinin bozulması hem bireyin bakış açısını şaşırtan, hem de toplumun algı yetisini yönlendirebilecek ağır sonuçlara gebe görünmektedir.

Elimizde kullandığımız optik cihazların keskinlik açısından Sabit Kalfagil veya Ara Güler'in kullandığı ekipmandan daha üstün olduğu elbette doğru ama bu sanatsal olarak bizim onlardan daha iyi fotoğraf çektiğimiz anlamına gelmiyor maalesef.

NİTELİKSİZ NİCELİK

Nicelik niteliğe üstün tutularak, nesnellik özneliğin yerini almaktadır. Görüntünün keskinlik kalitesi giderek içeriği gölgelemekte, bazen de yok etmektedir. Hatta kimi zaman keskinlik içeriksizliği maskeleymektedir. Böylece imge amaçsız ve faydasız

bir şekilde yüceltilirken, öz geçiştirilmektedir. Form ve biçim dengesi orantısız bir hızla bozulmakta, bir fotoğrafın ne anlattığı ya da anlatması gerektiği dikkatlerden kaçmakta, bazen de bilerek kaçırılmaktadır. Tüm ilgi alanını giderek biçim, biçimin de sadece keskinlik faktörü oluşturmaktadır.

Ahî Evran ve Ahîlik Teşkilâtı

Üyelerinin dünya ve ahiret saadetlerini arzulayan Ahîlik Teşkilâtı, eğitime büyük önem vermiş ve eğitimi ömür boyu devam eden bir faaliyet olarak görmüştür. Ahî birliklerinin kullandığı eğitim modelinde eğitim; mesleki, sosyal, kültürel, dini ve ahlaki bir bütünlük içerisinde ele alınmıştır.

Rabia Arzupınar

Tarih kitapları “Malazgirt Zaferi ile Anadolu’nun kapıları Türklere açıldı.” yazar. Peki ya sonrası? Kazanılan her askerî ve siyasi başarının o topraklardaki kültür ve medeniyet inşasıyla taçlanması gerekmektedir. Türkler, Malazgirt Zaferi’nden sonra (26 Ağustos 1071) yoğun olarak Anadolu’ya göç etmeye başlamışlar ve Türk İslâm medeniyetini yaparak bu toprakları ebedi vatan yapmanın mücadelesini vermişlerdir. Bu mücadelenin başarıya ulaşması, Ahîlik Teşkilâtı ile mümkün olmuştur. Türklerin Anadolu’yu vatan hâline getirmelerinde; Anadolu’nun iktisadi ve eğitim yönünden gelişmesinde; Anadolu halkının üretici, eğitilmiş insan olarak meslek edininip iş ve aş sahibi olmalarında; Türklerin Anadolu’da edebî, mimari, zirai, iktisadi, sosyal güvenlik sistemlerini meydana getirmelerinde Ahîliğin büyük etkisi olmuştur. Ancak Ahîlik Teşkilâtı’nı anlayabilmemiz için teşkilâtın kurucusu ve menkıbevi lideri olan Ahî Evran’ı tanımak ve anlamak gerekmektedir.

AHÎ EVRAN KİMDİR?

2021 yılı Ahî Evran’ın doğumunun 850. yılı olması sebebiyle UNESCO tarafından ve Cumhurbaşkanlığımızca yayınlanan genelge ile “Ahî Evran Yılı” olarak ilân edilmiştir. Peki kimdir Ahî Evran?

Ahî Evran, Anadolu’da Ahîliğin kurucusudur. Ahîlik Teşkilâtı ile Anadolu’nun Türkleşmesinde ve Osmanlı Devleti’nin kuruluşunda büyük rol oynamıştır. Hayatı ve kişiliği ile ilgili pek çok bilimsel çalışma

olduğu gibi menkıbelere de konu olmuştur. Ahî Evran, “yılan, ejderha, kâinat, gök” anlamlarındaki Evran ismi ile Anadolu’da efsanevi bir kişilik olarak görülmüştür.

Asıl adı Pîr Mahmud bin Ahmed Nasirüddin Ahî Evran bin Abbas olan Ahî Evran, bugün Azerbaycan sınırları içerisinde bulunan Hoy’da, 1171’de doğmuştur. Hoy, Türkiye sınırına yakın olup Türklerin yaşadığı bir bölgedir. Ahî Evran, Anadolu’ya gelip yerleşmeden önce eğitimi ile ilgili farklı şehirlerde önemli pek çok süreç geçirmiştir. İlk eğitim dönemini çocukluğunu geçirdiği memleketi Azerbaycan’da tamam-

lamıştır. Gençlik döneminde Horasan ve Maverâünnehir’e geçerek eğitimine devam etmiş ve burada Hoca Ahmed Yesevi’nin öğrencilerinden tasavvuf dersleri almıştır. Ardından Herat’ta, dönemin ünlü bir âlimi olan Fahreddîn er-Razî’den aklî (fen) ve naklî (dini) ilimleri öğrenmiştir.

Ahî Evran’ın hayatının dönüm noktası, bir hac yolculuğu esnasında ünlü mutasavvuf Şeyh Evhadüddîn Kirmânî ile tanışması olmuştur. Evran, daha sonra kayınpederi ve hocası olan Kirmânî’den tefsir, hadis, fıkıh, kelâm ve tıp alanında dersler almış ve yine Kirmânî’nin vesilesiyle Bağdat’ta Fütüvvet Teşkilâtı’nın ileri gelenleriyle tanışarak teşkilâta girmiştir. Bağdat’ın dönemin ilim ve sanat merkezi oluşunu çok iyi değerlendiren ahî Evran; tefsir, hadis, kelâm, fıkıh ve tasavvuf gibi dinî bilimlerin yanı sıra felsefe ve tıp alanında da bilimsel derinliğe ulaşarak bu alanlarda eserler üretmiştir.

Ahî Evran, 1206 yılında Anadolu Selçuklu Sultanı I. Gıyasettin Keyhüsrev döneminde Muhyiddin Arabî ve hocası Şeyh Evhadüddîn Kirmânî ile Anadolu’ya gelmiş ve hocası Evhadüddîn Kirmânî’nin kızı Fatma Bacı ile evlenmiştir. Anadolu’da Konya, Denizli ve Kayseri’de bir süre ikamet edip nihayetinde Kırşehir’e yerleşen Ahî Evran, bir deri atölyesi kurarak debbağlık yapmış ve “Debbağların Piri” olarak tanınmıştır.

Ahî Evran, şehir ve kasabaları gezerek Ahîlik Teşkilâtı’nın kuruluşu ve yayılışında önemli rol oynamıştır. Anadolu’da özellikle esnafa İslâmiyet’i anlatarak dünya ve

“Pabucu dama atılmak”

Kırşehir’de dericilik mesleği Ahî Evran sayesinde şöret bulmuştur. Menkıbelere göre Ahî Evran, Kırşehir’de ayakkabıcıları gezerken beğenmediği ayakkabıyı dama atmış. Bu durum pabucu dama atılan ustanın kalitesiz mal ürettiği anlamına gelmiş. Bu olay halk arasında; “...nın pabucu dama atıldı.” şeklinde anlatılarak günümüze kadar ulaşmış ve “pabucu dama atılmak” deyimine zemin oluşturmuştur.

Ahî Evran'ın debbağlık mesleğini icra etmesi, onun velî olarak anılmasından sonra debbağ esnafının pîri sıfatıyla yüceltilmesine sebep olmuştur. Bu bakımdan Türk debbağlarının silsilenâmeleri kendisine dayandırılmıştır. Osmanlı Devleti döneminde Ahî Evran'ın esnaf zümresi arasında pîr olarak kazandığı itibar bütün Anadolu, Rumeli, Bosna ve hatta Kırm'a kadar yayılmıştır.

Minyatür:
Aysun Mirzeoğlu

ahiret işlerini düzenli hâle getirmeleri için nasihatlerde bulunmuştur. Halkı yaklaşan Moğol tehlikesine karşı uyarmıştır. Hocasının vefatından sonra onun vekili olmuştur. Kardeşliğin, cömertliğin, yiğitliğin, fedakârlığın, doğruluğun, dürüstlüğün, kalitenin, üretimin, ahlâkın, sanatın, aklın ve bilimin esas alındığı Ahîlik Teşkilâtı'nın kurucusu bu faziletli âlim ve mutasavvıf 1261 yılında, 93 yaşında vefat etmiştir. Kabri Kırşehir'de kendi adı ile anılan camiin bitişiğindedir.

AHİLİK TEŞKİLÂTI NEDİR?

Seyyah İbn Batuta (1304- 1369), Seyahatname adlı eserinde Ahîlerden, "Ahîler ve Genç Kardeşler" başlığı altında "Müfredi ahî, ah - kardeş sözünün müfred birinci şahıs şeklinde söylenmesinden meydana gelmiştir. Bunlar Anadolu'ya yerleşmiş bulunan Türkmenlerin yaşadıkları her yerde, şehir, kasaba ve köylerde bulunmaktadırlar. Memleketlerine gelen yabancıların karşılama, onlarla ilgilenme, yiyeceklerini, içeceklerini, yatacaklarını sağlama, ihtiyaçlarını giderme, onları uğursuz ve edepsizlerin ellerinden kurtarma, şu veya bu sebeple bu yaramazlara katılanları yeryüzünden temizleme gibi konularda bunların eş ve örneklerine dünyanın hiçbir yerinde rastlamak mümkün değildir." şeklinde bahsetmektedir.

Ahîlik Teşkilâtı, Anadolu'daki tüm esnaf ve sanatkârları örgütlemiş ve ahî düşüncesini toplumsal, kültürel, ekonomik, sosyal ve siyasal anlamda hayata geçirerek Anadolu'nun Türkleşmesinde ve kalkınmasında önemli bir rol oynamıştır. Bu teşkilât toplumun ekonomik ve ticari anlamdaki faaliyetlerinin tam merkezinde bulunmuş ve üyelerinin birer iş, meslek veya sanat sahibi olmasını amaçlayarak bu sayede hedeflediği toplumsal eşitlik ve uzlaşmaya varmak istemiştir. Zengin ile fakir, üretici ile tüketici, emek ile sermaye, millet ile devlet arasında iyi ilişkiler kurmak ve toplumun bütün kesimlerini uzlaştırmak Ahî'lerin temel gayeleri olmuştur.

Teşkilâtın sahip olduğu sıkı disiplin ve ahlaki yapı onları sanatta ve ürün kalite-

Ahîliğin 7 Kuralı

- 1** Cimrilik kapısını bağlamak, lütuf kapısını açmak,
- 2** Kahır ve zulüm kapısını bağlamak, ilim ve mülayemet kapısını açmak,
- 3** Hırs kapısını bağlamak, kanaat ve rıza kapısını açmak,
- 4** Tokluk ve lezzet kapısını bağlamak, riyazet kapısını açmak,
- 5** Halktan yana kapısını bağlamak, Hak'tan yana kapısını açmak,
- 6** Herze ve hezeyan kapısını bağlamak, Marifet Kapısını açmak,
- 7** Yalan kapısını bağlamak, doğruluk kapısını açmak.

sinde ön plana çıkarmıştır. Ülke genelinde esnaflığa adım atan herkesin otorite konumuna gelen ahî babalardan yetki belgesi almak zorunda olmasıyla toplumdaki sosyo-ekonomik hayatın düzenli olarak sürdürülmesi sağlanmıştır.

AHİLİK VE EĞİTİM

Üyelerinin dünya ve ahiret saadetlerini arzulayan Ahîlik Teşkilâtı, eğitime büyük önem vermiş ve eğitimi ömür boyu devam eden bir faaliyet olarak görmüştür. Ahî birliklerinin kullandığı eğitim modelinde eğitim; mesleki, sosyal, kültürel, dini ve ahlaki bir bütünlük içerisinde ele alınmıştır. Ahîlikte eğitimin dört ana hedefi vardır; öncelikle kişiye kendini tanıma yolunu öğretmek, ahlaklı insanlar yetiştirmek, her insanın doğasında iyilik olduğu düşünüldüğü için insanın bu doğasını korumasını sağlamak, kişinin gizli kalmış yeteneklerini ortaya çıkarmak ve bu yeteneklere yön vermek.

Eğitim, Ahîlik ilkelerini kabul eden herkese ücretsiz olarak verilmiş ve Ahî birliklerinin bulunduğu en ücra yerleşim yerlerine kadar sağlanmıştır. Eğitim teorik ve pratiğin bütünleştiği bir müfredatla zaviyelerde verilmiştir. Eğitimde usta çırak ve kalfalık ilişkisi esas olduğundan bir çırığın zaviyeye girebilmesi ustasının ona kefil olmasıyla mümkün olmuştur. Zaviyelerde sadece mesleki, dinî, ahlaki eğitim değil ayrıca Türkçe, Arapça, Farsça, edebiyat ve müzik eğitimine de önem verilmiştir. Pratik derslerde ise mesleki yeterlilikler ve teknik bilgiler uygulamalı olarak öğretilmiştir. Bunların yanı sıra talebelere esnafın dükânını zamanında açıp kapatması, dürüst olması, hakka riayet etmesi gibi erdemler öğretilmiştir. Ahîliğe geçmek isteyenlerden aldıkları eğitimlerin neticesinde yedi fena hareketi bağlamaları ve yedi güzel hareketi açmaları beklenmiştir.

AHİLİĞİN FELSEFESİ NEDİR?

Ahîlik Teşkilâtı, kökenini aldığı fütüvvetçilik ile Anadolu'ya özgü yeni bir örgütsel

yapılanma oluşturmuş ve önemli çalışmalara imza atmıştır. Peki Ahiliğin kaynağı ve felsefesi nedir?

Ahîlik, içinde barındırdığı değerlerle ortak hedef ve insanlığa rehber olan bir düşünce sistemidir. Ahîliğin kaynağını Türk örf ve gelenekleri ile İslam dini oluşturmaktadır. İslam, dünya ve ahiret dengesini kurmaya çalışan bir din olduğundan Müslüman'ın ahireti gözetmesini fakat dünyasını da boşlamamasını istemektedir. Müslüman, hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya yarın ölecekmiş gibi ahirete çalışmayı düstur edinmelidir. Kaynağını İslam'dan alan Ahîliğin amacı da mensuplarının dünya ve ahiret mutluluğu için çalışmaktır. Çünkü Ahîlik düşünce sistemi ve felsefesinde "insan", sistemin tam merkezindedir. İnsanları eşit kabul eden Ahîlik, rekabeti ve toplumsal mücadeleyi hoş görmemiştir. Ahîlik felsefesine göre bireyler kendilerine uygun mesleklerde çalışmalıdır ve bilimsel anlamda da en uygun kararı vererek hizmetlerine insan odaklı devam etmelidir. Bu açıdan bakıldığında ise Ahîlik ile çağdaş meslek ve meslek rehberliği konusu örtüşmektedir.

Peki kimdir Ahî? Ahî eline, beline, diline dikkat edendir. Eli açık, kapısı açık ve sofrası açık olandır. Tepeden turnağa kötülüklerden arınmış, iyiyi ve doğruyu kendine düstur edinmiş olandır. İnsan-ı kâmile ulaşmak isteyen ve bu uğurda yaşayanıdır. Vatânını seven, vatânı için çalışandır. Kısacası Ahî yüce ahlaklı olandır. İnsanın eline, beline, diline sahip olması Ahî felsefesinin özünü teşkil etmektedir. Eline, beline, diline; işine, aşına, eşine dikkat eden Ahî'lerden olmak dileğiyle...

KAYNAKÇA

Köken, A. H. & Büken, N. Ö. (2018). Ahi Evran (1171-1261) ve Ahîlik ile Hekimlik Ahlakı Üzerine Bir Değerlendirme . *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 8 (1), 54-70.

Akgöz, S. S. & Ercan, E. (2017). Ahîlik Felsefesi Ve Örgüt Modelinin Dünyadaki Kalkınma Modeli Olan Kooperatife Yansımaları. *Alnteri Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (2), 51-58.

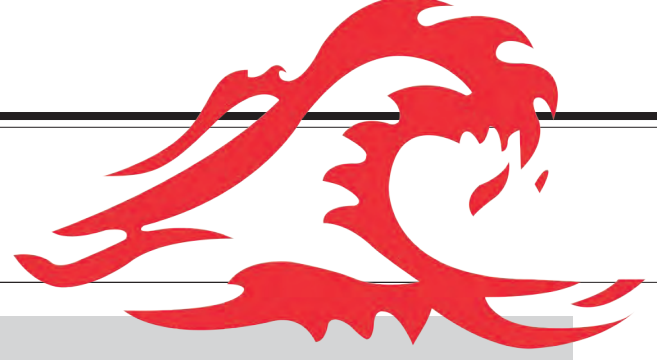

AHİLİK İLKELERİ

- İyi huylu ve güzel ahlâklı olmak
- **İşinde ve hayatında, kin, çekememezlik ve dedikodudan kaçınmak**
  - Ahdinde, sözünde ve sevgisinde vefalı olmak
  - **Gözü, gönü ve kalbi tok olmak**
  - Şefkatli, merhametli, adaletli, faziletli, iffetli ve dürüst olmak
  - **Cömert ve kerem sahibi olmak**
  - Küçüklere sevgili, büyüklere karşı edepli ve saygılı olmak
  - **Alçakgönüllü olmak, büyüklük ve gururdan kaçınmak**
  - Ayıp ve kusurlarını örtmek, gizlemek ve affetmek
  - **Hataları yüze vurmamak**
- Dost ve arkadaşlara tatlı sözlü, samimi, güler yüzlü ve güvenilir olmak
  - **Gelmeyene gitmek, dost ve akrabayı ziyaret etmek**
  - Herkese iyilik yapmak, iyiliklerini istemek
  - **Yapılan iyilik ve yardımı başa kakmamak**
  - Hakka, hukuka uymak, hak ölçüsüne riayet etmek
  - **İnsanların işlerini içten, gönülden ve güler yüzle yapmak**
  - Daima iyi komşulukta bulunmak
  - **Yaratandan dolayı yaratılanları hoş görmek**
  - Hata ve kusurları daima kendi nefsinde aramak
  - **İyilerle dost olup, kötülerden uzak durmak**
  - Fakirlerle dostluktan, oturup kalkmaktan şeref duymak
  - **Zenginlere, zenginliğinden dolayı itibardan kaçınmak**
  - Hak için hakkı söylemek ve hakkı söylemekten korkmamak
- **Emri altındakileri ve hizmetindekileri korumak ve gözetmek**
  - Açıkta ve gizlide Allah'ın emir ve yasaklarına uymak
  - **Kötü söz ve hareketlerden sakınmak**
  - İç, dış, özü, sözü bir olmak
  - **Hakkı korumak, hakka riayetle haksızlığı önlemek**
  - Kötülük ve kendini bilmezliğe iyilikle karşılık vermek
  - **Belâ ve kötülüklerle sabır ve tahammüllü olmak**
  - Müslümanlara lütufkâr ve hoş sözlü olmak
  - **İnanç ve ibadetlerinde samimi olmak**
  - Fani dünyaya ait şeylerle öğünmemek, böbürlenmemek
- **Yapılan iyilik ve hayırda hakkın hoşnutluğundan başka bir şey gözetmemek**
  - Âlimlerle dost olup dostlara danışmak
  - **Her zaman her yerde yalnız Allah'a güvenmek**
  - Örf, adet ve törelere uymak
  - **Sır tutmak, sırları açığa vurmamak**
  - Aza kanaat, çoğa şükrederek dağıtmak

Menekşe Olgun

DIE WELLE:

Öğretmenin Gücü ve Sınırlarına Dair

Yaşanmış bir hikayeden uyarlanmış olması, filmi eğitimciler açısından daha ilgi çekici ve değerli kılıyor. Öğretmenin öğrencinin kimlik bilincinin oluşması üzerindeki hayati rolünü, Türkçe'ye de "Tehlikeli Oyun" olarak çevrilen Die welle kadar çarpıcı bir biçimde bize gösteren çok az sayıda film vardır.

Sahnede olmak, tüm bakışların ve ilginin odak noktası haline gelmek bir performans sanatçısı için heyecan verici olmalı. Spot ışıkları üzerindeyken karşısında duran seyirciyi duygusal ve bilişsel bir değişime uğratmayı hedefleyen sanatçı; kendisi açısından önemli bir deneyim yaşarken izleyiciye de duygusal bir deneyim yaşatır. Öğretmen de adeta bir performans sanatçısı gibi öğrencilerinin karşısında bir sanatçının izleyici üzerindeki hakimiyetine benzer bir etki gücünü elinde bulundurur.

Eğitimin önemli paydaşlarından biri olan öğretmen; hem anlattıkları hem de davranışları ile öğrencilerin bilgi ve bakış açılarında bir değişime neden olur. Sınıftaki varlığı ile öğrenci karşısında bir etki alanı oluşturarak tüm öğrencileri bu alanın içine çeker. Çünkü öğretmen “tahtada/sahnede” dersi anlatırken odakta yalnızca kendisi vardır. Bu odak, performans sanatçısından farklı olarak öğretmenin sınıfı yönetmesi ve yönlendirmesiyle beraber öğrencilere rol model olduğu bir sorumluluğu da beraberinde getirir. “Ka-

pıyı kapattıktan sonra” o artık kendi orkestrasının şefi olarak öğrencilerinin önündedir. Elindeki bu gücün farkında olan öğretmen, eğitimin yakın ve uzak amaçlarına ulaşabilmek için elinin altındaki bütün araçları performansının bir parçası haline getirir. Bu gücün farkında olmayan öğretmenler ise günü geçirir, dersini anlatır çıkar, öğrencideki değişimi önemsemeyerek öğrenciyi makinanadan çıkan fotokopi kağıtları gibi “hizaya” getirmeyi düşünür. Oysa parmak izi gibi her insanın da birbirinden farklı ve benzersiz tarafları vardır.

Sınıf içindeki etkisinin yanında öğretmen aslında bir temsiliyeti de ifade eder. Bazen okul otoritesi ile öğrencileri arasında köprü olan; bazen okul otoritesinin önemini öncleyen bazen de kendini öğrencilerin özgürlüğüne adanmış öğretmen temsillerinin beyaz perdede onlarca örneğine rastlanabilir.

Öğretmen öğrencinin doğrudan temas kurduğu, canlı ve en gerçek bilgi kaynağıdır. Bu yönüyle öğretmen, bu yakınlığını da kullanarak öğrencileri belli bir amaca yöneltmek konusunda sınırları önceden tahmin

edilemeyen bir güce sahiptir. Daha açık bir ifade ile onların duygularını ve bilinçlerini ele geçirip manipülasyon yapabilme gücü vardır. Manipülasyon TDK’ya göre seçme, ekleme çıkarma yoluyla bilgileri değiştirme ve yönlendirme anlamlarına gelir. Manipülasyon ile öğrencide oluşan değişimi Türkçe’ye de “Tehlikeli Oyun” olarak çevrilen Die welle filmi kadar çarpıcı bir biçimde bize gösteren çok az sayıda film vardır.

Otokrasi konusunu öğrencilerine anlatmak isteyen bir öğretmenin “hazırlıksız” geldiği derste öğrencileri manipülasyon ağının içine çekme süreci ve bu sürecin talihsiz sonuçları filmin ana temasını oluşturur. Dersin amacı otokrasinin nasıl bir yönetim biçimi olduğunu öğretmektir; ancak öğretmen, öğrenme sürecinin öğrencide yarattığı değişimin farkında olmadığı için bir çıkmazda bulur kendisini. Çünkü hitap ettiği kitle ergenlik döneminde olan çocuklardan oluşmaktadır. İnsan gelişiminin bu evresi kritik bir zaman dilimine tekabül eder. Bu yaş grubuna eğitim veren öğretmenlerin ergenlerin gelişim süreçlerinin farkında olması gerekir.

Die welle filminde propaganda teknikleriyle öğrencilerine yaklaşan Bay Wagner, arkasında oluşturduğu dalgayla öğrencilerin algılarını kuşatmış ve onların başka kimlikte var olamayacakları algısını yerleştirmiştir.

Ergenlik dönemi kişinin bilişsel ve duyuşsal açıdan en karmaşık dönemlerinden birini oluşturur. Bu dönem kimlik arayışlarının en yoğun olduğu, çocukların aileden çok arkadaş çevresinin etkisinde kaldığı ve ben merkeziliğin en yüksek olduğu dönemdir. Kendine bir kimlik edinme çabasında olan birey bu dönemde, etrafında gördüğü, duyduğu şeylerin; rol model aldığı kişi/kişilerin ya da örgütlenmelerin etkisi altına kolayca girebilir. Çoğu zaman deneme yanılma ile kendisini “var edebildiği” ya da “varlığının kabul edildiği” bir ortamın ideolojisini kendi kimliği olarak benimseyebilir.

Filmde yukarıdaki açıklamada da belirtilen ergenlik dönemi davranış kalıpları hakkında yeterince öngörüsü olmayan öğretmen Bay Wagner, öğrencilerin kendilerini var edebildikleri yeni bir kimliği demokratik bir biçimde onlara sunuyor. Varlıklarının bu yeni fikirle anlam bulduğunu düşünen öğrenciler bu örgütlenmenin içinde kendi temsillerini oluşturarak; kendilerine ait selenamlaşma, kıyafet, logo vd. unsurlar ile bir kimlik inşa ediyorlar ve böylece kitle psikolojisi içerisinde aidiyet duygularını tatmin eden güvenli bir alan oluşturuyorlar. Filmdeki olay örgüsü ergenlikte yaşanan kimlik bunalımının arkadaş çevresi ve ideolojiler ile nasıl şekillenebildiğini göstererek ergen psikolojisini de anlamayı sağlıyor. Ancak öğretmenin hem yönettiği hem de oynadığı bu oyunun, gelişim dönemi kırılma noktalarından birini oluşturan ergenlikte öğrenciler üzerinde nasıl bir etki yaratacağını kestirememesi sürecin bazı talihsizliklerle sonuçlanmasına neden oluyor.

İçerik, ders ya da konu fark etmeksizin, bir öğretmen sahnede sergilediği performansın mutlaka karşılık bulduğunu bilmelidir. Filmde Bay Wagner, hem öğrencileri

Filmde Bay Wagner, manipülatif bir yönlendirmenin olası sonuçlarını hesap edebilme öngörüsünden yoksun bir öğretmen profili çizmektedir. Hele ki ergenlik çağındaki çocuklarda bu öngörüsüzlüğün sonuçları son derece yıkıcı olabilir. Bay Wagner, kendisinin de içine düştüğü kurguda eğitimin amaçlarından sapmış ve bir anda kontrolü kaybetmiştir

hem de kendisi açısından manipülatif bir yönlendirmenin olası sonuçlarını hesap edebilme öngörüsünden yoksun bir öğretmen profili çizmektedir. Hele ki ergenlik çağındaki çocuklarda bu öngörüsüzlüğün sonuçları son derece yıkıcı olabilir. Bay Wagner, kendisinin de içine düştüğü kurguda eğitimin amaçlarından sapmış ve bir anda kontrolü kaybetmiştir

İnsan psikolojisinin propagandadan önemli ölçüde etkilendiğini unutmamak gerekir. Die welle filminde propaganda teknikleriyle öğrencilerine yaklaşan Bay Wagner, arkasında oluşturduğu dalgayla

öğrencilerin algılarını kuşatmış ve onların başka kimlikte var olamayacakları algısını yerleştirmiştir. Öğrenciler de kendilerine yeni bir kimlik bulmanın heyecanı ile sınıf ortamında oluşturulan bu yeni kimliğe sınıksız sarılmış ve grup aidiyeti ötekine ve grup dışındakilere karşı otokratça bir yönetimi beslemiştir.

Yaşanmış bir hikayeden uyarlanmış olması, filmi eğitimciler açısından daha ilgi çekici ve değerli kılıyor. Öğretmenler olarak öğrencilerin öğrenmelerini kalıcı hale getirmek için çeşitli yöntem ve teknikler kullanıyor ve uyguluyoruz. Çıktılarını yakın zamanda da görebiliriz uzak gelecekte de. Ne zaman ortaya çıkacağını bilemediğimiz bir öğrenmeye neden olduğumuz gerçeğinin farkında olmamız gerektiği Bandura'nın sosyal bilişsel öğrenmesinde geniş geniş anlatılmış. Öğrencilerin duyuşsal gelişimini manipüle ederek bir öğrenme gerçekleştiren Bay Wagner, öğrenme çıktılarını bir hafta içerisinde görüyor. Karşılaştığı olumsuz sonucu düzeltmeye kalkışırken tüm öğrencileri karşısına alarak yeniden duyuşsal bir manipülasyon yapsa da iş isten geçmiş oluyor.

Filmde sergilenen öğretmen profilinin algı yönetimindeki gücü, biz öğretmenlerin de derslerinde çoğu zaman öğrenciyi yönlendirmek için kullandığı bir yöntem, ama Bay Wagner'in yaşadığı talihsiz sonuçlarla karşılaşmayı hiçbir öğretmen istemeyecektir. İşte tam da bu noktada eğitimdeki amaçları belirlerken ve bu amaçlara ulaşmak isterken sahnenin tam ortasında olduğumuzu unutmamalıyız.

YÜKSELİYORUZ.

DÜNYANIN LOJİSTİK MERKEZİ İSTANBUL'DA BULUNAN YENİ EVİMİZ SMARTIST İLE
ŞİMDİ ÇOK DAHA BÜYÜK VE TEKNOLOJİK BİR TESİSE SAHİBİZ.
BUNUNLA BİRLİKTE ÇEVREYE DUYARLI VE MÜŞTERİ ODAKLI OLMAYA DEVAM EDİYOR,
DÜNYANIN EN BÜYÜK HAVA KARGO MARKASI OLMA HEDEFİMİZE DOĞRU
HEP BİRLİKTE YÜKSELİYORUZ.

TURKISH CARGO

turkishcargo.com.tr

Filmimizi
izlemek için
QR kodunu
okutun.

İSTANBUL
EĞİTİM
ZİRVESİ
TÜRKİYE MAARİF
VAKFI

Eğitimde Yeni Eğilimler ve Dönüşüm

25-26 Kasım 2021

Eğitim dünyasının buluşma noktası...

    @istanbuleducationsummit

Kayıt için www.istanbuleducationsummit.com